

Motordienst.

DOOR

G. J. J. WOUTERS,

*Kapitein, Hoofd van het bureau Motordienst bij den
Chef v. d. Gen. Staf.*

(Vervolg en slot van blz. 476).

Als commandant der kwartiermakers werd een luitenant van een der compagnieën aangewezen en aan hem — wat volstrekt niet noodig is — den luitenant der militaire administratie van het bataljon als kwartiermaker toegevoegd.

Zulks geschiedde met opzet, omdat velen vaak geheel ten onrechte de meening toegedaan zijn, dat de officieren der militaire administratie (vroeger kwartiermeesters geheeten) de kwartiermakers bij uitnemendheid zijn.

Niets is minder waar.

Bij den dienst der kwartiermakers werd bij de te Haarlem gehouden oefening geruimen tijd stil gestaan, omdat dit een aangelegenheid was, waar de meeste deelnemers vrij nuchter tegenover stonden.

Voor de lezers van den „Militairen Spectator” achten wij het niet noodig daarop verder in te gaan.

Tegen de punten 5 en 6 van het voorloopig bevel van C-I-Aut.T. hadden eenige deelnemers bezwaar, omdat huns inziens de B.C. hier in de bevoegdheden trad der C.C.

Wij geven dit volmondig toe, doch men dient niet uit het oog te verliezen, dat de B.C. op het moment, dat hij zijn voorloopig bevel uitgaf, zijne o.h. C.C. slechts zeer oppervlakkig kende en nog niet wist wat hij in de practijk aan hen had.

Aangezien het bataljon onder moeilijke omstandigheden zijn eersten marsch en dan nog wel een nachtmarsch moest gaan maken, diende hij er voor te zorgen, dat zich vooral bij het begin daarvan geen stoornissen zouden voordoen, omdat daardoor de over weinig ervaring op het gebied van den Motordienst beschikkende C.C. en S.C. in een nerveuzen toestand zouden kunnen geraken, waardoor het welslagen van den marsch ernstig bedreigd zou kunnen worden.

In een geval als het onderhavige kan de B.C. beter iets te veel dan te weinig bevelen.

Laten wij thans terugkeeren naar den C.-Aut.T. Veldleger en zien hoe het bevel er uit zag, dat de ordonnansen-motorrijders te Haarlem in ontvangst moesten komen nemen.

Dit luidde als volgt:

C.-Aut.T. Veldleger.

No. 2.

Haarlem, 3-9-'26. 1.30 nam.

Marschbevel.

- 1e. *Vijandelijke verkenningsafdeelingen* overschreden gisteren namiddag, Z. van het kanaal Almelo—Nordhorn, op verschillende punten de Oostgrens.
De vijandelijke luchtstrijdkrachten vertoonden nog weinig actie.
- 2e. *Ons veldleger* heeft in het Oostelijk deel der Betuwe en op den westelijken IJsseloever stelling genomen.
- 3e. *De Aut.T. Veldleger* rukken 3/4-9-'26 in oostelijke richting op.
- 4e. *Marschdoelen:*

St.-Aut.T. Veldleger	: Apeldoorn.
I-Aut.T.	: Beekbergen.
II-Aut.T.	: Nunspeet.
III-Aut.T.	: Ede.
VI-Aut.T.	: Putten.

Vereenigde compagnieën geneeskundig vervoer: Voorthuizen.
- 5e. *Uur van afmarsch* op heden voor:

I-Aut.T.	7.00 nam.
II-Aut.T.	8.00 nam.
III-Aut.T.	8.00 nam.
IV-Aut.T.	7.00 nam.

Vereenigde compagnieën geneeskundig vervoer 12.00 nacht.
St.-Aut.T. stelt zich te Haarlem aan het hoofd van IV-Aut.T.
(Colonne-Commandant is C.-IV-Aut.T.)
- 6e. *Te volgen wegen:*

I-Aut.T.: Scheveningen—'s-Gravenhage—Den Deyl—Leiden—Alphen—Bodegraven—Utrecht—De Bildt—Zeist—Scherpenzeel—Renswoude—Ede—Otterlo—Ugchelen—Beekbergen.

II-Aut.T.: Amstelveen—Amsterdam—Diemerbrug—Muiden—Naarden—Laren—Eemnes—Baarn—Amersfoort—Nijkerk—Putten—Harderwijk—Nunspeet.

III-Aut.T.: Schipluiden—Delft—Voorburg—Veur—Voorschoten—Leiden—Alphen—Bodegraven—Woerden—Utrecht—Bunnik—Driebergen—Leersum—Rhenen—Wageningen—Benkom—Ede.

IV-Aut.T.: Hillegom—Haarlem—Halfweg—Amsterdam—Diemerbrug—Muiden—Naarden—Eemnes—Baarn—Amersfoort—Putten.

St.-Aut.T.: Van Haarlem tot driesprong kunstwegen W. Hoevelaken zelfde marschweg als IV-Aut.T., daarna over Voorthuizen en Oud-Milligen naar Apeldoorn.

Vereenigde compagnieën Geneeskundig vervoer: Weesp—Muiden—Naarden—Laren—Eemnes—Baarn—Amersfoort—Voorthuizen.

7e. *Verkeersregeling:*

III-Aut.T. passeert „De Vink” (bij Leiden) niet voor de staart van *I-Aut.T.* Koudekerk heeft bereikt.

IV-Aut.T. rijdt de kom van Amsterdam niet binnen voor *II-Aut.T.* met den staart Diemerbrug is gepasseerd.

Een officier van *II-Aut.T.* wijst *IV-Aut.T.* den weg door Amsterdam. Personeel van den *St.-Aut.T.* wijst dat bataljon den weg door Haarlem.

Vereenigde compagnieën Geneeskundig vervoer passeeren Muiden niet voor den staart van *IV-Aut.T.* Naarden heeft bereikt.

Indien twee of meer colonnes langs één weg rijden houdt een volgende van een voorafgaande minstens een afstand van 8 K.M.

8e. *Ik rijd aan het hoofd der voertuigen van den St.-Aut.T. en ben na aankomst te Apeldoorn in hotel .....*

De Kolonel,

Afdrukken aan:

C.V.

C.- *I-Aut.T.*

C.- *II-Aut.T.*

C.-*III-Aut.T.*

C.- *IV-Aut.T.*

C.-*Vereenigde compagnieën Geneeskundig vervoer.*

De punten 1, 2, 3 en 4 van het marschbevel bieden o.i. weinig stof voor een nadere bespreking. De punten 5, 6 en 7 daarentegen des te meer.

Naar aanleiding van den inhoud dier punten zij het volgende aangeteekend:

De voor *I-Aut.T.* bestemde weg was 140 K.M. lang. Rijdende met een gemiddelde snelheid van 12 K.M. (de reglementaire rusten inbegrepen) had het bataljon voor het afleggen van dien afstand $\pm$ 12 uren noodig.

Om te $\pm$ 7.00 voorm. van den 4 September Beekbergen bereikt te hebben, moest dus te 7.00 nam. van den 3e September Scheveningen worden verlaten.

II, III en IV-Aut.T. alsmede de vereenigde compagnieën voor geneeskundig vervoer hadden respectievelijk $\pm$ 90, 134, 96 en 60 K.M. af te leggen, hetgeen in ongeveer $7\frac{1}{2}$, 11, 8 en 5 uur kon geschieden.

II-Aut.T. kon derhalve het aangegeven marschdoel te 3.30 voorm., *III-Aut.T.* te 7.00 voorm., *IV-Aut.T.* te 3.00 voorm. en de vereenigde compagnieën voor geneeskundig vervoer te 5.00 voorm. van den 4 September bereikt hebben.

Zooals wij uit het voorgaande kunnen zien, hadden het Ie en het IIIe bataljon de grootste afstanden af te leggen.

Wel is waar had de door III-Aut.T. af te leggen route eenigszins verkort kunnen worden, door dat bataljon ook Oost van Utrecht denzelfden weg te laten rijden als I-Aut.T., doch de C.-Aut.T. Veldleger streefde er naar, om reeds vroeger vermelde redenen, de verschillende bataljons en de vereenigde compagnieën voor geneeskundig vervoer zooveel mogelijk langs verschillende marschwegen te doen oprukken.

Dat was dan ook de reden, waarom hij het IIIe bataljon liever iets liet omrijden dan het langer dan strikt noodzakelijk was den marschweg van I-Aut.T. te doen volgen.

Uit het marschbevel zien wij verder, dat het oprukken van den Staf, de bataljons en de vereenigde compagnieën voor geneeskundig vervoer van de autotreinen Veldleger West van de lijn Vianen—Utrecht—Spakenburg in hoofdzaak langs twee wegen plaats had.

Een dier wegen, de zuidelijke, was bestemd voor I en III-Aut.T., de andere voor den Staf, II en IV-Aut.T. en de vereenigde compagnieën voor geneeskundig vervoer.

Bij het bepalen van de tijdstippen van afmarsch uit de op bladz. 471 aangegeven kantonnementen, diende men niet alleen rekening te houden met den af te leggen afstand en het uur, waarop de marschdoelen bereikt moesten zijn, doch ook met de bepaling, dat tusschen de verschillende langs eenzelfden weg rijdende bataljons en vereenigde compagnieën voor geneeskundig vervoer een afstand van ± 8 K.M. onderhouden moest worden.

Het treffen van dezen maatregel was wenschelijk èn om te voorkomen, dat elke stagnatie in den marsch van een voorafgaand bataljon ook een oponthoud bij een volgend bataljon zou veroorzaken, èn om bij een eventueele langdurige opstopping van den weg, tengevolge van een ongeluk bij een voorafgaand bataljon, den commandant van een volgend bataljon in de gelegenheid te stellen een anderen, zij het dan ook minder goeden marschweg te doen opzoeken, dan wel de mogelijkheid te doen nagaan om het opgestopte gedeelte van den marschweg te omtrekken.

Laten wij nu voor I en III-Aut.T., welke van De Vink (bij Leiden) tot Utrecht een zelfden marschweg hadden, eens nagaan of de uren van afmarsch voor die bataljons zoodanig waren gekozen, dat zij aan den in de voorlaatste zinsnede vermelden eisch voldeden.

Zooals ons punt 5 van het marschbevel doet zien, verliet III-Aut.T. te 8.00 nam. Schipluiden.

De afstand van deze plaats tot De Vink bedraagt ongeveer 24 K.M., zoodat het hoofd der colonne bij een normalen gang van zaken te 10.00 nam. De Vink bereikt kon hebben.

Op dat oogenblik zou zich de staart van I-Aut.T., dat te 7.00 nam. Scheveningen moest verlaten en derhalve 3 uur op marsch zou zijn,

op een afstand van 3×12 K.M.—8 K.M. of 28 K.M. van die plaats en derhalve ± 13 K.M. Oost van De Vink bevinden.

Aan den eisch, dat o.m. tusschen I en III-Aut.T. een afstand van minstens 8 K.M. moest zijn, werd dus ruimschoots voldaan.

Ook voor de andere bataljons en de vereenigde compagnieën voor geneeskundig vervoer waren de tijdstippen van afmarsch zoodanig bepaald, dat daaraan voldaan werd.

Tusschen II en IV-Aut.T. bedroeg die afstand n.l. ± 12 K.M. en tusschen IV-Aut.T. en de vereenigde compagnieën voor geneeskundig vervoer ± 14 K.M.

Ofschoon wij daardoor eenigszins vooruitloopen op den gang van zaken, willen wij er echter te dezer plaatse toch al op wijzen, dat C.-III-Aut.T., een officier-inlichter, waaraan hij eenige ordonnansen-motorrijders toevoegde, bij I-Aut.T. detacheerde, ten einde omtrent eventueele stagnaties bij dat bataljon, welke van invloed zouden kunnen zijn op den marsch van III-Aut.T., tijdig onderricht te worden en om te weten, waar zich op bepaalde tijdstippen de staart van I-Aut.T. zou bevinden.

Na ontvangst van het marschbevel van C.-Aut.T. Veldleger ontbood C.-I-Aut.T. zijne o.h. compagniescommandanten, den officier technisch-opzichter en den officier van Gezondheid van zijn bataljon en dicteerde hun het volgende bevel:

C.-I-Aut.T.

No. 2.

Scheveningen, 3-9-'26. 4.30 nam.

Marschbevel.

- 1e. *Vijandelijke verkenningsafdeelingen* overschreden gisteren namiddag, Z. kanaal Almelo—Nordhorn, op verschillende punten onze oostgrens.
- 2e. *Ons veldleger* heeft in het oostelijk deel der Betuwe en op den westelijken Ysseloever stelling genomen.
De Aut.T. Veldleger rukken $3/4$ - 9 - '26 in oostelijke richting op.
- 3e. *Mijn bataljon* staat daartoe heden te 7.00 nam., met St. en 1-I-Aut.T. op de Nieuwe Parklaan en 2-I-Aut.T. en de onder commando van den Kapitein-Technisch-Opzichter gestelde motorvoertuigen op den Badhuisweg, tot den afmarsch gereed. De hoofden van St.-I-Aut.T. en 2-I-Aut.T. bij hotel de Witte Brug.

Volgorde gedurende den marsch:

St.-I-Aut.T.

1-I-Aut.T.

2-I-Aut.T.

Vereenigde herstellings-, tank- en takelauto's voor smeer- en verlichtingsmiddelen (Commandant de Kapitein-Technisch-Opzichter.)

- 4e. *Zoodra de in punt 3 bevolen opstelling is ingenomen, wordt mij zulks door de commandanten der genoemde onderdeelen gemeld.*
- 5e. *De marsch vangt aan op mijn bevel.*
- 6e. *Voor wegverkenning op 5 K.M. vooruit luitenant A. (op motorrijwiel), waaraan toegevoegd 2 ordonnansen-motorrijder van 1-I-Aut.T. en 2 van 2-I-Aut.T.*
- 7e. *Te onderhouden afstanden tusschen:*
de voertuigen 20 M.,
de sectiën 500 M.,
de compagnieën 1000 M.,
2-I-Aut.T. en de onder het bevel van den Kapitein-Technisch-Opzichter gestelde voertuigen 500 M.
- 8e. *Keuken- en proviandautomobielen aan den staart der compagnie, waartoe zij behooren.*
- 9e. *Er wordt gereden met gedoofde voorlichten.*
Zoodra de duisternis intreedt, worden op mijn last de achterlichten ontstoken.
- 10e. *C.-1-I-Aut.T. wijst een vrachtautobiel aan voor het vervoer van het personeel St.-I-Aut.T., dat niet op een motorvoertuig is ingedeeld of over geen motorrijwiel beschikt.*
- 11e. *Te volgen weg: Hotel de Witte Brug—Boorlaan—Den Deyl—Leiden—Alphen—Bodegraven—Utrecht—De Bildt—Scherpenzeel—Renswoude—Ede—Otterlo—Ugehelen—Beekbergen.*
- 12e. *III-Aut.T. volgt tusschen De Vink (Oost Leiden) en Utrecht denzelfden marschweg als mijn bataljon.*
- 13e. *Ik rijd aan het hoofd St.-I-Aut.T.*

De Luitenant-Kolonel,

Gedicteerd aan:

C.-1-I-Aut.T.

C.-2-I-Aut.T.

Technisch-Opzichter.

Officier van Gezondheid.

De punten 3, 6 en 8 van het door C.-I-Aut.T. uitgegeven marschbevel gaven de formatie aan, waarin het bataljon zich moest verplaatsen.

Zooals wij daaruit zien, achtte de B.C. het niet noodig een spits of voorhoede vooruit te zenden.

Hiertoe bestond o.i. dan ook geen enkele reden.

Het eenige, waarvoor de B.C. beducht moest zijn, was 's vijands waarneming uit de lucht.

Wel moest hij maatregelen treffen om tijdig onderricht te zijn omtrent de aanwezigheid van hindernissen op den marschweg.

Met het opsporen en het zoo mogelijk opruimen of doen opruimen daarvan, alsmede met het berichten van hunne aanwezigheid was belast de in punt 6 van het marschbevel bedoelde luitenant A.

Deze officier moest daartoe, vergezeld door vier ordonnansen-motorrijders, de colonne op $\pm$ 5 K.M. voorafgaan.

Het spreekt van zelf, dat zulks sprongsgewijze moest gebeuren en dat ook bij het niet aantreffen van hindernissen op den weg op bepaalde tijden, b.v. om het half uur, een bericht gezonden moest worden aan den B.C.

Aangezien de tot de Aut.T. behoorende luitenants geen motorrijwiel te hunner beschikking hebben, diende dus voor luitenant A. een motorrijwiel van een der ordonnansen-motorrijder beschikbaar gesteld te worden.

Toen wij gedurende den cursus de vraag opwierpen, hoe deze luitenant aan een motorrijwiel moest komen, wilden sommige deelnemers dit door vordering verkrijgen.

Dat middel moesten wij echter als ontoelaatbaar kwalificeeren, omdat het niet mag voorkomen, dat troepenecommandanten eigenmachtig verandering brengen in de organisatie van onder hunne bevelen staande onderdeelen.

Ware zulks niet ten strengste verboden, dan zou heden een motorrijwiel, morgen een auto en overmorgen wellicht een heele sectie motorvoertuigen gevorderd worden en zou zodoende het rollend materieel tegen den zin der hoogere leiding in op onrustbarende wijze toenemen.

Om de verplaatsing van het bataljon aan 's vijands waarneming uit de lucht te onttrekken, beval C.-I.-Aut.T., dat met gedoofde voorlichten gereden moest worden.

Had hij zulks niet gedaan en dus met brandende voorlichten op elk motorvoertuig laten rijden, dan zou de marsch van het bataljon even goed, ja zelfs nog beter over dag hebben kunnen geschieden, want het zal wel geen nader betoog behoeven, dat, indien een ruim 8 K.M. lange colonne zich verplaatst met brandende voorlichten op elk voertuig, zulk een colonne zonder twijfel door zich in de lucht bevindende vijandelijke vliegeniers opgemerkt moet worden.

Bij zeer donkere nachten kan ter voorkoming van ongelukken toegestaan worden, dat het aan het hoofd eener compagnie of sectie rijdend motorvoertuig, de voorlichten ontstoken heeft.

Punt 7 van het marschbevel gaf aan, dat bij dezen nachtmarsch de normale afstand tusschen de voertuigen bewaard moest blijven. Wij teekenen hierbij aan, dat het V.D. Aut.T. '25 aangeeft, dat als regel gedurende den nacht met verkorte afstanden, zijnde 10 M., tusschen de voertuigen moet worden gereden.

Van dezen algemeenen regel werd afgeweken, omdat bij oefeningen, welke in den loop van 1926 bij de Schoolcompagnie van den Motordienst werden gehouden, o.m. is gebleken, dat het ter voorkoming van oprijdingen niet wenschelijk is bij nacht of duisternis met minder dan normalen afstand tusschen de motorvoertuigen te rijden.

De bepaling, dat in den regel bij duisternis met verkorte afstanden gereden moet worden, is in het voorschrift opgenomen, omdat men daarin een middel meende te zien het houden van het zoo noodige verband in de colonne te bevorderen.

In de practijk is echter gebleken, dat voor het verliezen van het verband bij het rijden op normalen afstand met gedoofde voor-, doch ontstoken achterlichten (kleine roode lichtjes) hoegenaamd geen vrees behoeft te bestaan.

Wij zouden het dan ook ten zeerste toejuichen, indien bij een eventueele herziening van het voorschrift de bepaling omtrent het rijden op verkorten afstand bij duisternis daaruit zou verdwijnen.

De in het marschbevel voorkomende bepaling, dat tusschen de sectiën 500 M. en tusschen de compagnieën 1000 M. afstand moest worden gehouden, was geheel en al in strijd met het V.D. Aut.T. '25.

Toch achten wij het afwijken in deze van de in het voorschrift voorkomende bepalingen wenschelijk.

Wij wezen er n.l. reeds op, dat de verplaatsing der autotreinbataljons in den nacht van 3 op 4 September onder zeer moeilijke omstandigheden moest geschieden en dat het voor het zooveel mogelijk localiseeren van de gevolgen van ongelukken aanbeveling zou verdienen in een zoo groot mogelijk aantal colonnes naar den Yssel op te rukken.

Daar nu het aantal beschikbare wegen het formeeren van een groot aantal zich langs afzonderlijke routes verplaatsende colonnes niet gedoogde, vermeenden wij het bovenaangegeven doel ook te kunnen bereiken door de afstanden tusschen de sectiën en compagnieën veel grooter te nemen dan normaal, ons volstrekt niet verhelende, dat dit middel ontegenzeggelijk nadeelen aankleefden.

Denken wij slechts aan het onderhouden van het verband.

Dit kon in de bevolen formatie op geen andere wijze bewaard worden dan door tusschen de verschillende onderdeelen ordonnansen-motorrijders te doen rijden en door er voor te zorgen, dat bij kruisingen en splitsingen van wegen personeel stond om den juisten weg aan te geven.

Dat het onderhouden van het verband op deze wijze zeer wel mogelijk is, bleek o.m. ook weer bij de verschillende nachtmarschen, welke in 1926 bij de Schoolcompagnie van den Motordienst werden gehouden en waarbij, voor zoover ons bekend, nimmer het verband verloren ging of van den goeden weg werd afgeweken.

Door een der deelnemers aan den cursus, die geen voorstander was van het nemen van groote afstanden tusschen compagnieën en sectiën, werd tegen het treffen van dien maatregel aangevoerd, dat als een B.C. niet verplicht was zich onder alle omstandigheden aan de reglementaire afstanden te houden, hij door het treffen van maatregelen als de hier bedoelde, de lengte van zijn bataljon tot in den treure zou kunnen verlengen.

In het onderhavige geval behoefde men hiervoor echter niet beducht te zijn, want het marschbevel van den C.-Aut.T. bevatte bepalingen, welke zulks verhinderden.

In dat bevel waren namelijk o.m. de uren vastgesteld, waarop de verschillende autotrein-bataljons hunne kantonnementen moesten verlaten, terwijl het voorts aangaf, dat tusschen de langs een en denzelfden weg oprukkende bataljons een afstand van minstens 8 K.M. onderhouden moest worden.

Door het maken eener eenvoudige berekening kon dus de commandant van een voorafgaand bataljon nagaan, hoe ver hij met het verlengen der colonnelengte van zijn bataljon gaan kon zonder den marsch van een volgend bataljon te vertragen.

Gaan wij thans eens na of de C.-I.-Aut.T. door te bevelen, dat tusschen de sectiën een afstand van 500 M. en tusschen de compagnieën een afstand van 1000 M. moest zijn, al of niet in botsing kwam met het door den C.-Aut.T. Veldleger gegeven marschbevel.

Bij normalen afstand tusschen voertuigen, sectiën en compagnieën heeft een autotrein-bataljon een lengte van ± 8 K.M.

Die lengte werd nu door de door C.-I.-Aut.T. gegeven bevelen vermeerderd met $6 \times (500-50) \text{ M.} + (1000-100) \text{ M.} = 3600 \text{ M.}$ of rond 4 K.M.

Bij normale afstanden zou tusschen I en III-Aut.T., het bataljon, dat voor een groot deel langs denzelfden weg als I-Aut.T. en achter dit aan in oostelijke richting moest oprukken, een afstand geweest zijn van ± 13 K.M., welke door het vergrooten der afstanden tusschen de sectiën en compagnieën van I-Aut.T. tot ± 9 K.M. werd teruggebracht.

C.-I.-Aut.T. had dus de lengte van zijn bataljon nog ongeveer 1 K.M. grooter kunnen maken, zonder in botsing te komen met het marschbevel van C.-Aut.T. Veldleger.

Aangeteekend zij, dat de commandanten van II en IV-Aut.T. desgewenscht met dezelfde afstanden tusschen sectiën en compagnieën hadden kunnen oprukken als C.-I.-Aut.T. voor zijn bataljon had bevolen, aangezien bij het rijden met normale afstanden tusschen II en IV-Aut.T. een afstand van ± 12 K.M. en tusschen IV-Aut.T. en de vereenigde compagnieën voor geneeskundig vervoer een afstand van ± 14 K.M. geweest zou zijn, welke afstanden dan respectievelijk op 8 en 10 K.M. zouden zijn gebracht.

Het spreekt van zelf, dat de commandanten van III-Aut.T. en van

de vereenigde compagnieën voor geneeskundig vervoer in deze wat meer vrijheid hadden dan de commandanten van I, II en IV-Aut.T.

Toch waren ook zij gebonden en wel door punt 3 van het Voorloopig bevel van den C.-Aut.T. Veldleger, waarin o.m. werd aangegeven, dat de onderscheidene marschdoelen te 7.00 voorm. van den 4 September bereikt moesten zijn.

Indien wij de te Haarlem bij de schoolcompagnie van den Motor-dienst gehouden oefening hier in haar geheel zouden willen behandelen, zouden wij thans moeten nagaan hoe de door C.-I.-Aut.T. naar Beekbergen vooruitgezonden kwartiermakers zich van hun taak kweten, hoe I-Aut.T. in die plaats werd gelegerd en hoe het door C.-I.-Aut.T. uitgegeven kantonnementsbevel luidde.

Ofschoon aan de behandeling dezer onderwerpen bij bedoelde oefening veel tijd werd besteed, achten wij het niet noodig ze te dezer plaatse nader onder het oog te zien.

Alleen zij aangestipt, dat in het kantonnementsbevel voor I-Aut.T. een bepaling opgenomen moest worden omtrent het te Beekbergen inrichten van een herstellingsplaats voor motorvoertuigen.

Wij vestigen hierop de aandacht, omdat zulks door hen, die niet dienen of gediend hebben bij troepen, waarbij autotractie wordt toegepast, gemakkelijk over het hoofd zou kunnen worden gezien.

Vermits volgens onze aanname het leeuwenaandeel der tot het op voet van oorlog gebrachte veldleger behoorende motorvoertuigen uit fords bestaat, ligt het voor de hand, dat men voor het herstellen der motorvoertuigen in een kantonnement in de eerste plaats de hand zal leggen op de werkplaatsen van een of meer aldaar wonende ford-dealers.

De capaciteit dier werkplaatsen kan opgevoerd worden door er de zware- en lichte herstellingsautomobielen met het daarbij behorend personeel aan toe te voegen en door uit het centraal magazijn van verwisselstukken en reserve-onderdeelen het noodige materieel naar de kantonnementswerkplaatsen te doen opzenden.

Het spreekt van zelf, dat men tot het nemen van laatstbedoelden maatregel alleen dan kan overgaan als het niet te voorzien is, dat het kantonnement hetzij vrijwillig, hetzij gedwongen, weer spoedig verlaten zal moeten worden.

Bij een toestand als bij de oefening was aangenomen, achten wij een dergelijke toezending van materieel alleszins toelaatbaar.

Men dient te bedenken, dat herstelling behoevende motorvoertuigen heel wat korter aan hun bestemming onttrokken worden, indien zij vlak achter het front in reparatie genomen kunnen worden dan indien zij daartoe naar in het hart des lands gelegen werkplaatsen en fabrieken opgezonden moeten worden.

Teneinde te komen tot de behandeling der aanvulling van munitie en levensmiddelen, werd het volgende aangenomen:

Sterke vijandelijke verkenningsafdeelingen wierpen 5-9-'26 onze vooruitgeschoven lichte troepen op den Yssel terug.

In den nacht van 5/6-9-'26 overschreed de vijand tusschen den Rijn en het kanaal van Almelo naar Nordhorn op verschillende punten met colonnes uit de onderscheidene wapens bestaande, de oostgrens.

De wederzijdsche luchtstrijdkrachten houden elkander in evenwicht.

De verpleging bij Blauw had tot en met 6-9-'26 plaats door gebruikmaking van de voorraden, aanwezig in het door het versterkte Veldleger bezette gebied.

Aanvangende 6-9-'26 worden de verplegingsartikelen grootendeels uit het achterland aangevoerd.

Voor de opstelling, eindstations en aanvullingsplaatsen der I D.G. zij verwezen naar de bij dit artikel behoorende schets (bijlage No. 1).

Bedoelde schets doet ons zien, dat zich voor de I D.G. bevonden: de evacuatieplaats te Wageningen,

het eindstation voor munitie te Ede (station aan de lijn Utrecht—Arnhem),

het eindstation voor levensmiddelen te Ede (Dorp), aan de lijn Ede—Nijkerk, en

het eindstation voor benzine te Lunteren.

Wij zien dus, dat de I D.G. de beschikking had over één evacuatieplaats, één eindstation voor munitie, één eindstation voor levensmiddelen en één eindstation voor benzine.

Afgaande op het ter zake bepaalde in de punten 23 en 24 van het Voorschrift Etappen- en Verkeersdienst, welk voorschrift binnenkort grondig herzien zal worden, zou men geneigd zijn te zeggen, dat de hier voor de I D.G. aangenomen toestand, de normale is.

Dat is echter geenszins het geval. Wel is het een ideale toestand, doch normaal is hij allermint en wel hierom niet, omdat er vrijwel geen gevechtsofstelling voor ons leger in ons land denkbaar is, waarbij over zooveel eindstations beschikt kan worden, dat wij voor elke divisiegroep een toestand in het leven kunnen roepen als wij hier deden voor I D.G.

In den onderstelden toestand bestond daartoe dan ook bij geen enkele andere divisiegroep gelegenheid.

De normale gang van zaken den aan- en afvoer betreffende, zal dan ook wel zijn, dat het veldleger beschikt over één, hoogstens twee eindstations voor munitie,

één, hoogstens twee eindstations voor benzine en per divisiegroep over een eindstation voor levensmiddelen,

terwijl voorts één of meer verzamelplaatsen voor krijgsgevangenen, geïnterneerden of af te voeren eigen bevolking aangewezen kunnen worden.

Op de evacuatieplaatsen (ons voorschrift Etappen- en Verkeers-

dienst spreekt niet over die plaatsen, het kent slechts evacuatiestations) komen wij nog terug.

Wij namen voor de beoefening van den dienst in den aan- en afvoer een divisiegroep, waarbij bij uitzondering over zooveel eindstations kon worden beschikt, omdat die dienst daardoor, zooals van zelf spreekt, heel wat eenvoudiger is, dan bij het beschikbaar zijn van een kleiner aantal en het ons wenschelijk voorkwam een eerste oefening op dit gebied met de officieren van den Motordienst niet te ingewikkeld te maken.

Staan wij thans een oogenblik stil bij de afstanden, waarop bij de I D.G. de eindstations achter de buitengrens der hoofdweerstandstrook gelegen waren.

Wij zien dan, dat de kleinste dezer afstanden ± 20 K.M., de grootste ± 36 K.M. bedroeg.

In het hoofdstuk Aan- en Afvoer van het Wetenschappelijk Jaarbericht 1926 der Vereeniging ter Beoefening der Krijgswetenschap wezen wij er reeds op, dat het voorschrift E. en V. omtrent de ligging der eindstations aangeeft, dat deze in of zoo dicht mogelijk bij de legerings- c.q. gevechtsgebieden der betrokken troepen gelegen moeten zijn.

Wij teekenden daarbij aan, dat naar onze meening de ligging der eindstations zóó moet zijn, dat zij zich zooveel mogelijk buiten het bereik van 's vijands verdragende artillerie bevinden.

Voorts deden wij opmerken, dat aan dien eisch tegenwoordig, nu het veldleger voor den aan- en afvoer over automobieltreinen beschikt, heel wat gemakkelijker voldaan kan worden dan vroeger, toen zulks niet het geval was en dat het ons ter bereiking van het doel, de eindstations zoo lang mogelijk in tact te laten — wat wenschelijk is, omdat het vinden van goede eindstations niet gemakkelijk is en het verleggen dier stations met vele moeilijkheden gepaard gaat — aanbevelenswaardig voorkomt ze bij een aanvallend optreden, in de periode aan den aanval voorafgaande en voorts bij elke verplaatsing zoo ver mogelijk naar voren en bij een verdedigend optreden zoo ver mogelijk naar achter te brengen.

Onder zoo ver mogelijk naar voren gaven wij aan te verstaan zóó dicht bij de troepen als met het oog op 's vijands artillerievuur slechts eenigszins toelaatbaar is en onder zoo ver mogelijk naar achteren een afstand van ± 40 K.M. tusschen aanvullingsplaatsen en eindstations.

Bij dezen afstand is het n.l. onder gunstige omstandigheden voor de Aut.T. Veldleger nog mogelijk onder beschutting der duisternis en mitsdien onttrokken aan 's vijands waarneming en aanvallen uit de lucht van de eindstations naar de aanvullingsplaatsen en vandaar naar hunne kantonnementen te rijden.

Zonder den aan- en afvoer in gevaar te brengen, hadden in het

aangenomen geval voor de I D.G. de afstanden tusschen eindstations en aanvullingsplaatsen zoo noodig nog iets grooter genomen kunnen worden.

Wat de ligging der aanvullingsplaatsen bij de I D.G. betreft zij aangeteekend, dat die voor de levensmiddelen op ± 5 en die voor munitie op ± 8 K.M. achter de hoofdweerstandstrook gelegen waren.

Met het oog op 's vijands artillerievuur achten wij het in het algemeen niet wenschelijk die aanvullingsplaatsen meer naar voren te brengen en zulks te meer niet, omdat de dienst op de aanvullingsplaatsen van levensmiddelen en munitie bijna nooit zoodanig geregeld kon worden, dat de aldaar te verrichten werkzaamheden gedurende de duisternis en derhalve onttrokken aan 's vijands waarneming uit de lucht kunnen plaats hebben.

Dit is zonder eenigen twijfel zeer zeker uitgesloten op gevechtsdagen van eenige beteekenis voor de aanvullingsplaatsen van munitie, welke dan dag en nacht in bedrijf moeten zijn.

Op die aanvullingsplaatsen lossen n.l. niet alleen de Aut.T. Veldleger de door hen aangevoerde munitie, doch deze moet daar ook ontpakt en voor een deel geconfectionneerd worden, terwijl zij voorts op elk gewild tijdstip ter beschikking van de troepen gesteld moet kunnen worden.

In het reeds boven vermelde Jaarverslag ter Beoefening van de Krijgswetenschap berekenden wij, voor wat de aanvulling der levensmiddelen betreft, dat tusschen het tijdstip, dat met de belading der Aut.T. aan het eindstation wordt aangevangen en het moment, waarop het laatste troepenvoertuig de aanvullingsplaats verlaat, ± 8 uren verloopen, indien n.l. het eindstation op een afstand van ± 24 K.M. van de aanvullingsplaats ligt en de automobielen, onmiddellijk nadat ze beladen zijn, naar die plaats rijden.

Zooals wij boven reeds zagen, was bij de oefening aangenomen, dat de verpleging bij Blauw tot en met den 6 September geschiedde door gebruik te maken van de voorraden, aanwezig in het door het veldleger bezette gebied, terwijl aanvangende met genoemden datum de verplegingsartikelen grootendeels uit het achterland aangevoerd werden.

Uit bijlage No. 1 blijkt, dat het station Ede (Dorp) het eindstation voor levensmiddelen der I D.G. was, terwijl die bijlage o.m. ook nog doet zien, waar zich de aanvullingsplaatsen voor levensmiddelen der I en II Divisie bevonden.

Het spreekt vanzelf, dat het vervoer der levensmiddelen van het eindstation naar de aanvullingsplaatsen met behulp der Aut.T. van het Veldleger moest geschieden.

Welken weg moest de C. der I D.G. nu inslaan om de beschikking te krijgen over de voor dat vervoer noodige motorvoertuigen?

Punt 113 e. v. van het V.D. Aut.T. '25 geven het antwoord op die vraag.

In het kort samengevat komt het hier op neer, dat indien reglementair ware gehandeld, genoemde Commandant zoo mogelijk minstens 24 uur vóór den aanvang van het vervoer (dus in het aangenomen geval uiterlijk in den avond van den 5en September) de noodige auto's schriftelijk aan den C.V. had moeten vragen.

Deze zou dan uitgemaakt hebben of de gevraagde motorvoertuigen al dan niet beschikbaar gesteld zouden worden en in bevestigend geval de aanvraag, voorzien van zijne beslissing, in handen van den C.-Aut.T. Veldleger gesteld hebben.

Laatstgenoemde zou dan weer aan den C.-I D.G. hebben moeten mededeelen, dat aan zijn verzoek gevolg zou worden gegeven en onder verstrekking van een transportorder, ingericht als bijlage I van het V.D.Aut.T. '25, een Aut.T.-bataljon voor het aangevraagde vervoer hebben moeten aanwijzen.

De betrokken B.C. zou op zijn beurt onder verstrekking van een schriftelijke transportorder een compagnie met het vervoer hebben belast.

Vervolgens zou de Commandant dier compagnie twee sectiën voor het levensmiddelenvervoer hebben moeten aanwijzen en aan de commandanten dier sectiën (transportcommandanten) een schriftelijke transportorder hebben moeten verstrekken.

Het vorenstaande doet ons zien, dat indien men in deze den reglementairen weg had bewandeld, het beschikbaar stellen van onderdeelen der Aut.T. Veldleger voor het vervoer der levensmiddelen heel wat voeten in de aarde zou hebben gehad.

Naar onze meening is er bij verschillende gelegenheden dan ook zeer te recht op gewezen, dat het wenschelijk is een eenvoudiger wijze van vervoeraanvraag in het leven te roepen.

Om aan te toonen, dat zulks mogelijk is, namen wij bij de oefening aan, dat die aanvraag op de hierna aangegeven wijze had plaats gehad.

De Commandant der I D.G. vroeg den 5 September telefonisch aan den C.V. met ingang van den 6en September tot nader order dagelijks te mogen beschikken over ± 2 sectiën Aut.T. Veldleger voor het vervoer van levensmiddelen van het eindstation Ede (Dorp) naar de aanvullingsplaatsen der I en II Divisie en wel van ± 7.00 nam. tot ± 5.00 vorm. van den volgenden dag.

Voorts deelde hij mede welk rantsoen op den 6en September vervoerd moest worden.

Het ligt voor de hand, dat, wilde men de levensmiddelen op hunne bestemming krijgen, aan bovenbedoelde aanvraag voldaan moest worden.

Bij de oefening namen wij dat dan ook aan, alsmede dat de C.-Aut.T. Veldleger het bevel voor het doen uitvoeren der gevraagde vervoeren telefonisch van den C.V. kreeg en dat genoemde Commandant op zijn beurt weer den C.-III-Aut.T., welk bataljon te Ede legerde, telefonisch opdroeg voor het doen plaats hebben er van zorg te dragen. Ook werd medegedeeld welk rantsoen op 6 September vervoerd moest worden.

Aannemende, dat zulks nog niet bekend was, informeerde C.-III-Aut.T. telefonisch bij het stafkwartier der I D.G., waar de aanvullingsplaatsen voor levensmiddelen zich bevonden, terwijl hij daarna den Commandant der 1e compagnie, onder mededeeling van de ligging dier plaatsen, opdroeg tot nader order dagelijks tusschen 7.00 nam. en 5.00 voorm. van den volgenden dag voor het vervoer der levensmiddelen der I D.G. van het eindstation Ede (Dorp) naar de voor de I en II Divisie bestemde aanvullingsplaatsen zorg te dragen.

C.-1-III-Aut.T. bestemde de 1e en 2e sectie zijner compagnie respectievelijk voor het vervoer der levensmiddelen voor de I en II Divisie.

De commandanten dier sectiën stelden zich na ontvangst hunner opdracht onmiddellijk in verbinding met den administrateur van het eindstation voor levensmiddelen, om in onderling overleg na te gaan:

of het beladen van beide sectiën gelijktijdig kon geschieden, hoeveel auto's te gelijk beladen konden worden, de volgorde van opladen der verschillende soorten levensmiddelen, hoe de auto's op het stationemplacement op- en afrijden moesten en op welk tijdstip het laden kon aanvangen.

Het tusschen de beide transportcommandanten en den administrateur eindstation gepleegde overleg wees o.m. uit, dat met het laden te 7.00 nam. begonnen kon worden en dat zulks sectie voor sectie moest plaats hebben.

Hier zij aangetekend, dat indien nog niet medegedeeld was welk rantsoen levensmiddelen aangevoerd zou worden, de sectie-commandanten (dus de transportcommandanten) dat bij den administrateur eindstation hadden kunnen informeeren.

Bij de oefening werd aangenomen, dat voor de I Divisie een rantsoen werd aangevoerd, bestaande uit:

351 zakken brood (elke zak 40 broodjes),
 268 K.G. koffie in 14 zakken van 20 K.G.,
 1337 K.G. kaas (54 kazen van 25 K.G.),
 2006 K.G. rundvleesch,
 2005 K.G. spek,
 669 K.G. rijst in 14 zakken van 50 K.G.,
 4678 K.G. groene erwten in 134 zakken van 35 K.G.,
 321 K.G. zout in 14 zakken van 24 K.G.,
 401 K.G. boter in 15 pakken van 28 K.G.
 15702 K.G. haver in zakken van 36 K.G. en
 7851 K.G. hooi in balen van 50 K.G.

Aangezien, zooals wij boven reeds zagen, de sectiën niet gelijktijdig beladen konden worden, werd besloten aan te vangen met de 2e sectie, welke de levensmiddelen naar de verst verwijderde aanvullingsplaats, n.l. naar die der II Divisie moest brengen.

Zoodra het bovenvermelde overleg gepleegd was, begonnen de beide transportcommandanten aan de samenstelling hunner beladingsplannen (zie voor het beladingsplan der 1e sectie bijlage No. 2).

Bij het opmaken van zijn beladingsplan bleek den commandant van laatstgenoemde sectie, dat hij een auto te kort kwam, welke op zijn aanvraag door den C.-I-III-Aut.T. te zijner beschikking werd gesteld.

Aangeteekend zij, dat de zooeven bedoelde beladingsplannen de eerste schriftelijke bescheiden waren, welke opgemaakt werden.

Ware men voor de aanvraag der vervoeren en hunne beschikbaarstelling te werk gegaan, zooals het V.D.Aut.T. '25 aangeeft, dan zou er heel wat meer papier noodig zijn geweest.

Onderwerpen wij het door den commandant der 1e sectie opgemaakte beladingsplan aan een nadere beschouwing, dan zien wij, dat dit zoodanig was opgemaakt, dat 17 auto's ten deele met brood en ten deele met haver beladen moesten worden.

Voorts doet het ons zien, dat op 3 auto's uitsluitend haver, op 2 vleesch, op 1 spek en op 6 hooi geladen moesten worden, terwijl de overige levensmiddelen over de andere automobielen verdeeld moesten worden en wel zóódanig, dat geen levensmiddelen op een en dezelfde auto mochten worden gelegd, welke door met elkander in aanraking te komen, elkanders smaak zouden kunnen bederven of er ongeschikt voor de consumptie door zouden kunnen worden.

Nadat de commandant der 1e sectie zijn beladingsplan had opgemaakt, stelde hij zich telefonisch in verbinding met den commandant der aanvullingsplaats der I Divisie en kwam met dezen overeen, dat zij op een bepaald tijdstip elkander op de aanvullingsplaats zouden ontmoeten, teneinde daar ter plaatse in onderling overleg vast te stellen in hoeveel hoopen en waar de verschillende soorten levensmiddelen neergelegd moesten worden, hoeveel auto's te gelijk ontladen zouden worden en hoe en in welke volgorde zij die plaats zouden moeten op- en afrijden.

Aangeteekend zij, dat het voor een goede samenwerking wenschelijk is de levensmiddelen eener Divisie zooveel mogelijk steeds door eenzelfde fractie der Aut.T. van het eindstation naar de aanvullingsplaats te doen brengen en als commandant dier plaats steeds denzelfden sectiecommandant van de tot de betrokken Divisiegroep behoorende compagnie aan- en afvoertroepen aan te wijzen.

Hierdoor verkrijgt men n.l. dat transportcommandant en commandant aanvullingsplaats elkander kennen en elkaar met een enkel woord begrijpen, terwijl het dan ook niet noodig is bij elk transport steeds mondeling overleg te plegen.

Zoolang dezelfde aanvullingsplaats in gebruik is, kan alsdan in den regel volstaan worden met eenmaal, n.l. voor den eersten dag, mondeling overleg te plegen, terwijl het noodige overleg voor volgende dagen meestal telefonisch zal kunnen plaats hebben.

Het bovenbedoelde mondelinge overleg tusschen den commandant der 1e sectie van I-III-Aut.T. en den commandant der aanvullings-

plaats voor levensmiddelen der I Divisie had tot resultaat, dat besloten werd de levensmiddelen op vijf hoopen neer te leggen en wel:

- een hoop brood,
- een hoop haver,
- een hoop rijst, koffie, groene erwten, zout, boter en kaas,
- een hoop hooi en
- een hoop vleesch en spek.

Het brood zou zoo dicht mogelijk neergelegd worden bij het punt, waar de voertuigen de aanvullingsplaats zouden verlaten, terwijl voorts werd vastgesteld, dat de levensmiddelen in dezelfde volgorde neergelegd zouden worden als waarin zij hierboven werden opgenoemd, dus nabij den uitgang het brood, daarvoor de haver, enz.

Door het treffen van deze regeling was het mogelijk de auto's in dezelfde volgorde op de aanvullingsplaats te laten oprijden, als waarin zij op het eindstation geladen moesten worden.

Voorts kwamen beide commandanten overeen, dat de auto's in groepen van vijf zouden oprijden, omdat het aantal voor het ontladen beschikbare manschappen der compagnie aan- en afvoertroepen niet toeliet meer dan 5 automobielen gelijktijdig af te laden.

Ook ontwierpen zij in onderling overleg een verkeersregeling voor de aanvullingsplaats, welke, zooals de pijltjes op de schets aantoonen, zeer eenvoudig was, omdat de voertuigen op die plaats niet behoefden te keeren.

Ten slotte kwamen zij overeen, dat de commandant der aanvullingsplaats door middel van borden, waarop pijlen geschilderd zouden worden, zou aangeven hoe de voertuigen moesten rijden, terwijl hij eveneens met behulp van borden de plaatsen zou aanduiden, waar de ook gedurende den nacht ontladen zouden moeten worden.

Het spreekt van zelf, dat genoemde commandant er ook zorg voor moest dragen, dat die borden verlicht konden worden, daar de auto's gedurende den nacht op de aanvullingsplaats zouden aankomen en ontladen zouden moeten worden.

Te 7.00 nam. van den 6en September begon aan het eindstation Ede (Dorp) het laden der sectie, belast met het vervoer der voor de II Divisie bestemde levensmiddelen, te 9.00 nam. het laden der sectie, welke de levensmiddelen naar de aanvullingsplaats der I Divisie moest brengen.

Wij teekenen hierbij aan, dat het laden niet geschiedde door personeel der sectie Aut.T., doch door personeel van het op het eindstation Ede (Dorp) aanwezige detachement intendance.

Eerstgenoemde categorie personeel mag slechts in uitersten nood met het laden en lossen der auto's belast worden.

Toen te 11.00 nam. van 6-9-'26 het laden der sectie, welke de levensmiddelen naar de aanvullingsplaats der I Divisie moest brengen was afgelopen, reed zij onmiddellijk af (voor den door haar te volgen weg zie Bijlage 1).

Zij bereikte die aanvullingsplaats te 12.30 voorm. van den 7-9-'26 en ving te 2.15 voorm., direct nadat het afladen der auto's was afgelopen, haar terugtocht naar Ede aan, welke plaats te 3.50 voorm. werd bereikt.

Zowel op den heen- als op den terugmarsch was met uitzondering van het voorste voertuig (de auto van den sectie-commandant) met gedoofde lichten gereden.

Volgens het gestelde in punt 117 van het V.D.Aut.T. '25 had de transportcommandant aan iederen bestuurder van de tot zijn transport behorende automobielen een opgave van de lading van zijn voertuig moeten verstrekken, ingericht als bijlage IV van genoemd voorschrift aangeeft, terwijl de bestuurders weer op hun beurt met wit krijt op de daarvoor bestemde plaats op de buitenzijde van hun auto hadden moeten vermelden, waaruit de lading bestond.

Naar ons gevoelen kan het opmaken der bovenbedoelde opgaven (in het geval, dat wij thans behandelen waren het er maar even 35) zonder bezwaar achterwege blijven, want wat op elk voertuig geladen is, staat niet alleen met krijt op de buitenzijde van elke auto, maar wordt ook vermeld in het beladingsplan.

Dit laatste werd, nadat de levensmiddelen waren afgeladen, door den commandant der aanvullingsplaats geteekend, zoodat het ook dienst deed als ontvangstbewijs voor den transportcommandant, die het aan C.-1-III-Aut.T. na terugkeer te Ede ter hand moest stellen.

Hoewel vallende buiten het kader dezer oefening wil het ons toch wenschelijk voorkomen den dienst op de aanvullingsplaats te volgen, nadat de laatste voertuigen der sectie Aut.T. haar verlaten hadden.

Zooals wij boven reeds zagen, had het afladen te 2.15 voorm. van den 7en September zijn beslag gekregen.

Den manschappen der compagnie Aan- en Afvoer, die de auto's hadden afgeladen, werd een welverdiende rust van vijftien minuten gegund.

Gedurende die rust reden de eerste levensmiddelenvoertuigen der troepen de aanvullingsplaats op.

Bij den ingang der plaats stond een onderofficier, wiens taak het was er voor te zorgen, dat geen afdeeling voertuigen de aanvullingsplaats opreed vóór de voorafgaande afdeeling haar verlaten had.

Hierbij zij aangeteekend, dat de levensmiddelenvoertuigen der troepen als regel bataljons- en afdeelingsgewijze, in groepen van vijf, op de aanvullingsplaatsen worden toegelaten.

Te 2.30 voorm. van 7-9-'26 ving het beladen der troepenvoertuigen aan.

De algemeene regel is, dat er bij het beladen der levensmiddelenvoertuigen van de troepen naar gestreefd wordt de voor een bataljon of afdeeling bestemde levensmiddelen van een zelfde soort zoo mogelijk bij elkaar op een of twee voertuigen te laden, dus b.v. het brood op twee voertuigen, het vleesch op een voertuig, enz.

Zoodra verschillende soorten levensmiddelen op een en hetzelfde voertuig geladen moeten worden, dient men er voor te zorgen, dat geen levensmiddelen met elkander in contact komen, welke daardoor aan smaak zouden inboeten of er onbruikbaar door zouden worden.

Het laden der troepenvoertuigen, dat twee uren en veertig minuten duurde, had te ruim 5.00 voorm. van den 7en September zijn beslag gekregen.

Op dat uur verlieten de levensmiddelenvoertuigen van het laatste bataljon de aanvullingsplaats. Hierbij zij aangeteekend, dat de voertuigen der andere, tot de I Divisie behoorende bataljons en afdelingen, zoodra zij beladen waren, op eigen gelegenheid (dus bataljons- en afdelingswijze) naar hunne onderdeelen waren teruggekeerd.

Op deze wijze werd bereikt, dat ook de terugmarsch der troepenvoertuigen naar de bataljons enz. *zooveel mogelijk* gedurende de duisternis en derhalve onttrokken aan 's vijands waarneming uit de lucht kon plaats hebben.

Met dit doel voor oogen waren dan ook het eerst voor belading aan de beurt de voertuigen der onderdeelen, welke het verst van de aanvullingsplaats verwijderd waren.

Indien men van de aanvullingsplaats ook een uitdeelingsplaats had gemaakt, m.a.w., indien men bij de verdeling der levensmiddelen nog verder was gegaan dan een uitdeeling bataljons- en afdelingswijze en men er derhalve aan elke compagnie, batterij of eskadron de voor die onderdeelen bestemde levensmiddelen had uitgereikt, zou de verdeling uren langer geduurd hebben en zou de dienst op de aanvullingsplaats onmogelijk op een zoodanig uur geëindigd zijn geweest, dat hij aan 's vijands luchtwaarneming onttrokken had kunnen blijven.

Wij achten het daarom noodig, dat in het nieuwe voorschrift, den aan- en afvoer regelende, hetwelk naar wij hopen niet al te lang meer zal uitblijven, uitdrukkelijk zal worden vastgelegd, dat het uitreiken der levensmiddelen aan compagnieën, batterijen en eskadrons in den regel niet op de aanvullingsplaats, doch op speciaal daarvoor bestemde uitdeelingsplaatsen moet geschieden.

Om te komen tot de behandeling van een munitietransport werd aangenomen, dat de Rooden — na daartoe sedert den 12en September vergeefsche pogingen in het werk te hebben gesteld — in den morgen van den 15en September geslaagd waren tusschen Luur ($\pm$ 4 K.M. Oost van Dieren) en Bingerden ($\pm$ 3 K.M. Z.W. van Doesburg) den Westelijken IJsseloever te bereiken en tusschen Dieren en het kasteel Middagten tot den kunstweg Arnhem—Zutphen door te dringen, doch dat al hun pogingen om verder in westelijke richting op te rukken op den krachtigen weerstand, welke Blauw in die lijn bood, afstuitten.

Verder hadden wij ondersteld, dat er, toen de Rooden hunne overgangspogingen aanvingen, door den Directeur van den Etappen- en

Verkeersdienst, om spoedig aan munitieaanvragen te kunnen voldoen, zorg voor was gedragen, dat aanwezig waren:

een afgeladen rantsoen munitie voor de in het oostelijk deel der Betuwe opgestelde troepen aan het eindstation Kesteren,

een afgeladen rantsoen munitie voor een versterkte D.G. aan het eindstation Ede,

een spoortrein met een rantsoen munitie voor een versterkte D.G. en een deel der legerartillerie aan het station Barneveld-Voorthuizen, welke daar klaar stond om, zoodra zulks noodig mocht zijn, op te stoomen naar het eindstation Apeldoorn, dat naar ons gevoelen te dicht achter de strijdende troepen was gelegen om er voortdurend een groote hoeveelheid munitie in depôt te hebben,

een rantsoen munitie voor een versterkte D.G. en een deel der legerartillerie op vaartuigen op de Zuiderzee ter hoogte van Harderwijk en een munitierantsoen voor de versterkte Lt.B. eveneens op vaartuigen op de Zuiderzee ter hoogte van Elburg.

Omtrent het gebruik van spoortreinen als rollend munitiedepôt zij aangeteekend, dat hiertoe uiteraard slechts dan mag worden overgegaan als over zooveel spoorwagens beschikt wordt, dat zulks kan geschieden zonder schade voor de verschillende vervoeren, welke ten behoeve van den aan- en afvoer moeten plaats hebben.

Naar onze meening mogen slechts in uitzonderingsgevallen — en wij namen aan dat een dergelijk geval zich hier voordeed — spoorwegwagens gebruikt worden als opslagplaats van levens- of strijdmiddelen.

Het aanvragen van munitie voor de I D.G., het beschikbaar stellen van deelen der Aut.T. Veldleger en het plegen van overleg tusschen de transportcommandanten, den administrateur eindstation en den commandant der aanvullingsplaats geschiedde op overeenkomstige wijze als bij de hierboven besproken aanvulling van levensmiddelen.

Kortheidshalve volstaan wij met daar naar te verwijzen.

In den nacht van den 16/17 September 1926 moest door III-Aut.T. van het eindstation voor munitie te Ede naar de aanvullingsplaats voor munitie der I D.G. vervoerd worden:

A. *Voor 7 Veld* 4400 G.K.T. en 8800 B.G., verpakt in 3300 kisten, elk wegende 41.5 K.G.

B. *Voor 12 c.M. H.W. L/14.*

800 G.K.T., elk wegende 20 K.G.,

1600 B.G., elk wegende 20 K.G.,

134 trommels met T.S.B. No. 7, wegende elk 9 K.G.,

100 trommels met T.S.B. No. 9, wegende elk 3.55 K.G.,

200 trommels met T.S.B. No. 10, wegende elk 5.5 K.G.,

120 kisten met kardoezen, elk wegende 69 K.G.

- C. *Voor 15 c.M. H.W. L/17.*
 1000 B.G., wegende elk 42.35 K.G.,
 84 trommels, elk bevattende 12 gevulde kokers en wegende 6 K.G.,
 84 trommels, elk bevattende 12 S.B. No. 16 en wegende 13 K.G.,
 84 trommels, elk bevattende 12 slagpijpjes en wegende 1 K.G.,
 84 kisten, elk bevattende 12 m.g. kardoezen en wegende 54.6 K.G.
- D. *Geweer- en karabijnpatronen* 647040, verpakt in 337 kisten, elk wegende 67.2 K.G.
- E. *Patronen voor lichte mitrailleurs* 1244000, verpakt in 622 kisten, elk wegende 64.4 K.G.
- F. *Patronen voor zware mitrailleurs*, verpakt in 72 kisten met munitie in banden, elk wegende 52 K.G. en 162 kisten met los verpakte munitie, elk wegende 61.2 K.G.
- G. *Aanvalshandgranaten* 864 kisten, elk wegende 16 K.G. en
- H. *Verdedigingshandgranaten* 504 kisten, elk wegende 27 K.G.

Voor het vervoer dezer munitie waren noodig 262 vrachtauto's, zijnde op 10 voertuigen na, al de bij III-Aut.T. aanwezige transport-automobielen.

Door dat bataljon moesten, zooals wij boven reeds zagen, in den nacht van 16 op 17 September ook de voor de I D.G. bestemde levensmiddelen van het eindstation Ede (Dorp) naar de aanvullingsplaatsen der I en II Divisie vervoerd worden, waarvoor ruim twee sectiën Aut.T. noodig waren.

Aangezien de grootte der afstanden tuschen eindstations en aanvullingsplaatsen niet toeliet om in één nacht meer dan één rit te doen, kwam C.-III-Aut.T. voor de hem opgedragen vervoeren ongeveer twee sectiën te kort.

De C.-Aut.T. Veldleger stelde daarom van 4.00 nam. van den 16en September tot 8.00 voorm. van den 17en September 2 sectiën van het te Putten legerende IV-Aut.T. te zijner beschikking.

Het vorenstaande doet ons zien, dat waar men in beginsel voor de vervoeren van een divisiegroep een Aut.T.-bataljon — en liefst steeds hetzelfde — bestemt, op gevechtsdagen van eenige beteekenis de vervoercapaciteit van zulk een bataljon niet toelaat om gedurende den nacht in één rit al de voor een divisiegroep bestemde munitie en levensmiddelen van de eindstations naar de aanvullingsplaatsen te brengen, terwijl, zooals bij den aanvoer der levensmiddelen reeds bleek, aan het doen van meer dan één rit, bij afstanden als wij hier aannamen, niet gedacht kon worden.

Voor het verkrijgen van een goed inzicht in de munitieaanvulling dienen wij er de aandacht op te vestigen, dat men overweegt het rantsoen munitie, dat op gevechtsdagen aangevoerd moet worden — althans voor wat de artillerie betreft — kleiner te nemen dan wij hier hebben aangenomen.

Daar staat echter tegenover dat, zodra de divisiegroepsartillerie ingevoerd zal zijn, ook voor die artillerie munitie aangevoerd moet worden, zoodat o.i. de grootte van het voor een divisiegroep aan te voeren rantsoen munitie, wel ongeveer overeen zal komen met die van het rantsoen, dat in den nacht van 16 op 17 September van het eindstation Ede naar de aanvullingsplaats der I Divisiegroep gebracht moest worden.

Om vooral niet den indruk te vestigen, dat bedoeld rantsoen bijzonder groot genomen was, zij aangeteekend, dat wij bij de oefening aannamen, dat geen aanvulling van munitie noodig was voor een aan de I D.G. toegevoegde reserve-regiment en dat naar de aanvullingsplaats dier divisiegroep geen munitie voor legerartillerie vervoerd behoefde te worden.

Dit laatste was zelfs abnormaal, want in het onderstelde geval zou men zoo goed als zeker kunnen aannemen, dat legerartillerie ingezet was in het vak der I D.G., waartegen de vijand zijn hoofdaanval richtte.

Wij vestigen hierop in het bijzonder de aandacht, opdat men toch vooral niet zal denken hier met een bijzonder groot munitietransport te doen te hebben. Het tegendeel is waar. Er zijn zeer vele gevallen denkbaar, waarbij heel wat meer munitie van de eindstations naar de aanvullingsplaatsen gebracht moet worden.

Voorts willen wij er te dezer plaatse nog op wijzen,, dat behalve levensmiddelen en munitie ook nog andere strijdmiddelen van de eindstations naar de aanvullingsplaatsen moeten worden gebracht en dat bovendien zorg gedragen moet worden voor den afvoer van verschillende hinderlijke en overtollige artikelen.

Zoolang de Aut.T.-bataljons van het veldleger dan ook maar twee compagnieën voor materieelvervoer tellen, zullen zij op gevechtsdagen noodgedrongen behalve 's nachts ook nog vaak over dag ten behoeve van den aan- en afvoer moeten rijden, daarbij kans loopende in de uitvoering van hun taak in meerdere of mindere mate door vijandelijke vliegers gehinderd te worden.

Het zou dan ook zeer toegejuicht moeten worden als de Aut.T.-bataljons van het veldleger elk met een compagnie voor materieelvervoer versterkt zouden worden.

Dat zou niet alleen in het belang van het materieel-, doch ook in het belang van het troepenvervoer zijn.

Thans kan een Aut.T.-bataljon n.l. in één rit slechts twee bataljons infanterie en een regimentsstaf vervoeren, terwijl het na uitbreiding in staat zou zijn in één rit een geheel regiment infanterie te verplaatsen.

Dat dit vooral een groot voordeel zou zijn in gevallen, waarbij zulk

een regiment met spoed naar een bepaald gedeelte van het front gebracht moet worden om in het gevecht in te grijpen, zal wel geen nader betoog behoeven.

Keeren wij na deze korte uitwijding weer naar de oefening terug.

C.-III-Aut.T. besloot de munitie, welke in den loop van den middag van den 16en September aan het eindstation Ede geladen was, in vier transporten naar de aanvullingsplaats te brengen.

Het laden der munitie aan het eindstation Ede kon in den loop van den middag geschieden èn omdat de te vervoeren munitie daar, zooals wij boven mededeelden al aanwezig was èn omdat bedoeld eindstation door de Luchtdoelartillerie werd beschermd.

Het eerste transport, belast met het vervoer der 7 veld-munitie en bestaande uit 3 sectiën van 2-III-Aut.T. (+ 5 auto's van IV-Aut.T.), verliet Ede te 8.00 nam. van den 16en September en stond onder bevel van den C.-2-III-Aut.T. (zie voor het door dezen opgemaakte beladingsplan bijlage No. 3).

Het tweede transport, belast met het vervoer der munitie voor 12 c.M. H.W. L/14, telde 45 auto's, n.l. de transportvoertuigen van de vierde sectie van 2-III-Aut.T. en 11 automobielen van IV-Aut.T.

Als transportcommandant trad op de commandant van evengenoemde sectie (zie voor het door hem opgemaakte beladingsplan bijlage No. 4).

Dit transport reed te 8.40 nam. te Ede af.

Het derde transport, dat de munitie voor de afdeeling 15 c.M. H.W. L/17 moest vervoeren, bestond uit 44 auto's, zijnde de voertuigen van de 3e sectie van 1-III-Aut.T. en 10 automobielen van IV-Aut.T.

Het stond onder bevel van den C. der 3e sectie van 1-III-Aut.T. (zie voor het beladingsplan bijlage No. 5) en vertrok uit Ede te 9.00 nam.

Het laatste transport, dat de infanterie-munitie vervoerde, bestond uit de 4e sectie van 1-III-Aut.T. (de commandant dezer sectie was transportcommandant) en 43 auto's van IV-Aut.T.

Het stelde zich te 9.30 nam. in beweging (zie voor het beladingsplan van dit transport bijlage No. 6).

Aangeteekend zij nog, dat de uren van vertrek der verschillende transporten zoodanig waren vastgesteld, dat een door een ander voorafgegaan transport op de aanvullingsplaats aankwam op het moment, dat het voorafgaande ontladen was en weer naar Ede terugkeerde.

Voor de route, welke deze transporten moesten volgen, verwijzen wij naar de bij dit artikel behorende Bijlage 1.

De afstand van Ede tot de aanvullingsplaats voor munitie der I D.G. bedroeg $\pm$ 26 K.M., zoodat, aangezien met een gemiddelde snelheid van 12 K.M. per uur (en natuurlijk met gedoofde voorlichten) werd gereden, het eerste transport de aanvullingsplaats bereikte te $\pm$ 10.00 nam. van den 16en September, het 2e transport te $\pm$ 10.40 nam., het 3e transport te $\pm$ 11.00 nam. en het 4e transport te 11.30 nam.

Het afladen der munitie op de aanvullingsplaats geschiedde door het personeel der twee sectiën munitiewerkers van de tot de I D.G. behorende compagnie Aan- en Afvoer, zijnde derhalve door 170 kanonnières.

Op grond der ervaringen, opgedaan bij de door de Schoolcompagnie van den Motordienst in 1926 uitgevoerde munitietransporten, nemen wij aan, dat 5 man in 10 minuten in staat waren een met munitie beladen auto te ontladen en op de door den commandant der aanvullingsplaats vastgestelde wijze op de daarvoor bestemde plaatsen neder te leggen.

De aanvullingsplaats, welke ruim 2500 M. lang was en wier beginpunt lag bij het punt, op de schets aangeduid met de letter *a*, was in vier deelen gesplitst.

Op het verst van het beginpunt verwijderde gedeelte, dat een lengte van ± 1000 M. had, werd op vier verschillende plaatsen de 7 veldmunitie neergelegd en wel zoodanig, dat op elke aflaadplaats zich een hoeveelheid munitie bevond, noodig voor één afdeling.

Het daarop volgend deel, dat een lengte had van ± 500 M., was bestemd voor de munitie der 12 c.M. H.W.

Op het deel, dat daarop volgde en dat ongeveer 400 M. lang was, werd de munitie voor de 15 c.M. H.W. neergelegd, terwijl het laatste deel, dat een lengte had van ± 800 M., voor de infanterie-munitie bestemd was.

Deze werd zoodanig afgeladen, dat men had een plaats, waar zich de munitie bevond der zw. mitrailleurs, een plaats voor de munitie der lichte mitrailleurs, een plaats bestemd voor de handgranaten en drie plaatsen voor geweer- en karabijnpatronen.

(Op munitie voor infanterie-geschut was niet gerekend).

Voor een goed begrip van den gang van zaken bij de munitieaanvulling komt het ons wenschelijk voor er op te wijzen, dat de artillerie de voor de batterijen noodige munitie met eigen voertuigen (caissons) op de aanvullingsplaats komt halen, terwijl de voor de infanterie bestemde munitie deze als regel via den I.M.T. bereikt.

Hieruit blijkt, dat men den op I.M.T. aanwezige munitievoorraad als een aanvullingsvoorraad moet beschouwen, terwijl de op den A.M.T. geladen voorraad beschouwd moet worden als een noodrantsoen, waarvan slechts dan gebruik mag worden gemaakt, als de munitievoorraad der batterijen op de normale wijze (dus door de batterijen rechtstreeks betreffende van de aanvullingsplaats) niet tijdig aangevuld kon worden.

Met behulp van wegwijzers en borden werden de plaatsen aangeduid waar de verschillende soorten munitie afgeladen moesten worden.

Het spreekt van zelf, dat maatregelen waren getroffen om die wegwijzers en borden bij duisternis te kunnen verlichten, zonder evenwel daardoor 's vijands aandacht uit de lucht te trekken. Ook was het noodige draagbaar tentmaterieel aanwezig om bij slecht weer de munitie

onder tenten te kunnen neerleggen, ontpakken en e.g. confectioneeren.

De motorvoertuigen van het laatste transport waren te ± 11.55 nam. van den 16en September ontladen, waarna dit transport onmiddellijk vertrok en te ± 2.10 voorm. van den 17en September te Ede terugkeerde.

De bij de verschillende transporten ingedeelde voertuigen van IV-Aut.T. reden direct nadat het transport, waartoe zij behoorden, te Ede aankwam, via Lunteren, Barneveld en Voorthuizen naar Putten terug.

Alvorens van de munitieaanvulling af te stappen, komt het ons wenschelijk voor op enkele zaken nog eens bijzonder de aandacht te vestigen.

In de eerste plaats willen wij er dan opmerkzaam op maken, dat over het samenstellen der beladingsplannen — en dit geldt vooral de beladingsplannen, welke opgemaakt moeten worden voor het vervoer der 12 e.M. H.W. — niet te licht gedacht moet worden.

De munitie der houwitsers, zoowel die van 12 als die van 15 e.M., wordt n.l. in verschillende deelen vervoerd.

Het beladingsplan moet nu zoodanig worden opgemaakt, dat zich op elke auto behalve een zeker aantal projectielen, ook een hoeveelheid hulpmiddelen bevindt, noodig voor het confectioneeren der op dien auto geladen projectielen.

Nu weten wij wel, dat het bepakken der voertuigen en mitsdien ook het opmaken van het beladingsplan heel wat vereenvoudigd kan worden door b.v. op een bepaald aantal auto's uitsluitend B.G., op een ander aantal auto's uitsluitend G.K.T. en op meer andere auto's soortsgewijze bij elkander kardoezen en tijdschokbuizen te laden, doch daarmede is de zaak niet gediend.

Neem b.v. aan, dat bij een dergelijke wijze van belading een auto, uitsluitend beladen met kardoezen, verloren zou gaan, doordat hij in het water reed, in brand vloog of door welke andere oorzaak ook, dan zou dit niet alleen een verlies van ± 400 kardoezen tengevolge hebben, doch men zou bovendien van ± 400 projectielen, eveneens behorende tot den voorraad, welke naar de aanvullingsplaats gebracht moest worden, voorloopig geen gebruik kunnen maken.

Belaadt men daarentegen de auto's zooals wij o.m. in bijlage no. 4 aangaven, dan kunnen door het verongelukken van een auto hoogstens 57 projectielen verloren gaan.

Wat het opmaken van een goed beladingsplan voor het vervoer van 12 e.M. H.W. zoo bijzonder moeilijk maakt is, dat de kardoezen verpakt zijn in kisten van 20 stuks en de T.S.B. in trommels van verschillend gewicht en met een ongelijk aantal buizen, terwijl er voorts aan gedacht moet worden, dat bij de G.K.T. behooren T.S.B. no. 7 en 9 en bij de B.G. de T.S.B. no. 7 en 10.

In de tweede plaats willen wij er op wijzen, dat toen de oefening, welke wij hier bespreken, met de officieren van den Motordienst ge-

houden werd, velen hunner de ligging der aanvullingsplaats voor munitie der I D.G. en die van levensmiddelen voor de II Divisie nog al bedenkelijk vonden.

Bedoelde heeren vreesden n.l., dat het met beladen vrachtautomobielen ondoenlijk zou zijn langs landwegen te rijden, hetgeen bij de onderwerpelijke aanvullingsplaatsen noodig was.

Wij beschikten op dat oogenblik omtrent de trekecapaciteit der ford-vrachtauto's, zijnde dit de motorvoertuigen, waaruit wij ons de samenstelling der Aut.T. Veldleger denken, over niet voldoende ervaring om te kunnen beoordeelen of die vrees al dan niet gegrond was.

Bij de proeven, welke nadien onder leiding van den aangewezen Directeur van den Etappen- en Verkeersdienst met op volle zwaarte beladen ford-trucs werden genomen, o.a. op een zeer modderigen landweg in de buurt van Chaam, welke weg bovendien nog vol diepe, met water gevulde kuilen zat en op zandwegen in het Mastbosch bij Breda, bleek ons, dat de vrees van bovenbedoelde heeren gelukkig ongegrond was.

Ja, wij willen het wel eerlijk bekennen, dat die proeven onze stoutste verwachtingen overtroffen, want de met 1350 K.G. munitie beladen ford-trucs reden, zonder ook maar één enkel oogenblik hun rit te moeten staken, kalm langs bovenbedoelde wegen naar de hun aangegeven punten.

Wel gelooven wij, dat bij droog weer met op volle zwaarte bepakte ford-trucs niet langs zeer mulle zandwegen kan worden gereden, zooals b.v. langs den zandweg, loopende in het Mastbosch bij Breda van het Galdersche hek in nagenoeg westelijke richting, een weg, welke den officieren, die in Breda in garnizoen zijn of waren of bij de K.M.A. hun opleiding genoten, van wege zijn mulheid wel bekend zal zijn.

Dergelijke bijzonder zware wegen dient men te vermijden.

Doch waar het zoeken van op gewenschte afstanden achter de strijdende troepen en zooveel mogelijk aan 's vijands waarneming uit de lucht onttrokken aanvullingsplaatsen, bereikbaar langs nagenoeg loodrecht op het front gelegen wegen, uiterst moeilijk is, daar geeft het ons een gevoel van geruststelling, dat proefondervindelijk is vastgesteld, dat met volledig beladen ford-trucs niet alleen langs kunst-, doch ook langs niet al te slechte landwegen kan worden gereden.

Dat het wegennet ons bij het kiezen van goed gelegen aanvullingsplaatsen soms groote moeilijkheden kan baren, moge o.m. blijken bij de aanvullingsplaats voor levensmiddelen der II Divisie.

Indien n.l. voor het bereiken dier plaats geen gebruik gemaakt had kunnen worden van het gedeelte van den Koningsweg, gelegen Oost van den Kunstweg Apeldoorn—Arnhem, dat op de stafkaart als landweg is aangegeven, dan zouden wij òf die aanvullingsplaats hebben moeten bereiken langs wegen, welke ten deele door de hoofdweerstandstrook liepen, wat natuurlijk uit den boeze is, of wij zouden haar hebben moeten oprichten bij het snijpunt van den Koningsweg met even-

genoemden kunstweg, waardoor wij een aanvullingsplaats voor levensmiddelen zouden gekregen hebben, die naar ons gevoelen niet alleen te ver van de troepen gelegen was, welke er moesten komen aanvullen, doch die zich bovendien ook nog zou bevonden hebben in het vak eener nevendivisie, hetgeen ook allesbehalve aanbevelenswaardig is.

En hiermede stappen wij af van den aanvoer der munitie om nog een korte beschouwing te wijden aan den afvoer van zieken en gewonden.

Bij de oefening, welke wij hier bespreken, stonden wij bij dezen afvoer slechts even stil. Dit geschiedde niet alleen, omdat ons den tijd ontbrak dezen tak van dienst tot in details te behandelen, doch ook en vooral, omdat naar ons ter oore kwam omtrent sommige kwesties, waarmede het vervoer van zieken en gewonden in nauw verband staat, de meeningen der heeren, die belast zijn met de samenstelling van het nieuwe Oorlogsvoorschrift Geneeskundigen Dienst, nog uiteen liepen.

Een dier kwesties, en deze speelt juist een groote rol bij den afvoer van zieken, was of men al dan niet zal overgaan tot het instellen van z.g. evacuatieplaatsen, welke dan in de plaats zouden komen van de evacuatiestations.

Bij de onderwerpelijke oefening namen wij het standpunt in, dat die plaatsen waren ingesteld.

Gaan wij na op welke plaatsen de zieken en gewonden gedurende het gevecht kunnen samenkomen of kunnen worden samengebracht, dan zien wij, dat dit, zoo dicht mogelijk in 's vijands nabijheid beginnende, opeenvolgend zijn de gewondennesten (in den positieoorlog de hulpposten),

de hulpverbandplaatsen,

de verzamelplaatsen voor marschvaardige gewonden,

de hoofdverbandplaatsen en

de evacuatieplaatsen (aannemende dat deze in de plaats komen van de evacuatiestations, wat nog lang niet zeker is).

Het ligt voor de hand, dat men voor het vervoer van zieken en gewonden tusschen de gewondennesten (c.q. hulpposten) en de hulpverbandplaatsen geen gebruik van motorvoertuigen maakt.

Tusschen de hulp- en hoofdverbandplaatsen daarentegen kan dat vervoer geheel of ten deele, tusschen hoofdverbandplaatsen en evacuatiestation geheel met behulp van automobielen geschieden.

Het vervoer tusschen de hulp- en hoofdverbandplaatsen heeft ten deele met automobielen plaats, als de auto's door den slechten toestand der wegen of om welke andere reden ook niet tot vlak bij de hulpverbandplaatsen kunnen komen.

In dergelijke gevallen naderen zij die plaatsen zoo dicht mogelijk. De punten, waar zij noodgedwongen moeten halt houden, dragen den naam van autohoofd.

De zieken en gewonden worden dan met behulp van draag- en raderbaren naar die autohoofden gebracht en vandaar per automobiel naar de hoofdverbandplaats gereden.

De automobielen, welke voor dit vervoer gebruikt worden, maken als regel geen deel uit van de Aut.T. compagnieën voor geneeskundig vervoer van het veldleger, maar van de organiek tot elke verbandplaatsafdeeling behorende sectie Aut.T.

Het vervoer tusschen hoofdverbandplaats en evacuatiestation heeft daarentegen plaats met behulp van motorvoertuigen, behorende tot de zooeven genoemde compagnieën.

Alle voor het vervoer van zieken en gewonden bestemde automobielen, welke in geval van oorlog bij het Nederlandsche leger gebruikt zullen worden, zullen op dezelfde wijze worden ingericht en plaats bieden voor het vervoer hetzij van vier liggende, hetzij van twee liggende en vier zittende, hetzij van acht zittende patiënten.

Bij aankomst op de hoofdverbandplaats worden de zieken en gewonden uitgeladen bij de afdeeling Aankomst en Sorteering.

Aangeteekend zij, dat een hoofdverbandplaats behalve deze afdeeling ook nog telt een afdeeling onvervoerbaren, een afdeeling gaszieken, een afdeeling operatiën, een afdeeling verband, een afdeeling vervoer en een autopark.

De zieken, die na op een hoofdverbandplaats behandeld te zijn, verder vervoerd moeten worden, worden naar de afdeeling vervoer gebracht en worden vandaar met automobielen der Aut.T.-compagnieën voor Geneeskundig vervoer naar de evacuatieplaats vervoerd.

Bij aankomst in die plaats worden zij uitgeladen bij de afdeeling Aankomst en Sorteering.

Behalve deze afdeeling treft men in een evacuatieplaats aan:

- een afdeeling verband,
- een materieeldepôt,
- een evacuatiehospitaal,
- een inrichting voor shock-behandeling,
- een inrichting voor het verrichten van operatiën,
- een inrichting voor lichte zieken,
- een inrichting voor besmettelijke zieken,
- een afdeeling voor verdachten van simmulatie en aggraviatie,
- een reconvalescentendepôt en
- een evacuatiestation.

Uit bovenstaande opsomming moge blijken, dat er bij de oprichting van een evacuatieplaats heel wat komt kijken en dat lang niet alle plaatsen de geschiktheid bezitten om daartoe te worden ingericht.

Wij vermeenden, dat een plaats als Wageningen, hiervoor wel kon worden bestemd, omdat men daar beschikt over een ziekenhuis en omdat men er voorts een groot aantal groote gebouwen aantreft, behorende tot de Hoogere Landbouwschool, waarin bovengenoemde afdeelingen

en inrichtingen ondergebracht konden worden, terwijl de afvoer der zieken en gewonden zoowel per spoor als te water kan geschieden.

Het komt ons wenschelijk voor er op te wijzen, dat bij het vervoer van zieken en gewonden de automobielen in den regel niet als bij het transport van levens- en strijdmiddelen, in grootere of kleinere colonnes vereenigd, doch afzonderlijk rijden.

Dit ligt trouwens ook voor de hand.

Zoodra n.l. op een hulpverbandplaats eenige vervoerbare zieken of gewonden behandeld zijn, dient men er voor te zorgen, dat zij zoo spoedig mogelijk op de hoofdverbandplaats gedirigeerd worden en gaat het niet aan om met dat vervoer te wachten tot er zooveel bij elkander zijn, dat voor hun vervoer b.v. een sectie automobielen noodig is.

Laten de omstandigheden zulks toe dan keeren de auto's, welke van de hoofdverbandplaats naar een hulpverbandplaats zijn gereden, langs een anderen weg terug als zij gegaan zijn.

Bij de I D.G. was dat in het door ons aangenomen geval noch wenschelijk noch noodig.

Het was niet wenschelijk, omdat de auto's dan een grooteren afstand zouden moeten afleggen dan bij het gebruik van eenzelfden weg bij heen- en terugrit en niet noodig, omdat de wegen, waarlangs het vervoer grootendeels geleid moest worden, n.l. de kunstwegen Wageningen—Arnhem en Ede—Arnhem, zoo breed zijn, dat daarop zonder het minste bezwaar een verkeer in twee richtingen (en zeer zeker van zelfstandig rijdende auto's) kan plaats hebben.

Ten slotte willen wij er nog op wijzen dat het V.D.Aut.T. '25 aangeeft, dat indien zulks met de vervoeropdrachten van de commandanten van fracties der Aut.T. Veldleger vereenigbaar is, marschvaardige zieken en gewonden met behulp van materieel-motorvoertuigen van de verzamelplaatsen voor marschvaardige gewonden naar de evacuatieplaatsen vervoerd kunnen worden.

Hoewel bovengenoemd voorschrift zulks niet vermeldt, dienen Aut.T.-commandanten, aan wie verzoekt wordt zieken of gewonden, als hier bedoeld, te vervoeren, zich er vooraf van te overtuigen, dat die zieken, enz. niet kortelings een gasaanval doorstaan hebben.

Is zulks het geval, dan dient het vervoer geweigerd te worden, omdat auto's, waarop zulk personeel vervoerd is, gedurende eenigen tijd ongeschikt zijn voor het vervoer van levensmiddelen.

Hiermede eindigen wij onze korte beschouwing over het transporteren van zieken en gewonden, waarover uiteraard nog heel wat gezegd had kunnen worden, om over te gaan tot het laatste deel der oefening, het vervoer van een regiment infanterie.

Te 3.00 nam. van den 17en September 1926 ontving C.-IV-Aut.T. te Putten van den C.-Aut.T. Veldleger per ordonnans-motorrijder de volgende schriftelijke

Opdracht.*C.-Aut.T. Veldleger.*

No. 4.

17 September 1926 1.00 nam.

- 1e. *Uw bataljon vervoert* in den nacht van 17/18 September e.k. 20 R.I. (zonder de door paarden getrokken voertuigen) van Putten naar het snijpunt van den Koningsweg met den kunstweg van Apeldoorn naar Arnhem ($\pm$ 3 K.M. Zuid van Terlet).
- 2e. *Het vervoer mag niet aanvangen* vóór 7.00 nam. van den 17en September.
 • Het bataljon van 20 R.I., dat het laatst vervoerd wordt, moet te uiterlijk 4.30 voorm. van den 18en September bij het onderpunt 1 genoemde snijdingspunt zijn uitgeladen.
- 3e. *Te volgen wegen:*
  - a. *bij den heenmarsch* wordt gevolgd den weg: Putten—Garderen—Stroe—Otterlo—Oud Reemst—Snijpunt van Koningsweg met den kunstweg van Apeldoorn naar Arnhem.
  - b. *Voor den terugmarsch zijn beschikbaar de wegen:* Snijpunt Koningsweg met den kunstweg van Apeldoorn naar Arnhem—Terlet—De Woeste Hoeve—Hoenderlo—Otterlo—Stroe—Garderen—Putten, en Snijpunt Koningsweg met den kunstweg van Apeldoorn naar Arnhem—Terlet—De Woeste Hoeve—Hoenderlo—Otterlo—Roekel—Wekerom—Willishuizen—Barneveld—Voorthuizen—Putten.
- 4e. *Aanvullingsplaatsen bevinden zich:*
  - a. Zuid van Schaarsbergen voor levensmiddelen,
  - b. nabij kop Koningsweg voor levensmiddelen,
  - c. nabij Terlet, aan de Ring Allee van Rozendaal, voor munitie.
 De aanvulling heeft gedurende den nacht plaats. De Aut.T. voor de beide aanvullingsplaatsen voor levensmiddelen rijden van Ede over De Ginkel naar Schaarsbergen en Kop Koningsweg en langs denzelfden weg terug naar Ede, die voor de aanvulling van munitie van Ede over Otterlo, Hoenderlo en De Woeste Hoeve naar Terlet en langs denzelfden weg terug naar Ede.

De Kolonel,

Gevraagd de maatregelen van C.-IV-Aut.T. na ontvangst dezer opdracht.

Nadat C.-IV-Aut.T. zijn opdracht had bestudeerd, stelde hij voor zich zelf in hoofdtrekken vast hoe het vervoer moest geschieden, waarna hij zich begaf naar den te Putten aanwezigen C.-20 R.I., om dit in onderling overleg met dezen uit te maken.

Korthheidshalve zullen wij bij dat onderling overleg niet blijven stilstaan, omdat het resultaat er van toch duidelijk blijkt uit het bevel, dat de C.-IV-Aut.T. mondeling aan zijne compagniescommandanten gaf, onmiddellijk nadat het te 4.45 nam. den 17en September was afgelopen.

Bedoeld bevel luidde als volgt:

C.-IV-Aut.T.

No. 2.

Putten, 17 - 9 - '26. 5.30 nam.

Bevel.

- 1e. *IV-Aut.T.* vervoert in den nacht van 17/18 - 9 - '26 het 20 R.I. (zonder de daartoe behoorende door paarden getrokken voertuigen) van Putten naar het snijpunt van den Koningsweg met den kunstweg van Apeldoorn naar Arnhem ($\pm$ 3 K.M. Zuid van Terlet).
- 2e. *1-IV-Aut.T.* vervoert in twee ritten St.-20 R.I., I-20 R.I. en III-20 R.I. (het vervoer van den St., I-20 R.I. heeft gelijktijdig plaats),
2-IV-Aut.T. in één rit II-20 R.I.
- 3e. *Tot inladen gereed staan:*
  - a. te 6.30 nam. van den 17en September op den kunstweg Putten—Garderen,
1-IV-Aut.T. met den staart bij Schovenhorst,
St. en I-20 R.I. met het hoofd bij Schovenhorst;
  - b. te 8.30 nam. van den 17en September op den kunstweg Putten—Garderen,
2-IV-Aut.T. met den staart bij Schovenhorst,
II-20 R.I. met het hoofd bij Schovenhorst;
  - c. te 1.00 voorm. van den 18en September op den kunstweg Stroe—Otterlo,
1-IV-Aut.T. met den staart bij pl. 5,
III-20 R.I. met het hoofd bij pl. 5.
- 4e. *Uren van vertrek:*
  - a. uit Putten:
1-IV-Aut.T. 7.00 nam. van den 17en September,
2-IV-Aut.T. 9.00 nam. van den 17en September;
  - b. van het snijpunt Koningsweg met kunstweg Apeldoorn—Arnhem,
1-IV-Aut.T., na volbrenging transport St., I-20 R.I., te 10.30 nam. van den 17en September,
2-IV-Aut.T. te 12.30 voorm. van den 18en September;
  - c. Uit Stroe.
1-IV-Aut.T. te 1.30 voorm. van den 18en September;
  - d. van snijding Koningsweg met kunstweg Apeldoorn—Arnhem,
1-IV-Aut.T. te 4.30 voorm. van den 18en September.

5e. *Te volgen wegen:*

a. door 1-IV-Aut.T. bij vervoer St., I-20 R.I. en door 2-IV-Aut.T. bij vervoer II-20 R.I.

Putten — Garderen — Stroe — Otterlo — Oud Reemst—snijpunt Koningsweg met kunstweg van Apeldoorn naar Arnhem;

b. door 1-IV-Aut.T. naar Stroe voor inlading III-20 R.I.: snijpunt Koningsweg met kunstweg van Apeldoorn naar Arnhem—Terlet—De Woeste Hoeve—Hoenderlo—Otterlo—Stroe.

c. door 1-IV-Aut.T. bij vervoer III-20 R.I.

Stroe—Otterlo—Oud Reemst—snijpunt Koningsweg met kunstweg van Apeldoorn naar Arnhem;

d. door 1-IV-Aut.T. na afloop transport III-20 R.I. en door 2-IV-Aut.T. na afloop transport II-20 R.I.:

snijpunt Koningsweg met kunstweg van Apeldoorn naar Arnhem—Terlet—De Woeste Hoeve—Hoenderlo—Otterlo—Stroe—Garderen—Putten;

e. door voertuigen (paardentractie) 20 R.I.

Putten — Garderen — Stroe — Otterlo — Oud Reemst—snijpunt Koningsweg met kunstweg van Apeldoorn naar Arnhem.

(Deze voertuigen verlaten Putten onmiddellijk nadat 1-IV-Aut.T. is afgereden).

6e. *Aanvullingsplaatsen bevinden zich:*

a. Zuid van Schaarsbergen voor levensmiddelen,

b. nabij kop Koningsweg voor levensmiddelen,

c. nabij Terlet voor munitie.

De Aut.T., belast met het vervoer der levensmiddelen, rijden van Ede over De Ginkel naar Schaarsbergen en kop Koningsweg en langs denzelfden terug naar Ede.

De Aut.T., belast met de aanvulling van munitie, rijden van Ede over Otterlo, Hoenderlo en De Woeste Hoeve naar Terlet en langs denzelfden weg terug.

7e. *Verkeersregeling.*

Bij inhalen of ontmoeten der treinvoertuigen van 20 R.I. houden deze halt en maken, om de auto's door te laten, het verharde deel van den weg vrij.

Bij ontmoeting van Aut.T. op weg naar de in het vorig punt genoemde aanvullingsplaatsen, wordt aan de rechterzijde van den weg halt gemaakt tot zij voorbij zijn.

Zijn die Aut.T. op weg naar Ede, dan houden zij aan de rechterzijde van den weg halt.

Bij achterop rijden van die Aut.T. mogen zij niet voorbijgereden worden, tenzij daarvoor een bijzondere reden bestaat. ¹⁾

¹⁾ Resultaat telefonisch overleg met C.-III-Aut.T. te Ede.

Twee te Otterlo opgestelde ordonnansen-motorrijders van St.-IV-Aut.T. dragen zorg, dat bij eventueele kruising van 1-IV-Aut.T. en 2-IV-Aut.T. te Otterlo de 1e compagnie den voorrang heeft.

De Luitenant-adjutant verkent hoe 1-IV-Aut.T. te Stroe kan keeren en deelt het resultaat dier verkenning aan C.-1-IV-Aut.T. mede, wanneer deze compagnie met het hoofd pl. 8 aan den kunstweg Stroe—Otterlo bereikt.

De Majoor,

Mondeling aan:

C.-1-IV-Aut.T.

C.-2-IV-Aut.T.

Luitenant-adjutant.

Zooals uit het bevel van C.-IV-Aut.T. blijkt, moest de eerste compagnie twee bataljons en den staf van 20 R.I. vervoeren.

Zij had dus het leeuwenaandeel in het vervoer.

Gezien den afstand, welken zij in totaal had af te leggen, moest het eerste vervoer, zijnde dat van den staf van het regiment en het 1e bataljon, zoo spoedig mogelijk, derhalve te 7.00 nam. van den 17en September aanvangen.

Ware dit niet gebeurd, dan zou III-20 R.I. te 4.30 voorm. van den 18en September niet op zijn bestemming zijn geweest.

Omtrent het uur van afmarsch van 2-IV-Aut.T. zij aangeteekend, dat indien C.-IV-Aut.T. bij het vaststellen van dat tijdstip er alleen rekening mede had gehouden, dat de uitlading van II-20 R.I. bij het snijpunt van den Koningsweg met den kunstweg van Apeldoorn naar Arnhem de uitlading van III-20 R.I. aldaar niet mocht hinderen, hij het uur van afmarsch nog heel wat later, b.v. op $\pm$ 12.30 voorm. van den 18en September had kunnen stellen.

Dit deed hij echter niet, omdat het voor alles zijn streven was te voorkomen, dat 1 en 2-IV-Aut.T. elkander bij de uitvoering hunner opdrachten zouden ontmoeten of achterop rijden.

Door de 2e compagnie te 9.00 nam. van den 17en September uit Putten te laten afmarcheeren, bereikte hij dat de staart der in de richting Oud Reemst rijdende compagnie Otterlo te $\pm$ 11.30 nam. van den 17en September gepasseerd was, terwijl het hoofd der uit de richting Hoenderlo komende 1e compagnie daar te $\pm$ 12.00 nacht aankwam.

Het wil ons voorkomen, dat het door den C.-IV-Aut.T. uitgegeven bevel geen nadere toelichting vereischt.

Ook achten wij het niet noodig te dezer plaatse de bevelen te behandelen, welke de commandanten van de 1e en 2e compagnie van IV-Aut.T. ter uitvoering der hun verstrekte opdracht gaven, omdat die bevelen zoo uiterst eenvoudig waren.

Toch willen wij met een enkel woord op eenige zaken, welke in die bevelen behandeld werden, wijzen.

Voor de beveiliging der transporten werden geen bijzondere maatregelen getroffen, aangezien zulks overbodig was.

Volledigheidshalve zij er echter op gewezen, dat om onttrokken te zijn aan 's vijands waarneming uit de lucht met gedoofde voorlichten werd gereden.

Teneinde tijdig onderricht te worden omtrent de aanwezigheid van onvoorziene weghindernissen of van andere deelen der Aut.T. Veldleger, werd elk transport op ± 5 K.M. afstand voorafgegaan door een officier op een motorrijwiel, aan wien enkele ordonnansen-motorrijders waren toegevoegd.

Voorts hadden de beide compagniescommandanten bepaald, dat (zie punt 35 V.D.Aut.T. '25) de automobielen zoowel bij het in- als bij het uitladen een onderlingen afstand van 5 M. moesten hebben.

Aangezien zij normaal (zie punt 32 V.D.Aut.T. '25) met 3 M. afstand zijn opgesteld, werd daardoor de in punt 46 van genoemd voorschrift aangegeven lengte van de op de in- en uitlaadplaatsen opgestelde compagnieën (± 1100 M.) met ± 300 M. vermeerderd.

Ten slotte wijzen wij er op, dat zoowel C.-1-IV-Aut.T. als C.-2-IV-Aut.T. een officier belasten met de verkenning der in de vorige zinsnede genoemde plaatsen en dat het in- en uitladen, alsmede het vervoer der troepen plaats had geheel overeenkomstig het dien-aangaande gestelde in de punten 128 e.v. van het reeds meermalen aangehaalde V.D.Aut.T. '25, tegen welke punten bij praktische oefeningen in het vervoer van troepen, waarschijnlijk uit onbekendheid met den inhoud, nog maar al te vaak wordt gezondigd.

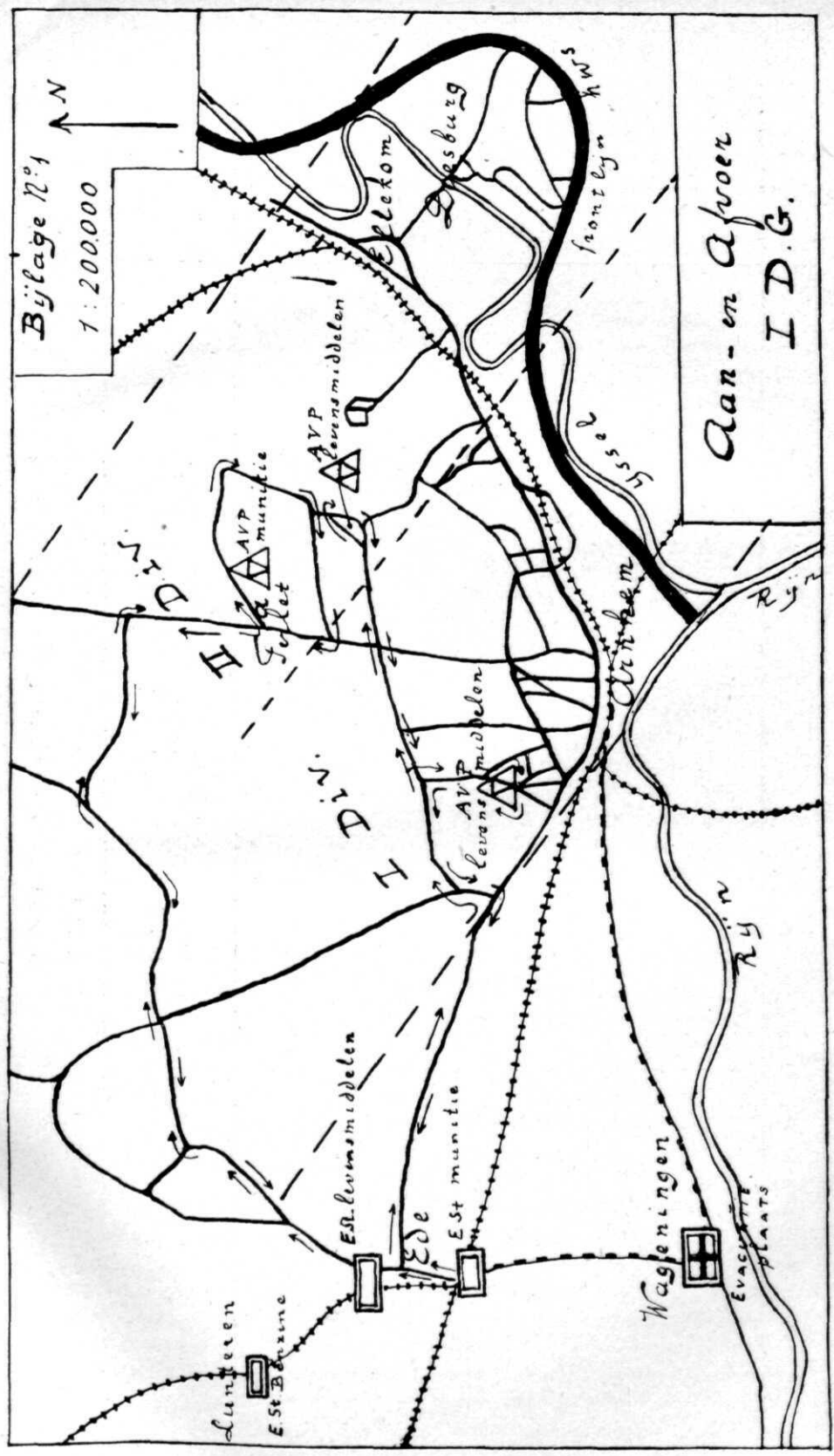
Over het algemeen weet men nog niet nauwkeurig waar bij het vervoer van troepen met Aut.T. de bevoegdheden van de troepencommandanten eindigen en die der officieren van den Motordienst aanvangen.

Een bestudeering van het V.D.Aut.T. '25 zij daarom niet alleen den officieren van den Motordienst, maar ook allen troepenofficieren ten zeerste aanbevolen.

Bijlage N°1

1:200.000

N

Ran-en-Afvoer
I.D.G.

AUTOMOBIELTREINEN VAN HET VEILDIEGER.

1e, 2e en 3e Sectie van 2-III-Aut.T. + 5 auto's IV—Aut.T.

Overzicht van de belading der automobielen.

Nummers der automobielen.	Bestemd voor:	Munitie 7 veld		Totaal gewicht per auto.	Opmerkingen.
		B.G. in kisten van 41,5 K.G.	G.K.T. en B.G.K.T. in kisten van 41,5 K.G.		
1001 t/m. 1068		Op elke auto 32 kisten.		1.328 K.G.	1) Reserve-auto v. d. 1e sectie. 2) Reserve-auto v. d. 2e sectie. 3) Reserve-auto v. d. 3e sectie.
1069 t/m. 1102	Aanvullingsplaats voor munitie der I D.G.		Op elke auto 32 kisten.	1.328 K.G.	
1600		20 kisten.	12 kisten.	1.328 K.G.	
1601		4 kisten.		166 K.G.	
1602 1)					
1603 2)					
1604 3)			ledig.		
Totalen . . .		2200	1100		

Ontvangen,
Te Terlet, den 16 September 1926.
De Administrateur der Aanvullingsplaats,

Te Ede, den 16 September 1926.
De Transportcommandant,

AUTOMOBIELTREINEN VAN HET VELDLEGER.
IIIe Bataljon I^e Compagnie
I^e Sectie.

BIJLAGE 2.

Overzicht van de belading der automobielen.

Nummer der automobielen.	Bestemd voor:	Vleesch. K.G.	Spek. K.G.	Brood. Zakken van 30 K.G.	Koffie. Zakken van		Rijst. Zakken van		Zout. Zakken van		Kazen van		Bruine boonen. Zakken van 40 K.G.	Groene erwten. Zakken van 35 K.G.	Boter. Kisten van 28 K.G.	Haver. Zakken van 36 K.G.	Hooi. In balen van 50 K.G.	Totaal gewicht per automobil.	OPMERKINGEN.
					20 K.G.	2 K.G.	50 K.G.	5 K.G.	24 K.G.	2.4 K.G.	25 K.G.	5 K.G.							
801				21												20		1.350 K.G.	
802				21												20		1.350 K.G.	
803				21												20		1.350 K.G.	
805				21												20		1.350 K.G.	
806				21												20		1.350 K.G.	
807				21												20		1.350 K.G.	
808				21												20		1.350 K.G.	
809				21												20		1.350 K.G.	
810				21												20		1.350 K.G.	
811				21												20		1.350 K.G.	
812				21												20		1.350 K.G.	
813				21												20		1.350 K.G.	
814				21												20		1.350 K.G.	
815				21												20		1.350 K.G.	
816	Aanvullings- plaats			21												20		1.350 K.G.	
817	voor			15												25		1.350 K.G.	
818	levensmiddelen															37		1.332 K.G.	
819	der															37		1.332 K.G.	
820	I Divisie.							14								18		1.348 K.G.	
821														38				1.330 K.G.	
822														38				1.330 K.G.	
823														38				1.330 K.G.	
824					14									20				980 K.G.	
825									14						15			756 K.G.	
826										54								1.350 K.G.	
827																	26	1.300 K.G.	
828																	26	1.300 K.G.	
829																	26	1.300 K.G.	
830																	26	1.300 K.G.	
831																	26	1.300 K.G.	
832																	27	1.350 K.G.	
833		1350																1.350 K.G.	
834			1350															1.350 K.G.	
835		656	655															1.311 K.G.	
Totalen . .		2006	2005	531	14	—	14	—	14	—	54	—	—	134	15	437	157		

Ontvangen,
Te Schaarsbergen, den ... September 1926.
De Administrateur der Aanvullingsplaats
voor levensmiddelen v. d. I Divisie,

Te Ede, den ... September 1926.
De Transportcommandant,

AUTOMOBIELTREINEN VAN HET VELDELEGER.
4e Sectie van 2-III-Aut.T.

BIJLAGE 4.

Overzicht van de belading der automobielen.

Nummers der automobielen.	Bestemd voor:	G.K.T. elk wegende 20 K.G.	B.G. elk wegende 20 K.G.	Trommels T.S.B. No. 7, elk wegende 9 K.G.	Trommels T.S.B. No. 9, elk wegende 3.55 K.G.	Trommels T.S.B. No. 10, elk wegende 5.5 K.G.	Kisten met kardoezen elk wegende 69 K.G.	Totaal gewicht per auto.	Opmerkingen.
1068 t/m 1074		54	—	—	14	—	3	1.337 K.G.	1) Reserve-auto's.
1075		54	—	4	2	—	3	1.330 K.G.	
1076 t/m 1081		57	—	6	—	—	2	1.332 K.G.	
1082		26	23	7	—	—	4	1.319 K.G.	
1083 t/m 1096	Aanvullings-plaats voor munitie I D.G.	—	54	6	—	—	3	1.341 K.G.	
1097		—	57	3	—	8	2	1.349 K.G.	
1098 t/m 1105		—	53	—	—	14	3	1.344 K.G.	
1106 t/m 1110		—	57	—	—	13	2	1.350 K.G.	
1111		—	55	—	—	15	2	1.321 K.G.	
1112 ¹⁾ 1113				ledig					
Totalen . .		800	1600	134	100	200	120		

Ontvangen,

Te Terlet, den 16 September 1926.

De Administrateur der Aanvullingsplaats,

Te Ede, den 16 September 1926.

De Transportcommandant,

AUTOMOBIELTREINEN VAN HET VELDLEGER.
3e Sectie van I-I-Aut.T. + 10 auto's IV-Aut.T.

Overzicht van de belading der automobielen.

Nummers der automobielen.	Bestemd voor:	B.G. wegende elk	Trommels met 12 gevulde kokers, wegende elk	Trommels met 12 S.B. No. 16, wegende elk	Trommels met 12 slagpijpes wegende elk	Kisten met kardoezen wegende elk	Totaal gewicht per auto.	Opmerkingen.
836 t/m 868 en 1112 1)		42,35 K.G.	6 K. G.	13 K.G.	1 K.G.	54,6 K.G.	1.166 K.G.	1) Auto's van IV-Aut. T. 2) Reserve automobielen.
1113 1) t/m 1120	Aanvullings- plaats voor munitie I D.G.	23	2	2	2	2	1.123 K.G.	
1121 1) 2) en 1122					ledig			
Totalen . .		1000	84	84	84	84		

Ontvangen,

Te Terlet, den 16 September 1926.

De Administrateur der Aanvullingsplaats,

Te Ede, den 16 September 1926.

De Transportcommandant,

AUTOMOBIELTREINEN VAN HET VELDELEGER.
4e Sectie van I-III-Aut.T. + 43 auto's IV—Aut.T.

BIJLAGE 6.

Overzicht van de belading der automobielen.

Nummers der automobielen.	Bestemd voor:	Kisten Geweer- en Karabijnpatronen, elk wegende 67,2 K.G.	Kisten patronen voor lichte mitrailleurs, elk wegende 64,4 K.G.	Kisten patronen voor zware mitrailleurs (patronen in banden), elk wegende 52 K.G.	Kisten patronen voor zware mitrailleurs (patronen los verpakt), elk wegende 61,2 K.G.	Kisten aanvals-handgranaten, elk wegende 16 K.G.	Kisten verdedigings-handgranaten, elk wegende 27 K.G.	Totaal gewicht per auto.	Opmerkingen.
903 t/m 918		20	—	—	—	—	—	1.344 K.G.	1) Reserve-auto's.
919		17	—	—	—	—	—	1.142 K.G.	De auto's 1131 t/m 1173 zijn van IV—Aut. T.
920 t/m 936 en 1131 t/m 1142		—	20	—	—	—	—	1.288 K.G.	
1143 t/m 1144	Aanvullings-plaats voor munitie voor de I D.G.	—	21	—	—	—	—	1.352 K.G.	
1145 t/m 1146		—	—	25	—	—	—	1.300 K.G.	
1147		—	—	22	—	—	—	1.144 K.G.	
1148 t/m 1149		—	—	—	22	—	—	1.346 K.G.	
1150		—	—	—	8	53	—	1.338 K.G.	
1151 t/m 1159		—	—	—	—	84	—	1.344 K.G.	
1160		—	—	—	—	55	17	1.339 K.G.	
1161 t/m 1169		—	—	—	—	—	50	1.350 K.G.	
1170		—	—	—	—	—	37	999 K.G.	
1171 *)		—	—	—	—	—	—		
1172		—	—	—	—	—	—		
1173		—	—	—	—	—	—		
Totalen . . .		337	622	72	162	864	504		

Ontvangen,

Te Terlet, den 16 September 1926.

De Administrateur der Aanvullingsplaats,

Te Ede, den 16 September 1926.

De Transportcommandant,

De reorganisatie van het Wapen der Genie.

DOOR

C. W. VAN DOODEN,

Kapitein der Genie.

In de Juni-aflevering van „*De Militaire Spectator*” levert de Kapitein der Genie J. J. C. P. WILSON een betoog ten aanzien van de reorganisatie van het Wapen der Genie, hetwelk beweringen bevat, die niet onweersproken mogen blijven.

Op gevaar van beschuldigd te worden „wapenbelangetjes” en „ongezonde toestanden” te verdedigen, vermeen ik voor die weerlegging de gastvrijheid van dit tijdschrift te mogen inroepen.

Ik zal mij daarbij in hoofdzaak tot die punten bepalen, over welke ik, uit hoofde van mijn vroegeren en mijn tegenwoordigen werkkring, mij tot oordeelen bevoegd acht.

De Kapitein WILSON acht blijkbaar den Genieofficier niet bij uitstek geschikt voor de Verbindings- en Verlichtingstroepen en is van oordeel, dat de Genieofficier, bij deze troepen ingedeeld wordende, daartegenover even vreemd zal staan en evenveel jaren noodig zal hebben om zich in te werken als een officier van een ander Wapen.

Hij grondt zijn meening op de omstandigheid, dat de opleiding in electrotechniek op de K.M.A. zeer onvoldoende is, dat niet alle Genieofficiëren aanleg voor electrotechniek hebben en dat deze niet voldoende tactisch onderlegd zijn.

Weliswaar erkent hij, dat tot nu toe door hen goed werk bij de onderwerpelijke troepen is geleverd, doch hij schrijft dit toe aan het goede gehalte van den gemiddelden Genieofficier, welk gehalte, naar hij vreest, door minder ruime keuze achteruit zal gaan.

Indien die meening en die vrees van den Kapitein WILSON gewettigd zijn ¹⁾, zou men m.i. moeten trachten om de oorzaken van de mindere geschiktheid van den Genieofficier en van den achteruitgang van diens gehalte weg te nemen:

- a. door een betere opleiding in den cadettentijd;
- b. door aanmoediging van het bezoeken van de H.K.S., o.a. door het openstellen van meer plaatsen;
- c. door het aantrekkelijker maken van de positie van Genieofficier (trouwens van officier in het algemeen, nog niet eens zoozeer door hogere belooning, dan wel door maatschappelijke verheffing in stede

---

¹⁾ Ik deel die vrees vooralsnog niet, noch voor wat den tegenwoordigen toestand (men heeft te allen tijde en bij elken dienst meer en minder goede krachten gevonden), noch voor wat de toekomst betreft, indien de juiste maatregelen voor aanvulling van het Genieofficiërskorps worden genomen.

van neerdrukking van het beroep), waardoor de genegenheid om officier te worden — ook onder de bij uitstek voor Genieofficier geschikt — zou toenemen en dus de selectie gunstiger zou worden.

De Kapitein WILSON echter zoekt het niet in deze verbeteringen; hij wil daarentegen de Verbindings- en de Verlichtingstroepen van het Wapen der Genie los maken en veranderen in open korpsen, ten einde gebruik te kunnen maken van de, electrotechnischen aanleg bezittende, officieren, wier aanwezigheid hij bij andere wapens aanneemt, en van de tactische kennis van de officieren van die wapens.

M.i. zullen de hooge verwachtingen, welke de Kapitein WILSON van die maatregelen koestert, blijken hersenschimmen te zijn, immers:

1. de vraag rijst of de „technisch aangelegde” officieren bij andere wapens nu wel juist zulke goede tactici zullen zijn, of dus de, door den Kapitein WILSON zoo noodzakelijk geoordeelde, tactische bekwaamheid van de Verbindingsofficieren er wel zoo op vooruit zou gaan;

2. als vaststaand mag men aannemen, dat de officier van een ander wapen — al heeft hij nog zoo veel aanleg op technisch gebied — heel wat meer tijd noodig zal hebben om bekwaam Verbindings- en Verlichtingsofficier te worden, dan de gemiddelde Genieofficier, die niet volkomen van aanleg en lust voor electrotechnische studie gespeend is, omdat de Genieofficier in zijn civiel-ingenieursopleiding een hechten grondslag voor verdere electrotechnische studie vindt, een grondslag, die althans bij infanterie- en cavalerieofficieren te eenenmale ontbreekt;

3. de officier van een ander wapen, langdurig ingedeeld bij Verbindings- of Verlichtingstroepen, gaat voor den dienst bij zijn eigen wapen in algemeenen zin in waarde achteruit, reden om te mogen aannemen, dat de besten onder hen, die een carrière, voerende tot de hoogste rangen, vóór zich gebaad zien, niet bij de Verbindings- en Verlichtingstroepen zullen overgaan en daarbij slechts ten hoogste de middelmatige krachten zullen komen; een en ander geldt niet voor den Genieofficier, want deze wordt door het verwerven van electrotechnische (bij de Verlichtingstroepen bovendien werktuigkundige) kennis voor *alle* onderdeelen van zijn wapen (ook voor de Pioniers en voor den Staf der Genie, zelfs voor de inundatiën) *beter* geschikt.

De electrotechniek grijpt tegenwoordig zóó diep in, in het technische gebied van civiele en bouwkundige ingenieurs, dat deze het zonder zekere hoeveelheid electrotechnische kennis feitelijk niet kunnen stellen.

Het is dan ook mijn vaste overtuiging, dat verandering van de Verbindings- en Verlichtingstroepen in open korpsen noodzakelijk tot daling van het gehalte van die korpsen leiden moet.

Het is mij niet duidelijk waarom de Verbindingstroepen, die in verreweg de meeste landen tot de Genie behooren, in ons land beter zouden worden als zij aan dat wapen onttrokken werden.

Alvorens nader in te gaan op de voorstellen ten aanzien van de Verlichtingstroepen, dient de onjuiste uitlegging, door den kapitein WILSON gegeven aan de aanstelling van burgeringenieurs bij II en III R.G.T., en zijn eveneens onjuiste conclusie, gegrond op de indeeling van reserve-officieren, te worden rechtgezet.

De bedoelde ingenieurs toch zijn destijds niet in de organisatie opgenomen, omdat de Genieofficieren onvoldoend bekwaam zouden zijn, doch ten deele in verband met het toenmaals chronische tekort aan Genieofficieren, ten deele, en wel in hoofdzaak, ter wille van continuïteit.

Het werd n.l. gewenscht geoordeeld om voor het, nog overal in staat van voortdurende ontwikkeling zijnde, materieel van radio- en verlichtingsdienst krachten in dienst te hebben, die daarbij mogelijk zelfs hun levenstaak kunnen vinden.

De splitsing van het korps reserve-officieren der Genie in pionier-, verbindings- en verlichtingsofficieren is uitsluitend een gevolg van de omstandigheid, dat het niet dringend noodig is om in het oorlogsleger eenheids-Geniereserveofficieren te hebben, en van de omstandigheid, dat het ongewenscht, om niet te zeggen onmogelijk, is om in den korten opleidingstijd eenheids-Geniereserveofficieren te vormen.

Daarom worden de reserveofficieren gespecialiseerd; dat men daarbij de electrotechnici en de werktuigkundigen bij de Verbindings- en de Verlichtingstroepen indeelt en de overigen bij de Pioniers ligt voor de hand en wel in hoofdzaak omdat:

- a. tijdens de opleiding tot reserveofficier de technische kennis van de adspiranten veelal nog maar zeer matig is;
- b. de beperkte tijd echter geen uitvoerige technische opleiding mogelijk maakt;
- c. men, door het reserveofficierskorps aldus te splitsen, de meeste kans heeft, dat de reserveofficieren de, voor hun taak noodige, volledige technische kennis later zullen bezitten.

Hoe men in die voor reserveofficieren onvermijdelijke splitsing een motief kan zien voor de verandering van Verbindings- en Verlichtingstroepen in open korpsen is mij niet duidelijk.

Bij zijn thans volgend betoog, meer in het bijzonder de Verlichtingstroepen betreffend, maakt de Kapitein WILSON, op grond van zijn 3-jarige ervaring, die echter dateert van de jaren 1914—1917, toen de geheele Verlichtingsdienst technisch en tactisch nog in staat van wording verkeerde, de gevolgtrekking, dat de gaszoeklichten bij de infanterie moeten worden ingedeeld en dat de formatie van de V.L.A. bij de D.G. een fout is.

Ik moge hier in de eerste plaats mededeelen, dat destijds, in 1916, ernstig overwogen is om gaszoeklichtafdeelingen op te richten bij de toenmalige infanteriebrigades, welk denkbeeld echter is verworpen. In afwijking daarvan werd n.l. bepaald, dat de gaszoeklichten in een

afdeeling vereenigd zouden worden bij de Divisie, vanwaar zij later naar de D.G. zijn overgegaan.

Bij nadere overweging lijkt mij deze beslissing volkomen juist, zoowel tactisch als technisch.

Tactisch, omdat het gebruik van gaszoeklichten zeer afhankelijk is van de omstandigheden; een aanvallend regiment zal ze practisch nooit, althans slechts hoogst zelden, kunnen gebruiken; in de verdediging is hun gebruik volkomen afhankelijk van het terrein; het eene Regiment, strijdend in bedekt terrein, zal er niets aan hebben, het andere zal er veel meer kunnen gebruiken dan het organieke aantal, waarover het zou beschikken; bij het eene onderdeel dus noodlooze ballast, bij het andere nijpend tekort, bezwaren, waaraan geheel tegemoet gekomen wordt, door de centralisatie onder den D.G.C.

Technisch omdat, naar mijn 10-jarige ervaring mij heeft geleerd, de oogenschijnlijk eenvoudige gaszoeklichten inderdaad zoodanig ingewikkelde, moeilijk hanteerbare en bij ondeskundige bediening voor de bedienaren gevaarlijke werktuigen vormen, dat een zeer grondige opleiding van het personeel door volkomen deskundige instructeurs onder eveneens deskundige leiding, alsmede een zeer goede technische verzorging van het materieel onontbeerlijk zijn.

Bij versnippering over de infanterie zal, vooral in oorlogstijd, deze technische verzorging, bij het ontbreken van voldoende technische toezicht, alles te wenschen overlaten. Bovendien moet gevreesd worden voor achteruitgang in het gehalte van de bediening.

Het geringe aantal gaszoeklichten, dat per Regiment ingedeeld zou kunnen worden, maakt de opleiding van 2 à 3 man per ploeg en per Regiment tot gaszoeklichtbediende meer dan voldoende. Dit brengt mede een zeer oneconomisch gebruik van het kader (1 sergeant voor 2 à 3 man), gebrekkig toezicht op die opleiding (het kleine klasje loopt kans aan de aandacht te ontgaan), wellicht zeer onvoldoende opleiding, omdat men niet altijd een sergeant voor die 2 of 3 man zal willen en kunnen geven en daarom dus slechts van tijd tot tijd een paar man in het gebruik van de gaszoeklichten oefent.

Eindelijk wordt niet bereikt wat de Kapitein WILSON wenscht: betere oefening van den troep in het gevecht met gebruikmaking van gaszoeklichten, omdat er normaal slechts bedienaars voor 1, ten hoogste 2 gaszoeklichten per Regiment beschikbaar zullen zijn.

Ik blijf daarom de beste oplossing achten: centrale opleiding en centraal beheer van de gaszoeklichten en dan bij voorkeur bij de Genie-troepen, waar men over ter zake bekwaam kader en technisch onderlegde officieren, alsmede over de noodige middelen voor het bedrijfsvaardig houden van het materieel beschikt, gepaard aan ruime detachering bij de infanteriekorpsen in de laatste maand van den eersten oefeningstijd, alsmede gedurende de herhalingsoefeningen.

Ter zake zij nog aangetekend, dat ook bij den Duitsehen Rijksweer de draagbare zoeklichten (gloeilampzoeklichtjes met draagbare accu-

mulatorenbatterijen van veel eenvoudiger samenstelling en veel gemakkelijker in het gebruik dan onze gaszoeklichten) per Divisie vereenigd zijn in de, tot het Pionierbataljon behorende, „Scheinwerferzug”.

Ook daar dus geen versnippering over de infanterie, al wordt voor de bediening wel op personeel uit den troep gerekend, hetwelk technisch, in verband met den grooten eenvoud van het materieel, wel toelaatbaar is, vooral omdat de Duitsche soldaten beroepssoldaten zijn, die heel wat meer kunnen leeren dan onze dienstplichtigen van 5,5 maand.

De Kapitein WILSON wil de luchtzoeklichten met de luart. en de luchtstrijdkrachten vereenigen onder een Inspecteur der Luchtverdedigingstroepen.

M.i. is hij hier inconsequent. Immers hij keurt de heterogene samenstelling van het wapen der Genie af, doch hij wil wel 3 troepensoorten, die in algemeen technisch opzicht niets met elkaar gemeen hebben, onder een inspecteur, dus tot één wapen, vereenigen.

Voor zoover mij bekend, is dit nergens in de wereld het geval.

Het onderscheid tusschen luchtstrijdkrachten en luart. is dan ook zoo groot, dat een vereeniging van deze twee troepensoorten tot één wapen even onverdedigbaar zou zijn als b.v. de vereeniging van artillerie en infanterie onder één inspecteur.

Wel behooren in sommige landen de luchtzoeklichten tot de artillerie, hetwelk m.i. in hoofdzaak een kwestie van historie is. Een noodzakelijkheid is het in geen deele; integendeel. De zoeklichten toch werken samen en met de luchtstrijdkrachten en met de luart. in dien zin, dat de zoeklichten de doelen geheel zelfstandig (gewoonlijk op K.M.'s afstand van de luart., waarmede zij samenwerken) opsporen en verlichten. Van deze samenwerking is die met de luchtstrijdkrachten verreweg het belangrijkste, omdat deze laatste bij duisternis zonder zoeklichten machteloos zijn. De luart. daarentegen kan zich redden door schieten op het geluid, een methode, die in de toekomst wellicht tot groote ontwikkeling zal komen. Samenkoppeling van luart. en zoeklichten doet op ongewenschte wijze den nadruk leggen op de minst belangrijke wijze van samenwerking en doet wellicht de andere op den achtergrond geraken.

Bovendien acht ik den gemiddelden Genieofficier en door zijn opleiding en door zijn werkring buiten de verlichtingstroepen meer aangewezen voor verlichtingsofficier dan den gemiddelden Artillerieofficier; de eerste heeft over het algemeen in zijn ingenieursopleiding een beteren grondslag voor electrotechnische studie, doch hij trekt vooral in zijn latere loopbaan, ook in andere functies dan verlichtingsofficier, van de verworven kennis op electrotechnisch gebied meer nut.

Is vereeniging onder één technischen chef (Inspecteur) van de luchtstrijdkrachten met luart. en luchtzoeklichten dus uit den booze, die van luart. en luchtzoeklichten is op zijn minst overbodig, m.i. zelfs ongewenscht.

Geheel iets anders dan de Kapitein WILSON wil, en naar mijn meening zeer dringend noodzakelijk, is de vereeniging van de 3 troepen-soorten voor luchtverdediging onder een *tactischen* commandant (C. van de luchtverdedigingsbrigade of divisie), die ten aanzien van die 3 troepensoorten dan dezelfde positie dient in te nemen als een Divisie-commandant van het veldleger, blijvende echter de troepen zelf onder het *technisch* toezicht van hun eigen inspecteurs, evenals dit het geval is met de troepen van het veldleger; voor de Verlichtingstroepen is dit dus de Inspecteur der Genie.

Ik moge thans enkele kantteekeningen maken bij de opmerkingen, voorkomende op blz. 336 en 337 en wel:

ad a. Hier zou de indruk verwekt kunnen worden, dat men bij de Genie in hoofdzaak met onwilligen te doen heeft, wien het zwaar en moeilijk valt bij de Verbindings- en Verlichtingstroepen te dienen. Niets echter is minder waar; de liefhebberij voor beide onderdeelen is over het algemeen groot. In tegenstelling met den Kapitein WILSON blijken zeer vele andere officieren het groote nut in te zien van de bijzondere ervaring op electrotechnisch en werktuigkundig gebied, die men bij die onderdeelen verwerft. Dit wordt evenzeer bewezen door den grooten lust voor plaatsing bij den tweejaarlijkschen cursus in electrotechniek aan de Technische Hoogeschool te Delft.

Vreemd is het, dat de Kapitein WILSON het lokmiddeltje van een toelage ter sprake brengt; in zijn stelsel, gebaseerd op de aanwezigheid bij andere wapens van, van lust en aanleg voor electrotechniek blakende, officieren, zou dit zeer zeker niet noodig behoeven te zijn.

ad d. Met het hiergestelde stem ik in zooverre in, dat het ook naar mijn meening dwaasheid zou zijn om naast den I. d. G. een inspecteur der technische troepen te benoemen, vooral als men onder dezen ook de pioniers zou brengen.

De laatste zinsnede van de opmerking geeft mij echter aanleiding tot de vraag:

Is het in het algemeen te verwachten, dat een Chef van den Generalen Staf, die gewoonlijk geen technisch onderlegd officier zal zijn en die zeer zwaar belast is met een omvangrijke taak van strategischen, tactischen en organisatorischen aard, een betere *technische* chef van de verschillende technische troepensoorten, waarvan hij de meeste bovendien niet van nabij kan kennen, zal zijn dan een Inspecteur der Genie, die, zelf ingenieur zijnde, technische vraagstukken van allerlei aard toch zeker heel wat beter beoordeelen kan dan een niet-technicus en die bovendien tegenover de verschillende tot zijn wapen behorende troepensoorten, zelfs tegenover die daarvan, waarbij hij niet rechtstreeks werkzaam is geweest, toch minder vreemd staan dan een Chef van den Generalen Staf, die gewoonlijk nimmer bij een van die technische troepen zal hebben gediend?

Met de beschouwingen nopens de indeeling van de beroeps-Genie-officieren bij het Veldleger en in de Stellingen, stem ik in hoofdzaak volkomen in. Zoowel bij de staven en de pioniercompagnieën van het Veldleger als bij het D.v.O., het A.H.K., de staven en pioniercompagnieën van de Stellingen en het Depôt zijn de door den Kapitein WILSON aangeduide beroeps-Genieofficieren volkomen onmisbaar.

Ten aanzien van de *inundatie-officieren* is het m.i. zelfs noodzakelijk verder te gaan en niet alleen de *Chefs*, doch *in beginsel* ook de *Leiders* uit de beroepsofficieren te blijven betrekken.

De Kapitein WILSON schept zich van de taak, die deze officieren in de toekomst zullen hebben, geen duidelijk beeld, hetwelk ook niet verwacht mag worden, omdat het Leiderschap in vreedstijd zich op het terrein vrijwel uitsluitend bepaalt tot het bijwonen van enkele inundatie-oefeningen per jaar in het gebied, waar men Leider is.

Het is mijn overtuiging, dat, door de zoo zeer gewijzigde tactiek van de verdediging en door den evenzeer zoo buitengewoon vergrooten invloed van de aanvalsmiddelen, de taak van de Leiders zeer belangrijk wordt verzwaaard en deze officieren niet in de eerste plaats de technische uitvoerders zullen zijn van de bevelen van den Chef, zooals de Kapitein WILSON hen blijkbaar ziet, doch zelfstandig optredende, zelfstandig — ook tactisch — denkende, zelfstandig ook tactischen commandanten adviseerende, bovendien (werk)troepen onder hun bevelen hebbende, autoriteiten.

Beroeps genieofficieren zijn m.i. in beginsel voor het vervullen van die functies beter op hun plaats dan waterstaatsingenieurs-reserve-officieren.

Voordeel zouden deze laatste alleen hebben, indien zij toevallig waterstaatsingenieur zouden zijn in het, hun als Leider toegewezen, gebied en dit gebied aldus door en door zouden kennen en indien zij daarnaast voldoende militair en tactisch onderlegd zouden zijn. Dergelijke ingenieurs hebben echter gewoonlijk een ressort, veel uitgebreider dan een leideergebied en kunnen voor de landsverdediging heel wat vruchtdragender werk verrichten als zij in hun functie gehandhaafd blijven om inlichtingen te kunnen geven en medewerking te verleen aan de inundatie- en e.q. andere militaire autoriteiten. Een regeling ter zake wordt aangetroffen in het Kon. Besl. van 12 September 1910, No. 55, artⁿ 2, 3 en 4. Een waterstaatsingenieur b.v. werkzaam bij wegeaanleg in Limburg of Gelderland zou als inundatieofficier in het Hollandsche polderland zeker niet beter zijn dan de gemiddelde beroeps-Genieofficier.

Met de conclusie van den Kapitein WILSON ten aanzien van den Staf der Genie stem ik volkomen in. Opheffing van dien staf, noodzakelijk gepaard gaande met een belangrijke beperking van de beroeps-Genie-officieren, moet m.i. als een ramp voor het leger, dus voor het land, worden beschouwd, een ramp, waar geen enkel voordeel tegenover staat,

ook zeer waarschijnlijk geen noemenswaardige werkelijke bezuiniging, wellicht zelfs het tegendeel.

Met den Kapitein WILSON verschil ik echter van meening met betrekking tot het doen verrichten van technisch werk door de officieren van den Staf der Genie. Nu tegenwoordig, door de belangrijke inkrimping van de vredessterkte van het leger, het oprichten van militaire gebouwen tot de zeldzaamheden is gaan behooren en voorts de bouw van permanente verdedigingswerken om zuinigheidsredenen is stopgezet, is de gelegenheid voor het opdoen van technische ervaring voor de jongere officieren wel zeer gering geworden.

Daartegen zullen maatregelen moeten worden genomen, hetwelk zou kunnen geschieden, hetzij door een stelsel van uitwisseling tusschen de Genie, den Rijksgebouwendienst en den Rijkswaterstaat, hetwelk zeker te regelen zal zijn zonder dat de Genieofficiëren daardoor 25 jaar lang in burgerkleeding zouden loopen, hetzij door bepaalde onderdeelen van Rijksgebouwendienst en Rijkswaterstaat permanent onder te brengen bij de Genie.

Een en ander kan zeker gepaard gaan aan een behoorlijk onderhoud en verdere volmaking van de tactische kennis, dus militaire waarde, van den beroeps-Genieofficier.

Tot slot nog een opmerking.

De Kapitein WILSON heeft m.i. zijn artikel, hetwelk ik in zijn slotzinsnede volkomen onderschrijf, op eenige onjuiste aannamen gegrond en wel:

1. hij heeft de tactiek te ver op den voorgrond geschoven ten opzichte van de techniek, die juist in den toekomstigen oorlog zoo een buitengewoon grooten rol zal spelen; hij ziet den Genieofficier dientengevolge als *tacticus*, die daarnaast ingenieur is, in plaats van als een tactisch onderlegd (militair) *ingenieur*, die zeer zeker zijn tactische bekwaamheid moet onderhouden en uitbreiden, doch dit niet mag doen ten koste van zijn waarde als ingenieur;
  2. hij miskent de groote waarde van de technische opleiding van Genieofficiëren als basis voor hun verdere studie in speciale takken van technischen dienst en slaat daardoor officieren van andere wapens met neigingen voor die takken van dienst *in het algemeen* te hoog aan;
  3. hij vergeet, dat een technisch goed onderlegd inspecteur voor een technische troepensoort van meer beteekenis is, zelfs als die inspecteur op het gebied van die troepensoort geen specialist is, dan een niet technisch onderlegd inspecteur, onder wien o.a. gevaar bestaat, dat de Commandant van zulk een troepensoort in technisch opzicht een grootere zelfstandigheid zou genieten dan met 's lands belang vereenigbaar is;
  4. hij miskent de waarde van electrotechnische en werktuigkundige kennis voor de Genieofficiëren, niet behoorende tot Verbindings- en Verlichtingstroepen.
-

Het Genievraagstuk

DOOR

J. J. MARLET,

Kapitein der Genie.

In zijn artikel „Is reorganisatie van het Wapen der Genie gewenscht?“, voorkomende in het Juninumner van den loopenden jaargang, behandelt de Kapitein J. J. C. P. WILSON een vraagstuk, dat niet alleen voor het Wapen der Genie, doch voor het geheele leger van vitaal belang moet worden geacht. Schrijver onderwerpt daarbij de Genie in haar tegenwoordigen vorm aan een scherpe critiek, welke bij velen, ook buiten het wapen, de aandacht zal hebben getrokken. Uit het begin- en slotwoord van het artikel blijken de goede bedoelingen van WILSON en wij hebben voor die bedoelingen alle waardeering; intusschen zijn wij van meening, dat hij er niet in geslaagd is om op de tegenwoordige toestanden en verhoudingen bij ons Wapen overal het juiste licht te werpen en naar onze overtuiging mogen dan ook de op zijn inzichten gebaseerde reorganisatievoorstellen niet zonder meer worden aanvaard. Wij voelen ons daarom gedrongen van onze afwijkende opvattingen terzake te doen blijken en zullen daartoe de hoofdpunten van Schrijvers betoog, door ons in een drietal stellingen samengevoegd, in nadere beschouwing nemen.

I. *De tegenwoordige werkkring van den genieofficier is te veelzijdig.*

Deze — te groote — veelzijdigheid wijt WILSON voornamelijk aan de ontwikkeling van de z.g. *electrotechnische troepen (verbindings- en verlichtingstroepen)*. De bij die troepen geplaatste officieren — aldus Schrijver — staan geheel vreemd tegenover hun nieuwen werkkring en behoeven daarom geruimen tijd om zich „in te werken“, doch zulks — en W. vestigt hierop zelf bij herhaling de aandacht (blzn. 328, 329 en 330) — dank zij het feit, dat de opleiding aan de K.M.A. nog steeds onvoldoende rekening houdt met de taak van den genieofficier op electrotechnisch gebied. Nu zou men kunnen verwachten, dat W. een pleidooi ging leveren voor een zoodanige wijziging in het onderwijsprogramma voor den aanstaanden genieofficier, dat aan vakken als electrotechniek en werktuigbouwkunde in ruimere mate aandacht zou worden besteed, waarmede voldaan zou zijn aan den eisch, dat voor den dienst bij de electrotechnische troepen over een categorie officieren werd beschikt, die „aanleg“ voor electrotechniek bezitten¹⁾. Een der-

¹⁾ De beteekenis van het in Schrijvers betoog telkens terugkeerende begrip „aanleg“ is ons niet geheel duidelijk; n.o.m. moet het in den zin van „voorbereidende kennis“ worden verstaan, aangezien „aanleg“ voor vakken als electrotechniek bezwaarlijk anders dan uit de mate van — theoretische en practische — kennis daarvan kan worden afgeleid.

gelijke wijziging in het onderwijsprogramma ware temeer toe te juichen, omdat de kennis van genoemde vakken eveneens nut afwerpt bij het ontwerpen en beoordeelen van licht- en krachtinstallaties tijdens den dienst bij den Staf der Genie¹⁾. W. heeft klaarblijkelijk deze oplossing niet in overweging genomen en hij schijnt te willen berusten in een genieopleiding, welke een meer uitsluitend civieltechnisch karakter draagt²⁾; maar dan mag hij n.o.m. den omvang van het tegenwoordige leerprogramma der K.M.A. ook niet als een motief aangrijpen om de electrotechnische troepen uit het geniehuis te bannen.

Met Schrijver veroordeelen wij een stelsel van *specialisatie* van onze genieofficieren, dat er toe zou leiden, dat een deel van hen voortdurend, hetzij bij de verbindingstroepen, hetzij bij de verlichtingstroepen zou blijven dienen. De daarvoor aangehaalde motieven (blz. 329) blijven onverminderd van kracht, indien aan de Academie-opleiding in vorenbedoelden zin een bredere basis zou worden gegeven. Uit hetgeen W. in dit verband echter opmerkt over het stelsel van den laatsten tijd (blzn. 328 en 329) — welk stelsel hij zelfs als „systemloos” durft veroordeelen — meenen wij te moeten opmaken, dat hij daaromtrent niet over volledige inlichtingen heeft beschikt. Wat de jonge officieren betreft zit n.l. het streven voor, om hen gedurende hun diensttijd bij het Regiment Genietroepen achtereenvolgens bij elk der bataljons stages te doen doorloopen ten einde hen in de gelegenheid te stellen zich een goed oordeel te vormen omtrent de taak, welke aan elk dier bataljons is toebedeeld; vervolgens worden zij, naar omstandigheden en zeker rekening houdende met hun voor een bepaalden dienst gebleken geschiktheid, voor den verderen duur van hun verblijf bij de genietroepen bij één der bataljons definitief ingedeeld. Deze gang van zaken biedt het groote voordeel, dat, indien er voor den later als kapitein bij het Regiment Genietroepen terugkeerenden officier geen plaats bij zijn „eigen” (dus laatstbedoeld) bataljon beschikbaar is, hij zonder overwegend bezwaar een vacature bij één der andere bataljons kan aanvullen, een geval dat zich in een klein wapen als het onze gemakkelijk kan voordoen. Dat dergelijke plaatsingen thans, nu het met een enkel woord aangeduide stelsel nog geen geschiedenis heeft gemaakt, meer moeilijkheden veroorzaken, ligt voor de hand, maar voor de beoordeeling van het vigeerende systeem kan daaraan geen maatstaf worden ontleend.

En nu het verwijt, dat de veelzijdige ontwikkeling van onze genieofficieren slechts van oppervlakkigen aard is, d.w.z. dat zij wel van vele zaken iets weten, doch weinige daarvan grondig beheerschen (blz. 329). Hoewel W. a priori alle beschouwingen over „*specialisatie of all-*

¹⁾ W.'s opmerking in de 1e alinea op blz. 331, dat de genieofficier buiten den dienst bij de electrotechnische troepen niet in electrotechnischen zin werkzaam zou zijn, is dan ook niet geheel juist.

²⁾ De wijze waarop de genieopleiding in vorenbedoelden zin ware te herzien, blijft thans buiten bespreking.

round-heid" afwijst (blz. 330), voelen wij ons toch verplicht over deze begrippen wat meer uit te wijden. Het spreekt vanzelf, dat all-round-heid in den zin van: grondig op de hoogte zijn van alle mogelijke ingenieurswerkzaamheden, welke aan het Wapen der Genie zijn of redelijkerwijze kunnen worden opgedragen, m.a.w. specialist zijn in elken tak van ingenieurswetenschap, practisch onbestaanbaar is. Aan den eisch, dat hij in hoofdzaken met al die ingenieurswerkzaamheden vertrouwd moet zijn en, als gevolg van het verloop zijner carrière, *met enkele daarvan meer in bijzonderheden*, kan de genieofficier n.o.m. echter zonder groote bezwaren voldoen en in dezen — meer beperkten zin — zouden wij het begrip all-round-heid wenschen te verstaan¹⁾. Een dergelijke alzijdige blik, reeds gewend om zich in bepaalde richtingen scherper te oriënteren, is mede noodzakelijk om problemen van een geheel nieuw karakter, die als gevolg van het rusteloos voortschrijden der techniek aan het leger worden opgedrongen, tot oplossing te kunnen brengen. Ook bij ons is het gebruikelijk om zulke nieuwigheden, althans aanvankelijk, aan het Wapen der Genie toe te vertrouwen (wij noemen hier o.m. den zoo belangrijken dienst der chemische strijdmiddelen).

„PRAEFECTUS FABRUM" vergelijkt in zijn artikel „More about ourselves", voorkomende in The Royal Engineers Journal van September 1926²⁾, den genieofficier niet ten onrechte met een huisarts. De huisarts toch is de „general practitioner", die zich stellig niet op elk gebied van de medische en chirurgische wetenschappen specialist zal noemen, maar die naast en ondanks de vele specialistische dokters niet kan worden gemist. In het Decembern timer van het R.E.J. 1926 beschouwt ARTHUR VINCENT hetzelfde vraagstuk onder den titel „Our later selves" met het oog op de hoogere leiding van militaire ingenieurswerkzaamheden, welke uit den aard der zaak — ook in oorlogstijd — in handen van actieve genieofficiëren moet berusten³⁾. Schrijver acht het één van de voornaamste plichten voor de hoogere geniechefs, de werkzaamheden van de onder hun bevelen gestelde deskundigen (in tijd van oorlog grootendeels reserve-officiëren) op de meest doelmatige (efficiënte) wijze te kunnen coördineeren (blz. 596) en stelt daartoe als eisch, dat deze chefs voldoende kennis bezitten van de algemeene beginselen der voornaamste categorieën van ingenieurswerk, waarin zij naar alle waarschijnlijkheid leiding zullen hebben te geven. Een en ander sluit echter geenszins uit, dat de beroeps-genieofficier zelf in (een) bepaalde richting(en) gespecialiseerd is. Integendeel. „It is not

¹⁾ Onder dit opzicht bestaat er een treffende overeenkomst tusschen de wetenschappelijke vorming van den genieofficier en die van den marineofficier; de marineofficier toch moet in de eerste plaats over een groote algemeene kennis van de zooveel omvattende en uiteenlopende marinevakken beschikken, terwijl hij, evenals de genieofficier, verplicht is, zich veelvuldig in een voor hem geheel nieuwen tak van dienst „in te werken" om zich bekwaamheden van meer specialistischen aard te verwerven.

²⁾ Geschreven naar aanleiding van het artikel „Ourselves" door Captain W. A. F. KERRICH, R. E. in de aflevering van Juni 1926 van dat tijdschrift.

³⁾ Men leze Schrijvers motiveering hiervoor t.a.p. blz. 596.

„the „specialist in nothing” who is to be advocated, he represents the „extreme case, and extremes are usually unsatisfactory ... It is quite „possible tot specialize quite satisfactorily in one or two forms of „engineering ... without failing in any way to keep up-to-date that „wide knowledge of general principles which is essential to the control „of varied experts”.^{1) 2)}.

Wat W. voorts op blz. 331 schrijft over de geringere *selectie*, welke de laatste jaren bij de toelating tot de K.M.A. ten behoeve van het Wapen der Genie kon worden toegepast, kunnen wij niet uit persoonlijke ervaring beoordeelen. Indien inderdaad het wetenschappelijk gehalte van den (gemiddelden) aanstaanden genieofficier is gedaald, wat zich op den duur in een daling van het wetenschappelijk peil van het genieofficierskorps moet wreken, dan zullen thans — gedachtig het gouverner *c'est prévoir* — maatregelen moeten worden beraamd om voortaan wederom een betere selectie voor de genieopleiding mogelijk te maken, ten einde aan de praestaties van den genieofficier de hoogste eischen te kunnen blijven stellen. Het zou echter buiten het bestek van dit artikel vallen, deze aangelegenheid, welke bovendien het geheele militaire onderwijsprobleem raakt, thans verder uit te werken. Wel moeten wij nog opmerken, dat, indien het wetenschappelijk gehalte van de cadetten der genie is gedaald, zulks, relatief gesproken, evenzeer het geval zal zijn met dat van de cadetten der andere wapens en het dus uit dien hoofde nog gevaarlijker zou zijn om voor den dienst bij de electrotechnische troepen in de toekomst een wissel te trekken op wetenschappelijke ontwikkeling, studiezin en werklust van officieren dier andere wapens.

II. *De verbindings- en verlichtingstroepen moeten „open” korpsen worden, in welker encadreering door alle wapens moet worden voorzien.*

Als één van de motieven, waarom W. de electrotechnische troepen aan de genie wil onttrekken, haalt hij aan de *geringe getalsterkte van het genieofficierskorps* (blz. 331). Wij hebben ons daarbij afgevraagd of in dezen tijd van minimale beroepskadersterkten de andere wapens zooveel gemakkelijker hun officieren voor dit doel zouden kunnen afstaan, terwijl reeds zoovele van die officieren in specialistische functies buiten het eigen wapen werkzaam zijn (vliegdienst, motordienst, militair onderwijs, Generale Staf, enz.). Zeker, ook de andere wapens tellen officieren, die lust en kennis bezitten voor vakken als electrotechniek en werktuigkunde, maar, behalve dat enkelen hunner in aanmerking komen om leiding te geven aan den verbindingsdienst bij het eigen wapen of om te worden gedetacheerd bij den motordienst (zooals ook W. aangeeft), kunnen anderen een ruim arbeidsveld vinden op

¹⁾ t.a.p. blz. 597/8.

²⁾ Overeenkomstige beschouwingen zijn te vinden in een artikel in *The Military Engineer* van Sept./Oct. 1921, vertaald in de *Revue du Génie* van Dec. d.o.v. onder den titel „La science et le bon sens”, blz. 543 e.v.

ballistisch en wapentechnisch gebied na een voorafgaande hogere technische vorming aan de T.H. te Delft. Bovendien moet n.o.m. in de eerste plaats de vraag onder de oogen worden gezien of niet een bepaald wapen meer in het bijzonder in aanmerking komt om in de encadreering der electrotechnische troepen te voorzien. Schrijver zelf geeft op deze vraag het o.i. juiste antwoord, als hij op blz. 336 ook in zijn stelsel aan den (technisch onderlegden) genieofficier den voorrang verleent, zij het ook onder voorwaarde, dat deze voldoet aan bepaalde eischen van electrotechnischen en tactischen „aanleg”.

Na wat wij sub I omtrent den electrotechnischen aanleg van den genieofficier hebben gezegd, thans een enkel woord over zijn *tactische capaciteiten*. W. schrijft op blz. 331, 1e alinea, dat de genieofficier alleen bij de electrotechnische troepen in tactische richting werkzaam zou zijn. Vergeet hij hier de genieofficiëren, die, in bijzondere functies geplaatst, versterkingskunstige projecten samenstellen, waarbij de tactiek als grondslag moet dienen? En verder de pionierofficiëren, die temidden der andere wapens op versterkingskunstig gebied leiding moeten geven, terwijl uiteraard iedere versterkingskunstige handeling haar grond vindt in den tactischen toestand van het oogenblik? De tijdens den wereldoorlog, zoowel in het buitenland als ook ten onzent, opgedane ervaringen bewijzen, dat ieder genieofficier, onverschillig tot welk onderdeel der technische troepen hij behoort, over een uitstekende tactische ontwikkeling moet beschikken, en het zou wel zeer betreurenswaardig zijn, indien dit besef alleen tot onze vbd.- en vl.troepen was doorgedrongen. Ongetwijfeld zal daarmede ook bij de opleiding der a.s. genieofficiëren op de K.M.A. wel rekening worden gehouden en zal hun de taak van de verschillende technische troepen niet alleen theoretisch, maar ook practisch in het verband eener eenvoudige tactische oefening voldoende duidelijk worden gemaakt.

Wij kunnen ons voorts niet aan den indruk onttrekken, dat W. vooral voor de officieren van den vbd.d. te uitsluitend het oog gericht houdt op de taak van den vbd.d. bij het Veldleger en daardoor de tactiek teveel op den voorgrond plaatst. Wij zijn er ons volkomen van bewust, dat het nauwe verband tusschen bevelvoering en vbd.d., in de eerste plaats van de hoofden van den vbd.d. bij de hogere staven te velde een uitstekend tactisch inzicht vraagt, maar van den anderen kant biedt algemeen tactische ontwikkeling (b.v. van officieren van andere wapens) op zich zelf nog geen waarborg voor een juist oordeel omtrent de toepassing van de vele en veelsoortige vbd.middelen in verschillende gevechtsonstandigheden. En wat de bevelstechniek bij den vbd.d. betreft, door W. op blz. 335 ter sprake gebracht, daar staat de niet-genieofficier — ook al heeft hij in het maken van bevelen meer ervaring — in den beginne even vreemd tegenover als zijn geniecollega's. ¹⁾ Bovendien mag de ook van bedoelde hoofden van den vbd.d.

¹⁾ Vergelijk hierbij de punten 99 en 100 van V.Vbd.D. '24, 1e Deel (Ontwerp).

te eischen technische kennis niet te laag worden aangeslagen; de noodzakelijkheid hiervan zal te meer blijken, indien wij eenmaal zoover zijn, dat bij manoeuvres de troepenonderdeelen volledig met modern verbindingsmaterieel zijn uitgerust. Naast de taak van de officieren der vbd.troepen ten behoeve van het veldleger mag echter niet verzuimd worden te wijzen op die ten aanzien van het voorbereiden en inrichten van permanente vbd.netten voor liniën en stellingen, de Marinekustwacht, enz., zoomede op hun bemoeiingen met den Rijkstelegraaf-, telefoon- en radiodienst en de zorg voor het aanschaffen, opleggen en onderhoud van vbd.materieel in het algemeen, waardoor vooral het technisch karakter van den dienst bij de vbd.troepen in een betere verhouding verschijnt.

Zoowel om technische als tactische redenen achten wij dan ook W.'s bezwaar, dat de genieofficier, die thans zijn troependienst bij de electrotechnische troepen moet vervullen, in zijn loopbaan „*twee zeer sterk uiteenlopende richtingen*” volgt (blz. 329), m.m. in niet mindere mate geldend voor officieren van andere wapens, die — eveneens tijdelijk — bij die troepen zouden worden ingedeeld. Wel zullen laatstbedoelde officieren, bij hun eigen wapen teruggekeerd, op het gebied van den vbd.d. nog rechtstreeks werkzaam kunnen zijn, maar dit zal voor de meesten hunner beperkt moeten blijven tot een klein gedeelte van hun luitenantstijd. Voor officieren, die in W.'s stelsel bij de verlichtingstroepen worden ingedeeld en die tevens eveneens voor den vbd.d. zijn opgeleid, mag gerust van drie uiteenlopende richtingen worden gesproken. De verbindings- en verlichtingsdienst zijn zoowel in technisch als in tactisch opzicht te zeer verschillend om een dergelijke wijze van encadreering voor laatstgenoemde dienst te kunnen rechtvaardigen. De geschiedenis van de voormalige radio- en verlichtingscompagnie kan ten deze tot leering strekken.

Van het scheppen van een „*carrière*” bij de *electrotechnische troepen* (blz. 335) kan in geen geval sprake zijn; immers zou deze op een enkele uitzondering na moeten eindigen in den kapiteinsrang¹⁾. Trouwens op blz. 329 schrijft W. zelf, dat „het korps verbindingsstroepen (e.q. verlichtingstroepen) te zwak is om aan een bepaald aantal „officieren een toekomst te schenken”. Een nadeel van Schrijvers stelsel is nog, dat de bij de electrotechnische troepen opgedane ervaring van een groot deel der daarbij successievelijk ingedeelde officieren — met name van hen, die niet of slechts in één subalternen rang in de gelegenheid worden gesteld als instructeur op te treden — voor die troepen zelf voor goed verloren gaat.

Dat het *korps reserve-officieren der genie* in drie groepen is gesplitst, mag o.i. geenszins als een motief worden aangehaald voor W.'s stelling, dat pioniers, verbindings- en verlichtingstroepen ten onrechte in ons

1) Vgl., voor wat den vbd.d. betreft, W.'s getallen voor de sterkte aan beroepsofficieren, onderaan blz. 335.

Wapen naast elkander zouden voorkomen (blz. 332). Het gebied der moderne militaire techniek is veelomvattend en het is daarom een onmogelijkheid den reserve-officieren — hoezeer zulks ook gewenscht zou zijn — all-round-heid op dat gebied bij te brengen. Noodgedwongen moeten dan ook, in tegenstelling tot de beroepsofficieren, de reserve-officieren (niet-oud-beroepsofficieren) wèl uitsluitend als specialisten optreden ¹⁾, zoodat aan een dergelijke splitsing — welke overigens kan worden vergeleken met die van de reserve-officieren der artillerie in afzonderlijke groepen voor veld-, vesting-, kust- en luchtdoelartillerie, de pontonniers en de torpedisten — geen motief voor een bepaalde organisatie kan worden ontleend.

Wij komen thans tot W.'s voorstel om in het bestaande stelsel van vredesorganisatie de *verbindings- en verlichtingstroepen*, evenals de L.V.A. en de Schoolcompagnie van den M.D., te doen *ressorteeeren onder den Chef van den Generalen Staf*. Schrijver werpt daarbij zelf de vraag op, of het wel wenschelijk is om deze autoriteit met het Inspecteurschap over troepen te belasten (blz. 333, noot ¹⁾). Wij meenen deze vraag ontkennend te moeten beantwoorden en zijn zelfs van gevoelen, dat deze oplossing geen punt van overweging behoeft uit te maken, omdat de exceptioneele regeling ten aanzien van de L.V.A. en de Schoolcompagnie van den M.D. toch wel niet als systeem bedoeld zal zijn. De bureaux van den Ch.G.S. worden toch in beginsel als studie-bureaux beschouwd en als zoodanig — en om geen andere reden — werd b.v. destijds het bureau „verbindingsdienst” (toen nog „militaire telegraafdienst” geheeten) bij de afdeling E. en V. ingesteld.

In Schrijvers eigen gedachtengang worden de electrotechnische troepen echter in heel ander verband georganiseerd. Zoo wenscht hij de verlichtingstroepen, voor zoover den *dienst der elektrische zoeklichten* betreft, te *stellen onder een Inspecteur der Luchtverdedigings-troepen*. Aan het instellen van een afzonderlijke inspectie voor het vijfde wapen zouden ongetwijfeld voordeelen verbonden zijn, vermits zulks b.v. aan het op de meest doeltreffende wijze coördineeren van de handelingen der actieve en passieve luchtstrijdmiddelen zou ten goede komen. Dit brengt echter geenszins implicite mede, dat zoo volkomen heterogene onderdeelen als L.V.A., K.Lu.A. en Verlichtingstroepen tot één groot zelfstandig geheel zouden moeten samensmelten. Evenmin als er voldoende reden zou zijn om het K.Lu.A. aan het Wapen der Artillerie te onttrekken, behoeft het feit, dat de elektrische zoeklichten grootendeels ten dienste van de luchtverdediging worden gebezigd, er toe te leiden de verlichtingstroepen los te maken uit het wapenverband der z.g. „technische troepen”. Wat de *gaszoeklichten* betreft merken wij terloops op, dat, waar de atmosferische omstandigheden, zoomede — behoudens in bijzondere gevallen bij rivier- en kanaalverdediging —

¹⁾ Wij verwijzen naar onze sub I gegeven beschouwingen over specialisatie en all-round-heid.

de terreinstgesteldheid voor voorterreinverlichting met behulp van zoeklichten h.t.l. slechts zelden gunstig zijn, wij het niet zoo noodzakelijk kunnen achten deze toestellen organiek bij de infanterie in te deelen. Bovendien worden van dit wapen reeds zooveel technische vaardigheden geëischt, dat wij het — ook al zou de opleiding van het benodigde personeel op zich zelf geen bezwaren opleveren — liever niet nog bovendien met de zorg voor de gaszoeklichten zouden willen belasten.

Om onze *verbindingstroepen* (met inbegrip van den R.P.D.) onder een *afzonderlijken Inspecteur* te stellen is voor onze verhoudingen toch wel wat al te luxueus. In de eerste plaats is de taak van deze „troepen” in hoofdzaak beperkt tot de voorbereiding en uitvoering van den vbd.d., niet behoorende tot de verschillende wapens en afzonderlijke korpsen en het geven van leiding aan den vbd.d. bij bedoelde wapens en korpsen (oefencentrum). Waar deze taak tot dusverre door een eenheid ter sterkte van een geniebataljon (bestaande uit een staf en 2 schoolcompagnieën) kon worden vervuld, lijkt het ons volmaakt overbodig een dergelijk onderdeel onder een afzonderlijken Inspecteur te stellen.

Teneinde binnen de strekking van dit artikel te blijven zullen wij op de organisatie van onze „technische” troepen niet dieper ingaan. Alleen ten aanzien van W.'s opmerking ad e blz. 336 moet ons nog de bekentenis van het hart, dat wij ons niet kunnen verklaren, waarom hij de *torpedisten* aan de genie wil toevoegen, als hij tegelijkertijd de vbd.- en vltroepen er van wil losmaken.

III. *De Staf der Genie is in vreedetijd onontbeerlijk.*

Na wat wij sub I en II aan critiek hebben geleverd, betuigen wij thans gaarne onze instemming met de hoofdlijnen van W.'s beschouwingen onder B van zijn artikel (blz. 337 e.v.), welke hem tot de conclusie leiden, dat de Staf der Genie niet kan worden gemist. Wij doen dit ondanks het feit, dat wij bij de waardeering van die beschouwingen van een ander standpunt uitgaan dan Schrijver, n.l. dat het Wapen der Genie *niet* van de electrotechnische troepen mag worden ontdaan, aangezien ook in dien gedachtengang W.'s overwegingen dezelfde waarde behouden. Immers de aan onze voorgaande beschouwingen te ontleenen stellingen:

a. dat het ongewenscht is om van de electrotechnische troepen „open” korpsen te maken;

b. dat pionier- en spoorwegtroepen zonder bezwaar met de electrotechnische troepen in één wapenverband vereenigd kunnen blijven, en ook

c. dat bij den Staf der Genie, ofschoon deze de meeste verwantschap met de pionier- en spoorwegtroepen vertoont, de kennis van electrotechniek niet kan worden ontbeerd,

dingen niets af op het door W. gelegde verband tusschen de technische troepen en den Staf der Genie.

Wij concludeeren derhalve, **dat er geen doorslaand motief te vinden is om van onze tegenwoordige, beproefde organisatie van de Genie principieel af te wijken.**

Ten slotte nog een enkele detailopmerking over de taak van den genieofficier bij den dienst der inundatiën. Als *Leiders van inundatiën* wenscht W. bij voorkeur te beschikken over reserve-officieren, die als ingenieur werkzaam zijn bij den Rijks- of Provinciaalen Waterstaat of bij Waterschappen (blz. 341). In de praktijk zal zich echter in den regel het geval voordoen, waarop hij zelf in een noot de aandacht vestigt, n.l. dat die ingenieurs in oorlogstijd niet in hun civiele functie kunnen worden gemist, zoodat dus ook voor de taak van Leider van inundatiën beroepsgenisten moeten worden aangewezen. Dat deze zich voor een dergelijke oorlogsbestemming elk jaar arbeid — en soms veelomvattenden — zouden hebben te getroosten, die eenigermate buiten het terrein van hun dagelijkse werkzaamheid is gelegen, achten wij allerminst een overwegend bezwaar, doch bovendien brengt ook de vredesdienst van deze officieren niet zelden mede, dat zij zich in vraagstukken van waterstaatkundigen, waterbouwkundigen of hydraulischen aard moeten verdiepen. Wij denken daarbij, behalve aan het Centraal Inundatie- en Technisch Bureau, aan de Eerstaanwezendschappen, die in het gebied der voorbereide inundatiën zijn gelegen.

STUDIËN OVER ONTwapENING.

De ontwerp-conventie.

DOOR

J. J. G. Baron VAN VOORST TOT VOORST,

Majoor der Infanterie.

La guerre est maudite de Dieu et des hommes.

Alfred de Vigny.

Pour une nation attaquée la défense armée a un caractère sacré.

J. Loudon.

I. *Algemeen.*

De rapporten van de subcommissie der voorbereidende ontwapeningscommissie hielden o.m. de beantwoording in van een vragenlijst, afkomstig van den Raad van den Volkenbond en uitgebreid door de ontwapeningscommissie zelf. Deze laatste had nu, voortbouwende op de ontworpen grondslagen en door ook het politieke element in den kring harer beschouwingen te betrekken, de vragenlijst verder kunnen behandelen, teneinde in een eindrapport aan den Raad haar oordeel over de kernpunten der ontwapening samen te vatten.

Doch, zooals uit de voorafgaande verhandelingen is gebleken, de uitkomsten der besprekingen op technisch gebied, zoomede de velerlei tegenstellingen, welke zich daarbij vooral in het militaire gedeelte deden gelden en in het rapport der subcommissie A tot uiting kwamen, maakten het voorshands minder gewenscht om in dezelfde lijn voort te werken. Dit zou alleen raadzaam zijn geweest indien, zooals velen, doch voornamelijk oningewijden, vertrouwden, het mogelijk zou zijn langs het vaarwater der politiek de tot uiting gekomen moeilijkheden te omzeilen. Hetgeen intusschen door de wel-ingewijden weinig waarschijnlijk werd geacht. De militair-technische zijde van het ontwapeningsvraagstuk toch is nauw verwant aan den status der bewapeningen en deze is weer afhankelijk van de internationale politiek van het oogenblik. Het is dus duidelijk dat de tegenstellingen in het militaire rapport wel een weerspiegeling moesten vormen van de verhoudingen in het politieke kamp.

Daarom week de commissie af van een gedeelte van haar oorspronkelijke opdracht en liet zij de rechtstreeksche beantwoording van de haar voorgelegde vragenlijst, voorloopig rusten. Zij maakte daarbij gebruik van de aanvullende opdracht, welke de Raad haar den 8 December 1926 had gegeven, als gevolg van een resolutie der VIIe Volkenbondsvergadering.

Deze opdracht hield o.m. in om binnen den kortst mogelijken tijd tot een „programma” te geraken, hetwelk de bijeenroeping van een algemeene internationale conferentie voor de vermindering en de beperking der bewapeningen zou mogelijk maken.

De VIIe Volkenbondsvergadering had hieraan toegevoegd, dat deze beperking en vermindering verband moesten houden met de *bestaande voorwaarden voor de regionale en algemeene veiligheid*. Deze uitgangstelling is nog scherper begrensd dan die, welke de voorbereidende commissie zelf reeds eerder tot richtsnoer had genomen en behelsde — gelijk ik eerder deed opmerken — dat de ontwapeningsvoorstellen der verschillende regeeringen ter uiteindelijke conferentie moesten vergezeld gaan van de gronden waarop deze berusten „gelet op de tijdens het bijeenroepen der conferentie bestaande veiligheid”.

Trouwens, de commissie vond daarmede niet een, speciaal voor haar dienende, steen der wijzen uit, want reeds het artikel 8 van het grondverdrag van den Volkenbond, waarop de geheele ontwapeningsarbeid van den bond berust, spreekt van de vermindering der nationale bewapeningen tot een minimum *vereenigbaar met de nationale veiligheid*.

Nu moge het den indruk wekken ¹⁾, dat het in een cirkel ronddraaien blijft wanneer men de buitenlandsche veiligheid naar den bestaanden toestand van bewapening moet beoordeelen en dat de groote staten moeten beginnen waarna eerst de kleinere kunnen volgen. Hoe juist dit op zich zelf is, de moeilijkheid voor de grootere staten is uit een oogpunt van veiligheid beschouwd even groot als voor de kleinere. En men verlieze niet uit het oog, dat de einduitkomst ter conferentie — de mogelijk bereikte bewapeningsbeperking — eerst *als gevolg* van onderhandelingen tusschen de verschillende mogendheden kan worden verkregen.

Op het oogenblik dat de eigenlijke *onderhandelingen* bij de conferentie aanvangen, kunnen alle staten wel niet anders dan uitgaan van den alsdan bestaanden toestand van veiligheid. Alsdan zullen de verschillende factoren welke de potentieele oorlogsmacht van een land beïnvloeden, doch welke in de ontwerp-conventie niet nader zijn omschreven, wel naar voren worden gebracht aan de hand van de rapporten ter zake van beide subcommissies. Maar juist staande deze onderhandelingen, wanneer de kaarten op tafel liggen, kan door de wisselwerking, welke de van weerszijden in het uitzicht gestelde concessies op elkander uitoefenen, de veiligheid een ander aanzien verkrijgen. Wil men een voorbeeld? De Britsche Minister van Luchtvaart Sir SAMUEL HOARE merkte in Mei j.l. bij de conferentie van de Volkenbondsunie te Londen op, dat indien de militaire vliegtuigen in eerste linie van de het dichtst bij Engeland gelegen groote mogendheid (bedoeld is Frankrijk) worden verminderd tot 300, Engeland er van zal afzien zijn verder programma tot verdubbeling van de luchtvloot uit te voeren. M.a.w. de veiligheid van Engeland vereischt met het oog op de *bestaande* minderheid tegenover Frankrijk thans een ver-

¹⁾ Zie de belangwekkende rede van Generaal-Majoor b.d. J. C. C. TONNET over „De legerevolutie en het beroepskader”, gehouden te Utrecht 5 April 1927.

dubbeling aan vliegtuigen. Engeland ziet hiervan slechts af als Frankrijk zijn vliegtuigen in eerste linie vermindert tot 300. Het is nu de vraag of Frankrijk, wetende dat Engeland een bepaalde verhouding wil bereiken, genegen is deze verhouding waaraan het uiteindelijk toch niet kan ontkomen, wil laten inspelen op een kleiner aantal vliegtuigen (300), wat ten slotte voor Frankrijk een verlichting in bewapeningslast zou beteekenen. Hier ligt dus een mogelijkheid om tot overeenstemming te komen, waarbij ten slotte de thans voor Engeland bestaande (on)veiligheid wordt gereduceerd.

Opgemerkt zij nog in dit verband, dat de mate van veiligheid niet steeds berust op positieve gegevens, op in alle opzichten meetbare grootheden. Te veel imponderabiliën werken hierbij mede, te veel is dit nog een gevoelsquaestie en komt hierbij nog de volkspsyche, als gevolg ook van den oorlog tot uiting. Ware dit niet het geval, het ontwapeningsprobleem zou tot eenvoudiger afmetingen kunnen worden teruggebracht. Maar wanneer men nagaat hoe de Engelsche bevolking en zelfs de Britsche staatslieden de veiligheid van Frankrijk in verband met het herstel van Duitschland beschouwen en hoe zeer dit verschilt met de wijze waarop Frankrijk zelf deze veiligheid aanvoelt en daarop reageert, dan is het duidelijk dat de veiligheidsquaestie zich niet in formules laat wringen, evenmin als de invloed van de factoren bevolkingssterkte, geographische omstandigheden, industriele ontwikkeling, enz.

De voorbereidende commissie ging verder dan de nieuwe opdracht aangaf: in plaats van een programma ten behoeve van de bijeen te roepen conferentie, trachtte zij een ontwerp-conventie samen te stellen, om daarmede van de theoretische beschouwingen te komen in de sfeer van het practisch bereikbare.

Engeland nam hiertoe vrij onverwacht het initiatief, onmiddellijk gevolgd door Frankrijk, dat aan Engeland niet de voordeelen van dit initiatief wilde laten, waardoor het Engelsche dokument ¹⁾ de basis der werkzaamheden zou vormen.

Aanvankelijk hoopte men de conventie zoover op te stellen, dat bij de uiteindelijke conferentie de verschillende staten slechts behoefden in te vullen de blanco gelaten getallen van de verschillende rubrieken van bewapening waarvoor de beperking zou gelden. Daartoe zou men natuurlijk tot volledige overeenstemming moeten komen voor wat de keuze dezer rubrieken betreft.

Doch hoe bescheiden de daadwerkelijke beperkingen der bewapeningen ook in de conventie-ontwerpen van Britsche en Fransche zijde

¹⁾ Het Britsche ontwerp was opgemaakt door de zorg van het „Committee of Imperial Defence” en droeg natuurlijk de goedkeuring weg van de Engelsche Regeering.

Opgemerkt zij nog hierbij, dat, aangezien de Dominions, Engelsch-Indië en de vrijstaat Ierland zelfstandig lid zijn van den Volkenbond, zij later niet door dit ontwerp zijn gebonden.

waren opgezet, de commissie slaagde er niet in door een fusie dezer ontwerpen een algemeen aanvaarde oplossing voor deze primaire beginselen te vinden. Vandaar de lange duur der beraadslagingen, vandaar ook het bevreedend karakter van het in eerste lezing samengestelde stuk, hetwelk meer lijkt op een proces-verbaal van hoor en wederhoor der partijen in geschil, waarbij dan nog brokstukken zijn weggelaten, dan op een contractstuk tusschen partijen, die tot overeenstemming willen geraken. En men kan STRESEMANN begrijpen, die in zijn groote Rijksdagrede van 23 Juni j.l. opmerkte, dat de oplossing van het ontwapeningsprobleem door het groot aantal besprekingen en resoluties haast tot een geheime wetenschap is geworden. Maar men vergete van den anderen kant niet, dat het ontwapeningsvraagstuk voor de centrale mogendheden eenvoudig moge schijnen, waar hen onder den ijzeren vuist der overwinnaars een oplossing werd opgelegd. Moet het niet door macht en geweld maar wetenschappelijk worden opgelost, dan vormt het een van de moeilijkste problemen, zoowel voor wat de militair-technische, als de economische, finantieele, politieke, moreele en psychologische zijden betreft. Daarbij komt, dat er zich soms meer dan 2 partijen hebben gevormd, terwijl anderen zich in reserves hebben gehuld. En nog is dit dokument eenvoudiger gehouden dan zich eerst liet aanzien, omdat verschillende delegaties als b.v. de Nederlandsche en de Zweedsche slechts enkele opmerkingen in het ontwerp deden opnemen en — teneinde het geheel niet nog ingewikkelder te maken —, zich voorbehielden om hetgeen zij verder bij de behandeling in eerste lezing aanvoerden, weder bij de tweede lezing te berde te brengen. Ook is vermeden door stemming te laten uitmaken in hoeverre bepaalde beginselen aanhangers vonden buiten den kring der voorstellers en hun supporters.

Men ziet het opnieuw, dat de ontwapening allerminst door een eenvoudig schervengerecht kan worden beslist. Maar ook hier geldt VONDEL's spreuk: „Een krijgsman wint genoeg, al wint hij niet dan tijd”. Zoo is dan ook de verdere behandeling voor een zestal maanden geschorst en moeten de eerste uitkomsten worden beschouwd als de eerste moeizame trek van de ploegschaar door den woesten, nimmer sinds menschenheugenis bewerkten akker der ontwapening.

Als resultaat van den eersten cyclus der werkzaamheden van de voorbereidende commissie is in ieder geval verkregen, dat de wondplekken zijn blootgelegd en de verschillen duidelijk naar voren zijn gekomen. Het is thans mogelijk op vastere gronden een diagnose te trekken van wat bereikbaar schijnt en wat nog onbereikbaar is. En het is aan geen twijfel onderhevig, zooals de Raad van den Volkenbond in zijn zitting van 15 Juni vaststelde, dat de vermindering en de beperking van de bewapening niet tot een einde kan worden gebracht zonder een nauwe samenwerking tusschen de Volkenbondsvergadering, den Raad en de talrijke commissies eenerzijds en de verschillende regeeringen, zoomede de publieke opinie harer landen anderzijds. Bij onder-

staande bespreking zij dus het zeer voorloopig karakter van het in eerste lezing vastgestelde, op den voorgrond gesteld.

Ook de algemeene opzet van de ontwerp-conventie staat nog geenszins vast. De 3 groote categorieën van bewapening: landmacht, zee-macht en luchtmacht worden te zamen behandeld zoowel in een hoofdstuk effectieven als een hoofdstuk materieel. Nochtans kan het met het oog op de in vele landen geheel gescheiden administratieve en organisatorische behandeling van leger, marine en militaire luchtvaart later misschien wenschelijk worden geacht de splitsing niet te leiden over personeel en materieel, maar in de eerste plaats over de drie genoemde hoofdcategorieën van bewapening.

Het niet deelnemen van Rusland aan den voorbereidingsarbeid heeft de daarvan verwachte gevolgen gehad. Niet slechts Finland, Polen en Rumenië, maar ook de andere randstaten van Rusland n.l. Estland en Letland, hoewel niet in de commissie vertegenwoordigd, hebben verkregen, dat te hunnen aanzien de uitvoering van alle belangrijke bepalingen ter beperking der bewapeningen wordt geschorst zoolang Rusland niet tot de conventie toetreedt.

II. *De Inleiding der Ontwerp-Conventie.*

Inleidingen zijn zoowel ontworpen door de Britsche en Fransche als de Duitsche delegaties; van beslissende beteekenis zijn zij niet.

Britsch ontwerp. De Engelsche opvatting is, dat de beperking der bewapeningen vooral ten doel moet hebben om de onverhoedsche aanvalsmogelijkheid van een staat tegen anderen te verminderen. Het is vooral deze z.g.n. „striking power”, welken de Engelsen terecht willen fnuiken. Zij handhaven, evenals alle andere vertegenwoordigde staten, het beginsel, dat een staat zich moet kunnen verdedigen tegen een belager; de Voorzitter, Jonkheer Loudon, sprak hierbij zelfs van het geheiligd karakter, dat de verdediging van de hoogste goederen tegen vreemd geweld draagt.

Daarnaast, doch in de tweede plaats, wordt de noodzakelijkheid van beperking der bewapeningen betoogd ter verlichting van de zware finantieele lasten, welke de zorg voor de defensie met zich brengen. Een eerste Engelsche redactie was m.i. juister, omdat zij den vinger op de wondeplekken legde, door te wijzen op den „wedijver in de bewapeningen”, gaande tusschen de door den oorlog verarmde naties. Dat zulks minder aangenaam klonk voor bepaalde staten is duidelijk en is vermoedelijk de reden dat een meer algemeene redactie werd gekozen.

Fransch ontwerp. In het Fransche voorwoord is van beperking van den „striking power”, de aanvalsmacht in eersten aanleg, in zijn vollen omvang geen sprake. De Franschen hebben zich daartegen altijd verzet en openlijk kwam de Fransche delegatie er thans voor uit, dat alleen mag worden beperkt wat kan worden gecontroleerd. Verschillende elementen

nu van het leger in eerste linie — b.v. de lichteningen met groot verloff, de opgelegde vuurmonden, mitrailleurs, enz. — kunnen haars inziens niet worden gecontroleerd en dus niet beperkt.

Het Fransche voorwoord wijst eenigszins overbodig naar de mislukkingen op ontwapeningsgebied: het verdrag tot onderlingen bijstand en het Protocol tot vreedzame beslechting van geschillen, maar erkent dat de garanties, geboden door het grondverdrag van den Volkenbond en door de sindsdien gesloten partieele garantie-verdragen van onderlingen bijstand in geval van agressie (Locarno), het mogelijk maken *een eerste etappe* op den weg der beperking en vermindering der bewapeningen af te leggen.

In de eerste plaats wordt dus genoemd de „beperking”, zijnde de eigenlijke rem voor den bewapeningswedstrijd. Vermindering komt daarna. Doch, aangezien op den voorgrond wordt gesteld, dat deze conventie slechts een eersten stap vormt, is het duidelijk dat daarmee ook slechts een „beperkte” bewapeningsbeperking wordt verkregen.

Duitsch ontwerp. Duitschland daarentegen, dat bij het Verdrag van Versailles zooveel mogelijk is ontwapend, spreekt in zijn voorwoord uitsluitend over een *algemeene vermindering* en grondt zich hierbij terecht op het beroemde artikel 8 van het grondverdrag van den Volkenbond, dat, als gezegd, de bakermat der ontwapening vormt en eveneens behandelt de reductie d.i. vermindering der bewapeningen. Nochtans acht Duitschland voor het bereiken van een belangrijken vooruitgang het afleggen van opvolgende etappen op ontwapeningsgebied noodig.

III. De Effectieven.

a. De ontworpen personeelbeperkingen.

Is het reeds van belang te weten wat de ontworpen bepalingen ter zake van de beperking der effectieven bevatten, van nog grooter belang wellicht is het om na te gaan wat redelijker wijze geacht moet worden aan deze bepalingen te ontbreken. Daarom zal na een korte bespreking van het door de conventie gebodene, ook het daaraan ontbrekende worden aangestipt.

Vredeseffectieven. Beperkt zullen worden:

„de effectieven in dienst in de bewapende strijdkrachten of militair „georganiseerde formaties te land, ter zee en ter lucht en die, mitsdien, „onmiddellijk kunnen worden gebruikt, zonder dat het noodig is hen „te mobiliseeren”.

Deze bepaling is zeer beperkt: alleen het personeel in dienst, hetwelk dus onder de wapenen is, deelt in de beperking, al wat, alvorens er over kan worden beschikt, moet worden gemobiliseerd, valt hierbuiten. Anderzijds vallen de ongemobiliseerde, militair georganiseerde formaties wel onder de beperking.

Op deze „militair georganiseerden” en op wat onder mobiliseeren moet worden verstaan, kom ik hierna terug.

De vraag is open gebleven, welke effectieven in dienst zijnde onmiddellijk kunnen worden „gebruikt”. Zijn hieronder ook begrepen de rekruten of slechts de geoefenden, wat verstaat men dus onder het „onmiddellijk gebruik”? Oorspronkelijk stond al even vaag in het van Fransche zijde afkomstige artikel, dat tot de hierbedoelde effectieven in dienst behooren zij die „immédiatement utilisables” zijn. Doch nadat van Nederlandsche zijde op preciseering was aangedrongen, werd deze uitdrukking gewijzigd in „peuvent être employés immédiatement”, hetgeen de zaak niet bijzonder verduidelijkte. De Fransche „interpretatie” nu is, dat hieronder de ongeoefende rekruten niet vallen als zijnde onbruikbaar te velde, maar wil een land de rekruten wel in rekening brengen, dan is het volgens de Fransche opvatting daarin vrij. De Belgische opvatting is dat de rekruten er wel onder vallen. Het is dus duidelijk, dat dit punt in tweede lezing behoorlijk moet worden opgehelderd; zooals in één der voorgaande studies is gebleken, vormde het ook in de militaire subcommissies een belangrijk punt van verschil, doch wist men daar althans waar men aan toe was.

De mate van beperking van het personeel wordt voor ieder der verdragsluitende partijen vastgelegd in een 6-tal sterktestaten voor de landmacht, 2 voor de zeemacht en 2 voor de luchtmacht.

Ten aanzien van de soorten strijdkrachten waarvoor deze sterktestaten zouden dienen en over hun inrichting, is heel wat te doen geweest, zoo zelfs, dat deze lijsten en haar indeeling in rubrieken (officieren, onderofficieren, manschappen) ten slotte niet in de bijlagen zijn opgenomen, terwijl zelfs de vermelding dat er een staat IV bij de landmacht zou zijn, eerst is te vinden onder het hoofdstuk „inlichtingen”. Het is dus voor den oningewijde moeilijk om uit het voorloopige rapport wijs te worden.

Bepalen wij ons korthedshalve tot de landmacht en laten wij de militair georganiseerde formaties daarbij voorloopig buiten beschouwing, dan treffen wij in het rapport de staten I, II, III, V en VI aan.

Door de beperking worden vastgelegd het maximum van:

I. De strijdkrachten van het moederland. De versterking daarvan uit overzeesche gebieden is dus in gewone omstandigheden buitengesloten.

II. De overzeesche strijdkrachten, welke gestationneerd zijn in het moederland. Men kan dus — althans vóór het uitbreken van een oorlog — niet de strijdkrachten aldaar willekeurig opvoeren door aanvoer van elders.

III. Het totaal van I en II. Voor landen die hun effectieven in moederland en overzeesche gewesten gescheiden houden.

IV. Deze staat zou de strijdkrachten in de overzeesche gebieden moeten omvatten.

Engeland wil deze effectieven aan *geen* beperking binden en de vermeerdering onttrekken aan de bemoeienis van den Volkenbond.

Frankrijk daarentegen en vooral Japan, dat rekening moet houden met de troepen aanwezig in de overzeesche gewesten van enkele Europeesche mogendheden, wenscht evenwel ook hier vaststelling van het maximum.

Het slot is, als gezegd, dat de staat ontbreekt bij de opgave der beperkingen, doch is te vinden in bij de door de verschillende staten jaarlijks over de sterkten te geven inlichtingen.

V. Totaal der strijdkrachten in moederland en overzeesche gewesten te zamen.

In een afzonderlijk artikel wordt uitdrukkelijk bepaald, dat de volledige vrijheid blijft bestaan om — binnen de maximum grenzen voortvloeiende uit deze staten — de landmacht, gelet op de eischen welke de veiligheid stelt, naar behoefte te verdeelen over het moederland en de overzeesche gebieden. Indien dus het maximum van de strijdkrachten in de overzeesche gebieden overeenkomstig den wensch van Engeland *niet* wordt vastgelegd, behoudt ieder land de vrijheid om alle vredes-troepen uit het moederland in geval van nood te verschepen naar een bepaald overzeesch gebied.

De aandacht zij er nog op gevestigd, dat deze conventie slechts geldt voor vredestijd. In geval van oorlog behoudt een land de volledige vrijheid om zijn legersterkte onbeperkt uit te breiden, zijn leger te verplaatsen, bepaalde gebiedsdeelen sterker te bezetten, enz. enz.

Berekening der effectieven. In de staten wordt ingevuld de gemiddelde sterkte der effectieven per dag onder de wapenen. Deze sterkte wordt verkregen door het totaal aantal *mandagen* dienst onder de wapenen gedurende een jaar te deelen door het aantal dagen van het budgetaire jaar, dus door 365 of 366. Een dienstplichtige, die dus $\frac{1}{2}$ jaar dient, wordt bij de berekening van het gemiddelde der effectieven per dag voor de helft in rekening gebracht. Nu is het merkwaardige, dat deze bepaling van Fransche zijde afkomstig is. Daarmede stelt de Fransche delegatie, op grond van de adviezen harer militaire deskundigen, thans de methode der beperking volgens de mandagen op den voorgrond, welke methode zij in het rapport der militaire subcommissie bestreed. Een bewijs te meer, hoe moeilijk het nog is de technische zijde van het ontwapeningsvraagstuk in vasten, practischen vorm te gieten en hoezeer daarbij de inzichten nog aan wisseling onderhevig zijn.

Een dergelijke opgave houdt dus ook rekening met het personeel, dat voor herhalingsoefeningen onder de wapenen is.

Het maximum der troepensterkte op een bepaald oogenblik kan derhalve varieren; de beperking strekt zich slechts uit tot het dag-*gemiddelde* van de sterkte der effectieven, berekend naar verhouding van het totaal per jaar.

De quaestie is nogal ingewikkeld, zoodra de dienstitijden voor de verschillende wapens en voor de opleiding tot de verschillende functies verschillen.

In bijlage dezer geven wij een overzicht van de op vorenbedoelde wijze

berekende dagsterkte van het Nederlandsche, Belgische en Zwitsersche leger. Er blijkt uit, dat alleen een dergelijke berekening een goed overzicht kan geven van de vredeseffectieven, omdat alle factoren, welke op de vredeslegersterkte van invloed zijn, er in kunnen worden verwerkt: eerste oefeningstijd der verschillende wapens, opleidingen, herhalingsoefeningen, vervolgoefeningen, beroepspersoneel, enz. Het zeer groote verschil tusschen de gemiddelde vredessterkte van het Belgische en van het Nederlandsche leger — resp. ongeveer 72.500 en 20.600 man — valt op, evenals de betrekkelijke groote sterkte — 11.300 man — voor Zwitserland als gevolg van de herhalingsoefeningen. Houdt men rekening met het groote verschil in de sterkte van de bevolking in Zwitserland (4 millioen) en Nederland (7,2 millioen) dan zijn in beide landen de gemiddelde vredessterkten der landmacht *gelijk*, terwijl die van België $3\frac{1}{2}$ maal grooter is.

Kader in dienst. Teneinde te voorkomen, dat het aantal beroeps-officieren en onderofficieren de redelijke behoeften van een leger zou te boven gaan, is in een afzonderlijk artikel aangegeven, dat de sterktestaten voor de landmacht moeten bevatten het maximum aantal officieren en onderofficieren, waaraan elk land zich moet houden.

Aangezien het verder bij de hand over hand toenemende specialiseering in het militaire handwerk (bediening van verschillende soorten geschut, mitrailleurs en andere automatische wapens, hanteering van verbindingsmaterieel op telefonisch-, radio-, optisch- en ander gebied, van zoeklichtinstallaties, van toestellen voor den meetdienst en de triangulatie, van ponton-, torpedo- en pioniermaterieel, enz.) van groot belang is of een bepaald land veel beroepsvrijwilligers met langen diensttijd heeft, die als specialist kunnen uitmunten, dan wel den dienst van onderofficier zouden kunnen verrichten, is ook het maximum vastgelegd van de vrijwilligers beneden den onderofficiersrang, die langer dienen dan 2 jaar.

Deze bijzondere beperking der kaders en der vrijwilligers beoogt aan een land de gelegenheid te ontnemen om snel en op eenvoudige wijze het vredesleger uit te breiden tot een veel sterkere onmiddellijk bruikbare aanvalsmacht (*striking force*), door de niet onder de wapenen zijnde geoefenden (lichtingen met groot verlof) te encadreeren in het naar verhouding sterke beroepspersoneel.

Door de aanvaarding van deze bepalingen werd het Engelsche denkbeeld op den achtergrond gedrongen, waarbij — geschoeid op het vrijwilligersstelsel, doch, en dit was een primaire fout, gelijkelijk geldend voor alle landen — bepaald zou worden, dat de sterkte aan officieren niet meer zou mogen bedragen dan 1 op de 15 man *onder de wapenen* en aan onderofficieren niet meer dan 1 op de 9 man in dienst.

De Britsche, Chileense, Amerikaanse en Japansche delegatie hebben zich niet vereenigd met de Fransche en Italiaansche *conditio sine qua non* dat vorenbedoelde regeling van de kadersterkte *mutatis*

mutandus ook zou moeten gelden voor de zeemacht en voor de luchtmacht. Waardoor ook hierbij de noodzakelijke eenheid van opvatting op het oogenblik nog lang niet is bereikt. De vier eerst bedoelde delegaties willen trouwens in geen enkele beperking van het zeemacht-en luchtmachtpersoneel treden, waarbij het maximum aanvaarde aantal zou worden onderverdeeld in officieren, onderofficieren en manschappen. De gronden welke zij daarvoor aanvoeren zijn de volgende.

De verhouding tusschen kader en manschappen wisselt bij de vloot als het ware met het aantal scheepstypes. De voren geschetste plotse-linge sterke expansie der eenheden, welke voor de landmacht met behulp van een naar verhouding sterk officiers- en onderofficierskorps wordt gevreesd, heeft voor het naar verhouding zooveel zwakkere marinepersoneel geen nuttig effect, omdat dan toch de schepen altijd nog komen te ontbreken. Bij de luchtmacht is de organisatie van het personeel in de verschillende landen zoozeer verschillend, dat het vaststellen van verhoudingen tusschen kader en niet-kader niet mogelijk is. In Engeland b.v. zijn nagenoeg alle vliegers officier, in Frankrijk is een groot aantal van hen onderofficier. Daarentegen achten vooral de Polen het noodzakelijk juist bij het personeel van de militaire luchtstrijdkrachten de groote, vaste kern: het beroepspersoneel afzonderlijk in de beperking te betrekken.

Militair georganiseerde formaties. Met hand en tand houden de Fransche delegatie en de met haar samengaande delegaties er aan vast, dat de militair georganiseerde formaties in de beperking der effectieven worden betrokken. En het ontwerp geeft een definitie dezer politieformaties, welke overeenkomt met die, voorkomende in het rapport van de militaire subcommissie. Ik moge hiervoor verwijzen naar het gestelde in de voorafgaande studie. Intusschen blijft vooral de delegatie der Vereenigde Staten tegen het in de beperking betrekken der militair georganiseerde politiekorpsen e.d.

Aangezien ook hier wordt gesproken van organisaties, welke kunnen worden „utilisées sans mesures de mobilisation” en niet is uitgemaakt waaruit dit „benutten” zal moeten bestaan — welk „gebruik” toch een criterium vormt om politietroepen als militair georganiseerd te beschouwen — is elk land vrij de bepaling uit te leggen naar eigen goeddunken. Zodoende blijft b.v. de rijkspolitie, zoolang zij maar door encadreering, sterkte, bewapening en uitrusting niet geschikt is gemaakt om voor oorlogshandelingen te worden gebruikt, buiten de beperking.

Indien bij de berekening van de sterkte van de militair georganiseerde, veelal dus politioneële formaties, gevolgd werd het systeem van het aantal mandagen in dienst, zou geen juist overzicht van de werkelijke sterkte worden verkregen. Immers bij politieorganisaties is het, teneinde een bepaalde sterkte b.v. n man steeds *in dienst* te hebben, noodig, dat over in totaal $2 \text{ à } 3 \times n$ man kan worden beschikt ter regelmatigte aflossing, dienst bij ziekte, verlof, enz. Een groot gedeelte

bevindt zich dan op een bepaald tijdstip feitelijk niet in dienst. Daarom luidt de desbetreffende bepaling, dat onder effectieven in dienst in de militair georganiseerde formaties moeten worden verstaan de *werkelijke* effectieven, t.w. het aantal dat voorkomt op de sterktestaten, volgens welke de traktementen worden verrekend.—

Begrip mobilisatie. Aangezien zowel ten aanzien van de gewapende strijdkrachten als van de militair georganiseerde formaties wordt gesproken van mobilisatiemaatregelen, geeft het ontwerp een definitie van wat onder mobilisatie is te verstaan, t.w. het geheel der maatregelen ten doel hebbend alle of een deel der verschillende troepenkorpsen, diensten en formaties te voorzien van het personeel en materieel noodig voor den overgang van de vredessamenstelling in de oorlogsorganisatie.

Deze definitie begrenst de mobilisatie tot den overgang van de bestaande vredeskernen in oorlogseenheden. Men kan er niet uit afleiden dat het mobiliseeren (geheel iets anders dan de toestand van mobilisatie) een gedurende den geheelen oorlog voortgezette handeling zou zijn, welke eerst haar eindpunt zou vinden bij de demobilisatie aan het einde van den oorlog. En dit is in zooverre van belang, omdat de groep Nederland met de Angelsaksische mogendheden, Zweden e.a. de beperking der bewapeningen niet willen „beperken” tot het vredesleger zooals de Fransche groep, maar uitbreiden tot het gemobiliseerde leger, hetwelk dus bij mobilisatie o.m. uit de onder de wapenen geroepen geoefenden en het door hen te bedienen materieel wordt gevormd. De Fransche en Italiaansche militaire deskundigen verzetten zich hiertegen bij de beraadslagingen in de militaire subcommissie. Zij ontkenden, dat men bij de mobilisatie feitelijk niet kan scheiden :

eenerzijds het op oorlogsvoet brengen van de vredesafdeelingen door oproepen van de groot-verlofgangers en aanvulling van materieel uit de wapendepots,

en anderzijds het vormen van geheel nieuwe afdeelingen tijdens den oorlog door het opleiden van ongeoeffenden en den aanmaak van nieuw materieel.

Daardoor willen zij aantoonen, dat indien men de geoefende reserves (de groot-verlofgangers) en het opgelegd materieel in de beperking zou willen betrekken, men ook rekening moet houden met de verschillende factoren, welk den oorlogspotentiaal van een land uitmaken, als de nog ongeoeffende mannelijke bevolking van den dienstplichtigen leeftijd, de ontwikkeling van de industrieën, de economische hulpbronnen (voorraden aan ijzer, staal, enz.), welke bij verderen duur van de „mobilisatie” gemobiliseerd zouden kunnen worden. Er kan hierbij echter feitelijk niet meer sprake zijn van mobiliseeren, want er is geen leger- of vlootonderdeel dat „immobiel” was en voor den oorlog mobiel moet worden gemaakt; het bestond niet op vredesvoet en gaat vandaar niet over tot de oorlogssamenstelling. Er worden hierbij slechts handelingen verricht ter versterking, uitbreiding, aflossing of aanvulling van de

door de mobilisatie op oorlogsvoet gebrachte aanvankelijke strijdmacht. De thans gegeven definitie kan zeker worden aanvaard.

Diensttijd. In het hoofdstuk, behandelende de beperking der effectieven, is tevens opgenomen een artikel over de beperking van den diensttijd. Het is afkomstig van de Fransche delegatie, doch is niet besproken voor wat de effectieven van de zeemacht en de luchtmacht betreft. Nochtans acht de Fransche delegatie het noodzakelijk, dat de ontworpen bepalingen daarop eveneens van toepassing zijn. Deze bepalingen stellen vast, dat de totale diensttijd onder de wapenen van het jaarlijksch contingent der dienstplichtlegers den door de verdragsluitenden aanvaardden duur niet mag overschrijden.

Deze duur van den werkelijken dienst hangt af van het aantal dagen eerste oefening zoowel als van het aantal dagen der herhalings-oefeningen.

De Fransche en Belgische gedelegeerden hebben in de debatten er vooral de aandacht op gevestigd, dat de tijd, welke onder de wapenen moet worden doorgebracht, te zamen met de defensieuitgaven den zwaarsten last van de bewapeningen vormen. Inderdaad bestaat thans de eerste oefeningstijd van de infanterie in Frankrijk uit 18 maanden, in België uit 10 maanden. Bovendien wordt de geheele lichte resp. $\frac{2}{3}$ van de lichte ingelijfd en niet $\frac{1}{3}$ zooals bij ons, zoodat de druk op een veel grooter deel van de bevolking neerkomt, terwijl men er geen verkorting kent als bij ons wegens voorgeoefendheid (thans nog 4 maanden op den totalen oefeningstijd van $5\frac{1}{2}$ maand).

Het Fransche voorstel ter zake was vergezeld van een staat waarin voor ieder land de bij de conventie aanvaarde normale diensttijd zou moeten worden aangegeven. Voor landen als het onze is de diensttijd voor enkele wapens (cavalerie, bereden artillerie o.a.) verschillend van dien der infanterie. Men kan in dit geval dus niet spreken van een normalen diensttijd, zooals in Frankrijk waar deze voor allen hetzelfde is. De tabel is, mede op grond van de kritiek van Nederlandsche zijde, door de Fransche delegatie ingetrokken. In het midden is gebleven wat nu eigenlijk *de* diensttijd is, welke voor ieder land moet worden opgegeven en waaraan het jaarlijksch contingent wordt geacht te zijn onderworpen. De juiste oplossing ware deze afzonderlijk voor de verschillende wapens en diensten op te geven, maar de vraag is of zulks door de andere staten op dezelfde wijze zal geschieden, te meer omdat in het betrokken artikel wordt gesproken van „het” cijfer en niet van „de” cijfers van den duur van den oefeningstijd.

Aan bovenbedoelden staat kleefde nog een ander bezwaar, doordat daarin naast den duur van den diensttijd ook de sterkte der effectieven was aangegeven. Daardoor was de duur van den oefeningstijd verbonden aan een bepaalde sterkte van het contingent en kon dus b.v. bij vermindering van den oefeningstijd de lichtingsterkte niet worden vermeerderd. Dit vormde vooral voor Japan een groot bezwaar,

omdat de Japansche regeering, voornemens zijnde den diensttijd onder de wapenen te verminderen van 22 maanden, zooals deze thans in de practijk is, tot 18 maanden, vrijheid wil behouden omgekeerd de sterkte van het jaarlijksch contingent evenredig op te voeren, d.i. met $\pm 12\%$.

Bij de regeling van de beperking van den diensttijd is niet in rekening gebracht de invloed van de vooroefeningen en van de opleiding buiten de troepenkorpsen, welke in de verschillende landen geheel verschillend is geregeld en veelal zelfs geen vermindering van oefeningstijd met zich brengt.

Verder willen sommige delegaties o.a. die van Tsecho-Slovakije, dat de mogelijkheid moet worden opgehouden om het beroepskader uit te breiden wanneer besloten wordt den oefeningstijd van de dienstplichtigen te verminderen. Zij worden hierbij blijkbaar geleid door de beginselen voorkomende in de thans aanhangige Fransche legerorganisatie, waarbij wel is waar de oefeningstijd zal worden verkort van $1\frac{1}{2}$ jaar tot 1 jaar, maar tegelijkertijd ter verzekering van de homogeniteit de sterkte van het beroepskader met 50% zal worden uitgebreid. De Britsche en de Duitsche delegaties hebben intusschen naar voren gebracht, dat, wanneer de eerste oefentijd niet daalt tot beneden *één jaar*, de gevechtswaarde van den soldaat niet wordt beperkt en zijn geschiktheid voor indeeling in een modern aanvalsleger onverzwakt blijft.

Geheel in overeenstemming hiermede is de uitlating van het Belgische senaatslid DE BROUCKÈRE in *Le Peuple* van 20. 5. '27: „Moralement „l'armée du service de six mois est éminemment propre à la défense, „elle est moins que toute autre propre à devenir un instrument „d'agression”.

b. De niet aanvaarde personeelbeperkingen.

Jaarlijksch contingent. Werpen wij nog een blik op hetgeen in het ontwerp met betrekking tot de beperking der effectieven in eerste lezing niet werd verwezenlijkt en vermoedelijk nog langen tijd onbereikbaar zal blijven.

In de eerste plaats is dit de beperking van de sterkte van het jaarlijks onder de wapenen geroepen contingent en dus de breede schaar groot-verlofgangers, welke b.v. in het Duitsche kaderleger van 1914 reeds 80% van het bij het uitbreken van den oorlog gemobiliseerde leger uitmaakte. In het tegenwoordige Belgische kaderleger bedraagt deze verhouding zelfs 78% , in de semi-militielegers als het onze ongeveer 92% en in de zuivere militielegers als het Zwitsersche nagevoeg $96,52\%$ ¹⁾. Tusschen beide laatste is het verschil niet meer noemenswaard n.l. 4.5% .

1) Vredessterkte Duitsche leger 1 Augustus 1914: 761.000 officieren, onderofficieren en manschappen, mobilisatiesterkte 3.822.000 officieren, onderofficieren en manschappen, zoodat onder wapenen werden geroepen $3.061.000 = 80\%$. Gemiddelde vredes-dagsterkte Nederlandsche leger 20.633, oorlogssterkte 256.000

„	„	Belgische	„	72.458,	„	325.000
„	„	Zwitschersche	„	11.317,	„	310.000

(Zie de bijlage dezer studie en, voor de oorlogsterkte van het Nederlandsche leger, Jhr. L. M. A. VON SCHMID in de Vragen des Tijds November 1926).

Te Versailles werden door de ontwerpers van het Vredesverdrag de geoefende groot-verlofgangers als de kracht van de continentale legers beschouwd en daarom de mogelijkheid om deze opnieuw te vormen aan Duitschland ontnomen.

Tegen de beperking van deze militair geoefende, ingeschreven en tot militairen dienst in geval van oorlog volgens de wet verplichte, reserves hebben zich nochtans Japan, Italië, Polen, Roemenië, Tsecho-Slovakije en Zuid-Slavië, maar het hardnekkigst vooral België en Frankrijk verzet. Zij zullen zich hiertegen wel blijven kanten, hoewel de Britsche, Amerikaansche, Zweedsche en Deutsche delegaties niet alleen in de militaire subcommissie maar ook in de voltallige commissie met kracht er vóór hebben gepleit en Duitschland zelfs bedreigd heeft geen ontwapeningsconventie te zullen aanvaarden indien niet de geoefende reserves daarbij op een of andere wijze in de beperking zijn betrokken. Om niet te spreken van de Nederlandsche delegatie wier woordvoerder, Mr. RUTGERS, de argumenten van de tegenstanders van beperking van den algemeenen dienstplicht stuk voor stuk ontzenuwde.

Het zou te ver voeren hier opnieuw op deze belangrijke quaestie in te gaan, zoodat volstaan moge worden met verwijzing naar de voorafgaande studiën. Slechts zij opgemerkt, dat in het oorspronkelijke Britsche ontwerp niet alleen voorzien was de beperking van de sterkte onder de wapenen, doch ook die van *de jongste jaarklassen* met groot verlof, t.w. die, welke binnen een nog te bepalen aantal weken doch in ieder geval kort na het uitbreken der vijandelijkheden beschikbaar waren voor indeeling bij het leger te velde.

Aantal jaarklassen. De conventie bepaalt betreffende het aantal jaarklassen, waarover dienstplichtlegers bij mobilisatie mogen beschikken, niets. Dit aantal is thans in de verschillende landen nogal verschillend. Zooals bekend wordt ten onzent — behoudens de aanvullingsreserve — bij mobilisatie beschikt over 15 lichten.

Bij de discussies werd van Fransche zijde naar voren gebracht, dat in conscriptielegers wordt gerekend op 15—17 jaarklassen. Dit getal werd echter in verband gebracht met het even groot aantal jaarklassen oud-strijders, waarover zelfs de door de vredesverdragen ontwapende rijken nog zouden beschikken.

Aangezien het Verdrag van Versailles van 1919 dateert, gaat het hier om de lichten 1903 tot en met 1919, dus om de mannelijke bevolking van 28 tot en met 45 jaar. Het is niet duidelijk waarom in de landen met conscriptielegers, welke alle hens aan het dek willen brengen, ook niet gegaan zou *kunnen* worden tot en met het 45e jaar, dus tot 25 lichten, zoodat het den indruk wekt, dat de geschilderde gelijkheid van aantal (15 à 17) lichten voor bewapende en ontwapende staten „pour le besoin de la cause” werd geconstrueerd. Trouwens vóór den oorlog werd zoowel in Frankrijk als in Duitschland beschikt over 28 lichten, in Oostenrijk over 23, Italië 19, Rusland 22, gemiddeld dus over 24 lichten.

Groote vredeseenheden. Beperking van het aantal groote vredeseenheden, dus der infanterie- en cavaleriedivisiën of brigades, zooals in het rapport van de militaire subcommissie onder de oogen is gezien, is zelfs niet ter sprake gekomen. Een dergelijke bepaling heeft trouwens slechts nut, wanneer óók de bij mobilisatie naast of uit de vredesdivisiën te vormen groote eenheden aan beperking worden onderworpen.

De groote verrassing toch voor den Franschen Generalen Staf vormde de uitbreiding onmiddellijk bij mobilisatie van de 50 Duitsche vredesinfanteriedivisiën tot 87 oorlogsdivisiën en het daadwerkelijk gebruik van nagenoeg al deze groote eenheden in eerste linie. Om een herhaling daarvan te voorkomen is in het Vredesverdrag van Versailles, naast de vermindering van het aantal Duitsche infanterie- en cavaleriedivisiën tot resp. 7 en 3, met alle middelen de mogelijkheid van uitbreiding daarvan bij het brengen van het leger op oorlogsvoet voorkomen. Dit geschiedde niet alleen door het verbod van den dienstplicht maar ook door te beletten, dat in de troepenkorpsen aanvullingskaders aanwezig zijn.

Bij het Belgische en het Fransche leger ondergaat evenwel het aantal groote vredeseenheden onmiddellijk bij mobilisatie ten minste een verdubbeling. België richt naast de bestaande 6 divisiën binnen 3 à 4 weken na mobilisatie 6 reservedivisiën op; Frankrijk formeert binnen 3 weken, naast 20 divisiën, 20 nieuwe als eerste ban.

(Slot volgt.)

BILJAGE.

Aantal mandagen dienst onder de wapenen en gemiddelde sterkte per dag, begroot voor het jaar 1927.

Categorieën.	Eerste oefening of verdere opleiding.	NEDERLAND.		BELGIE ¹⁾ .		ZWITSERLAND ²⁾ .	
		Aantal mandagen in 1927.	Gemiddelde dagsterkte over 1927.	Aantal mandagen in 1927.	Gemiddelde dagsterkte over 1927.	Aantal mandagen in 1927.	Gemiddelde dagsterkte over 1927.
Beroepsofficieren	—	561.005	1.537 ³⁾	1.663.670	4.558 ³⁾	474.500	1.300 ⁵⁾
Beroepsouderofficieren	—	1.683.380	4.612 ³⁾	5.048.680	13.832 ³⁾ 4)		
Beroepskorporaals, enz.	—	629.260	1.724 ³⁾	2.285.265	6.261 ³⁾ 4)	77.745	213
Verlofsfficieren	Eerste opleiding	175.930	482	— ⁶⁾	— ⁶⁾		
Dienstplichtigen (ouderoff., korp. en sold.)	Verdere oefening	64.240	176	— ⁶⁾	— ⁶⁾	1.835.220	5.028
	Eerste oefening	3.801.110 s)	10.414	14.866.085	40.729		
Totalen	Herhalingsoefeningen	616.120	1.688	2.583.470	7.078	4.130.705	4.689
		7.531.045	20.633	26.447.170	72.458		

- 1) Zie „Budget du Ministère de la défense nationale pour l'exercice 1927" en „Budget du Corps de la Gendarmerie pour l'exercice 1927".
- 2) Zie „Message du conseil fédéral à l'Assemblée fédérale concernant le budget de la confédération pour 1927".
- 3) Hieronder begrepen het personeel der Koninklijke marechaussée (gendarmerie).
- 4) 5149 onderofficieren, resp. 751 korporaals, enz. behooren tot de gendarmerie.
- 5) Hieronder begrepen de militaire ambtenaren.
- 6) De verlofsfficieren gerekend onder de eerste oefening, resp. herhalingsoefeningen.
- 7) Verlofsfficieren die speciale cursussen volgen; de overigen zijn gerekend onder de herhalingsoefeningen.
- 8) Hierbij zijn in mindering gebracht 360.000 mandagen in verband met 3.000 voorgeoefenden, wier eerste oefening met 4 maanden wordt verkort.

Gegevens vreemde legers. (September 1927).

GROOT-BRITTANNIE EN NOORD-IERLAND XVI.

1. Land en volk.

Groot-Brittannië en Noord-Ierland hebben te zamen een oppervlakte van 244.181 K.M². en eene bevolking van $\pm$ 45.500.000 zielen.

In December 1925 werd de grens tusschen Noord-Ierland en de vrijstaat Ierland definitief vastgesteld.

Noord-Ierland heeft eene oppervlakte van 13.564 K.M². met $\pm$ 1.300.000 inwoners, terwijl de vrijstaat Ierland een oppervlakte van 68.873 K.M². bezit en 2.972.000 inwoners.

2. Opperbevel, legerleiding, departement van oorlog.

Het *opperbevel* over land-, zee- en luchtmacht behoort bij de Kroon.

Het „*Committee of Imperial Defence*” is verantwoordelijk voor een goede samenwerking tusschen genoemde strijdkrachten.

De Eerste Minister is uit hoofde van zijn ambt voorzitter van dien raad; leden zijn de Staatssecretarissen (ministers) van Buitenlandse Zaken, van Oorlog en Luchtvaart, van Koloniën, van Indië, van Financiën, van Marine, de Chef van den Generalen Staf, de Chef van den Marine Staf, de Chef van den Luchtvaart Staf en de Directeuren der Inlichtingsdiensten van Oorlog en Marine.

Het *bevel over het leger* berust bij den *Legerraad* („Army Council”), die tevens verantwoordelijk is voor het centraal beheer van het leger.

De *Staatssecretaris van Oorlog* (M. v. O.) is voorzitter van dien Raad en is voor alle legerzaken verantwoordelijk aan den Koning en aan het Parlement.

Leden van den Legerraad zijn:

De Parlementaire Onderstaatssecretaris van Oorlog (ondervoorzitter van den raad).

De Chef van den Generalen Staf.

De Adjudant-Generaal.

De Kwartiermeester-Generaal.

De „Master-General of the Ordnance”.

De Secretaris van Financiën.

De Permanente Onderstaatssecretaris (secretaris van den raad).

De Staatssecretaris wordt ter zijde gestaan door den *Militairen Secretaris*, welke laatste o.m. belast is met de diensten die betrekking hebben op bevordering en ontslag van officieren van het leger, de legerreserve en van het territoriale leger.

De *Permanente Onderstaatssecretaris* is secretaris van den Legerraad. Hij is tevens belast met de algemeene contrôle van alle administratieve aangelegenheden aan het D. v. O., met het voorbereiden van de rapporten die aan het oordeel van den Legerraad moeten worden onderworpen, alsmede met de bestudeering en het ontwerpen der begrooting.

De overige leden van den Legerraad zijn de *hoofden van de afdeelingen* („departments”), waaruit het D. v. O. bestaat.

Deze afdeelingen zijn:

I. De afdeeling van den *Chef van den Generalen Staf* (militaire politiek van het Britsche „empire”; operatiën; inlichtingsdienst; opleiding der troepen; de organisatie, opleiding en recruteering van den legerverbindingsdienst en van het korps vechtwagens; beheer van het personeel van den G.S.; opleiding der officieren).

II. De afdeeling van den *Adjutant-Generaal* (werving; vredesorganisatie der troepen; mobilisatie; vredesdislocatie; geneeskundige dienst; militaire strafwetgeving).

III. De afdeeling van den *Kwartiermeester-Generaal* (militair vervoer; remonteering; veterinaire dienst; artilleriemunitie; spoorwegen; magazijnen; kleeding; aanvullingen; kazerneering).

IV. De afdeeling van den „*Master-General of the Ordnance*” (materieel; bewapening; versterkingen; artilleriewerkplaatsen; industriële mobilisatie).

V. De afdeeling van den *Parlementairen Onderstaatssecretaris van Oorlog*, ondervoorzitter van den Legerraad (Beheer van het Territoriale leger).

VI. De afdeeling van den *Secretaris van Financiën* (comptabiliteit, begrooting).

Onder het D. v. O. ressorteert eene *Commissie van Beoordeelingen*, welke de officieren kiest die tot den rang van luitenant-kolonel en tot hooger rang benoemd zullen worden. Voorzitter van deze commissie is de Chef van den G.S.; leden zijn de hoofden van de afdeelingen II, III, IV, de 6 commandanten in de „Commands” (zie punt 3), de commandant van het Rijnleger, de Militaire Secretaris welke toegevoegd is aan den Staatssecretaris en een militaire toegevoegde secretaris.

Ten slotte ressorteert onder het D. v. O. de „*Judge Advocate-General*” die toezicht houdt op de toepassing van de militaire wet in het moederland en in de koloniën; hij is mede juridisch adviseur van den Staatssecretaris en van den Legerraad.

3. **Indeeling van het land in „Commands” en „Areas”.**

Met het oog op bevelvoering, mobilisatievoorbereiding en recruteering van vrijwilligers, is het land verdeeld in 6 „Commands”

(Aldershot, Eastern, Northern, Scottish, Southern en Western Command) en de zelfstandige districten Londen, de kanaaleilanden, (Guernsey en Jersey), en Noord-Ierland.

Het „Aldershof Command” is slechts van zeer kleine uitgestrektheid; de andere „Commands” zijn onderverdeeld in territoriale wervingsdistricten („Area's”).

De 5 laatstgenoemde „Commands” en het district Londen omvatten elk 1 tot 4 territoriale bereden brigades en 2 of 3 territoriale divisies.

Het hoofd van een „Command” is genaamd G(eneral) O(fficer) C(ommanding) in Ch(ief); hij heeft den rang van luitenant-generaal; met de administratieve werkzaamheden in elk Command is belast een generaal-majoor.

De hoofden der Commands zijn belast met het bevel en de oefening der troepen binnen het Command gelegerd en met de mobilisatievoorbereiding van de troepen welke in het Command moeten mobiliseeren.

Men onderscheidt 2 soorten van bevelhebbers:

1. De „G.O.C.CH.” en de „areacommanders” welke met het bevel over een geographisch district belast zijn.

2. De commando's welke niet een bepaald district omvatten, als de troepencommando's over divisies en brigades.

Een deel van het Staand Leger is georganiseerd in 4 *infanterie-divisies* en 2 *cavaleriebrigades*, het andere deel is niet samengevoegd tot groote eenheden.

Van de 4 infanteriedivisies zijn 2 normaal in de legerplaats Aldershot gelegerd, terwijl de beide andere onderscheidenlijk in het Eastern en Southern Command zijn gelegerd. De 1e Cav. Brig. ligt in het Aldershot Command, de 2e Cav. Brig. in het Southern Command.

4. Staand leger („Regular Army”).

De organisatie van het Staande Leger is er op berekend, geregeld voor aflossing van de Britsche Europeesche troepen in de Koloniën en Indië te kunnen zorg dragen, alsmede om in het moederland eenige divisies en het kader voor een eventueel uit te zenden expeditieleger in stand te houden.

Bijlage 1 geeft een overzicht van de troepen van het Staande Leger die, met uitzondering van de 4287 man aangegeven in kolom 9, geheel uit Europeesch personeel bestaan.

Ook de 45 Bat. infanterie, 5 Reg. cavalerie en andere troepen met een totaal van 60.223 man (officieren inbegrepen) in de bijlage 1 vermeld voor *Indië* zijn dus Europeanen; zij worden echter door de Indische regeering betaald. Zij moeten niet verward worden met de geregelde inlandsche troepen in Indië, wier sterkte 34 Reg. infanterie (140 Bat.) en 21 Reg. cavalerie bedraagt (gedeeltelijk Europeesch kader).

De totaal sterkte van de troepenverbanden van het Staande Leger (zonder die voor Indië) bedraagt volgens de bijlage 1 144.647 man (waaronder 7457 officieren); worden hierbij opgeteld 4918 man voor scholen en inrichtingen, 2936 man voor het D. v. O. en de permanente staven van de 2e legerreserve en van het territoriale leger, een over-compleet van 1.999 man, 10.000 man extra-troepen voor China, en 2.000 man uit het Midden-Oosten (welke ressorteeren onder het Ministerie voor Luchtvaart), dan vormt het totaal van 166.500 man de sterkte, waarop de oorlogsbegroting 1927/1928 van het moederland berekend is en waarvoor 41.565.000 £ wordt begroot ($\pm$ 500 miljoen gulden).

Tot de *infanterie* behooren 10 gardebataljons verdeeld over 5 regimenten; de „Grenadier”- en de „Coldstream Guards” hebben elk 3 Bat., de „Scots Guards” 2 Bat. en de „Irish”- en „Welsh Guards” elk 1 Bat. Er bestaat slechts 1 gardedepôt.

De linie-infanterie bestaat uit 63 Reg. elk bestaande uit 2 Bat. (1 in en 1 buiten het moederland) en 1 depôt. De depôts van de 2 „Rifle” regimenten zijn vereenigd tot 1 depôt.

Totaal dus 10 garde Bat. + 63×2 linie Bat. = 136 Bat. infanterie (zie bijlage 1, kolom 2).

De Bat. in het moederland zijn sterk 28 officieren, 38 onderofficieren en 725 man, totaal dus 791 hoofden.

Zij bestaan elk uit een stafgroep (waarbij 8 Vickers mitrailleurs en 2 Lewis mitr. tegen luchtdoelen) en 4 Comp. (elk met 8 Lewis mitr.).

De recruten worden in de depôts gedurende 20 weken opgeleid¹⁾ (individuele oefeningen en gezamenlijke oefeningen in sectieverband), daarna gaan zij over naar het Bat., dat verblijf houdt in het moederland, waar hunne opleiding wordt voltooid. (De recruten van de depôts worden berekend onder de effectieven van het bataljon).

De divisies bestaan behalve uit artillerie en genie uit 3 I.Brig. (de II Div. evenwel uit 2 I.Brig.) elk à 4 Bat. (de Xe I.Brig. uit 3 Bat.), zoodat totaal 43 Bat. in divisieverband zijn opgenomen en 23 buiten dit verband blijven en behooren tot het „Command” binnen welks gebied zij gelegerd zijn.

Tot de *cavalerie* behooren 2 garde Reg., en 20 linie Reg. (7 Reg. Dragonders, 4 Reg. Lansiers en 9 Reg. Huzaren²⁾).

Na den oorlog werd het aantal Reg. van 31 tot 22 teruggebracht. 3 Garde Reg. werden verminderd tot 2 Reg. door samenvoeging van 2 Reg. van de „Life Guards”.

Van de Linie Reg. werden 16 2 aan 2 samengevoegd en dus omgevormd tot 8 Reg. De identiteit van de opgeheven Reg. werd gehandhaafd door de gereorganiseerde Reg. te doen bestaan uit 2 Esk. van een der opgeheven Reg. en 1 Esk. van het andere opgeheven Reg.;

¹⁾ Voor organisatie van de depôts en verdeling van den oefenstof in de 20 weken zie Gegevens Vreemde Legers M. S. Juli 1923.

²⁾ De onderverdeling der linie cavalerie in 3 soorten is onlangs opgeheven.

de naam van het nieuw gevormde Reg. is een combinatie van de namen der opgeheven Reg.

Het centraal cavaleriedepôt is dit jaar opgeheven; de recruten-opleiding geschiedt thans zoowel voor de beredenen als voor de onberedenen bij de regimenten.

Ook werd besloten om het aantal Esk. van de Reg. in het moederland van 3 tot 2 terug te brengen en een begin te maken met de motorisering van den gevechtstrein.

Door de beide maatregelen wordt de cavalerie verminderd met 47 officieren, 1294 onderofficieren en manschappen, benevens 1445 paarden.

De cavalerie Reg. in het moederland bestaan thans uit een staf (waaronder een mitrailleur Esk.) en 2 Esk. (was 3 Esk.) elk bestaande uit 4 pelotons (per peloton 1 Hotchkiss mitrailleur).

De Cav. Reg. in de koloniën en Indië hebben nog 3 Esk.

De *artillerie* van het Staande Leger werd tot 1924 onderverdeeld in 2 korpsen: *a.* de „Royal Horse and Field Artillery” en *b.* de „Royal Garrison Artillery”; thans bestaat slechts één korps, de „Royal Artillery” waarbij de „Royal Horse Artillery” haar naam als een onderdeel van het Korps bleef behouden.

Tot het Korps behooren de „Horse-, Field-, Pack-, Medium-, Anti Aircraft-, Heavy artillery” en de districtsorganisaties voor kustverdediging.

Behalve de districtsorganisaties voor kustverdediging is de artillerie ingedeeld in batterijen, welke grootendeels tot afdelingen („Brigades”) samengevoegd zijn.

Bijlage 2 geeft een overzicht van de verdeling der 219 batterijen, welke tot het Staande Leger behooren.

Bij de divisies zijn ingedeeld:

I Div.: 3 Afd. elk à 3 Bt. met 4 18 pounders (8,38) en elk à 1 Bt. met 4 4,5 inch hw. (12 hw.);

II Div.: 2 Afd. als boven;

III Div.: 2 Afd. als boven en 1 Afd. bergart. met 3 Bt. à 4 3,7 inch hw. (10 hw.);

IV Div.: 3 Afd. als boven en 1 Afd. bergart. met 3 Bt. à 4 3,7 inch hw. (10 hw.).

Totaal dus bij de 4 Divisies 40 veld- en 12 berg Bt. of 52 Bt.

Er is slechts één *depôt* voor het geheele korps „Royal Artillery”, nml. te Woolwich. Dit *depôt* bestaat uit een staf, een *depôt*afdeling en 2 oefeningsafdelingen.

De opleiding van den rekrut duurt 14 weken, onderverdeeld in een periode van 7 weken voor algemeene opleiding en 7 weken voor artilleristische oefening en paardrijden.

Het wapen der *Genie* (de „Royal engineers”) bestaat uit veld-, vesting- en transporteenheden.

De veldeenheden in het moederland bestaan uit 4 eenheden „Divisional Engineers”, elk met staf en 3 veldecomp., 1 veldeskadron, 1 bataljon zoeklichten voor luchtverdediging (met staf, 4 Comp. en kader voor veldpark Comp. voor 3 divisiën). Bovendien bevinden zich 1 veld comp. aan den Rijn en 2 in Egypte.

Er zijn 19 vestingcomp. waarvan 9 in het moederland.

In Aldershot is een depôt voor beredenen, te Chatham een oefeningsbataljon en 1 depôt voor onberedenen. De opleiding der recruten te Aldershot duurt 7 maanden voor de treinsoldaten en 2½ maand voor de beredenen sapeurs. De opleiding te Chatham vordert 36 weken.

De transporteenheden bestaan uit een spoorwegopleidingscentrum met 2 spoorwegComp. De recruten worden aan het depôt te Chatham opgeleid.

In 1920 werd opgericht een korps van *verbindingstroepen*, (het „Royal Corps of Signals”). Daarvoor vormden de verbindingstroepen een onderdeel van de genie.

Het korps bestaat uit: het „A” korps verbindingstroepen, 1 eenheid verbindingstroepen voor cavaleriedivisie, 4 eenheden divisieverbindingstroepen, 11 (4 nog niet gevormd) artillerie verbindingsecties, 4 radiosecties, de verbindingstroepen aan den Rijn en 3 Comp. in Egypte.

Bovendien bevinden zich in elk „Command” eenige verbindingcomp.

De recruten worden geoefend in het oefeningseentrum voor den verbindingdienst te Catterich; tot dit centrum behooren een depôt en oefeningsbataljon. De recruten ontvangen de militaire opleiding in het depôt en de specialistische opleiding bij de oefeningsbataljons.

De geheele recrutenopleiding bij den verbindingdienst duurt 10½ maand.

Het *vechtwagenkorps* („Royal Tank Corps”) is opgericht in 1917; het bestaat uit vechtswagen Bat. en pantserwagen Comp.

In het moederland bevinden zich 4 vechtswagen Bat. en 2 pantserwagen Comp.; 1 pantserwagen Comp. in Egypte, 8 idem in Indië.

Het depôt van het vechtwagenkorps bevindt zich te Wool, het vormt een onderdeel van het oefeningseentrum van het „Royal Tank Corps”.

De opleiding der recruten duurt 26 weken.

Een vechtswagen Bat. bestaat uit staf en 3 Comp. elk à 4 secties (totaal per Bat. 52 vechtwagens, waarvan 4 voor draadlooze).

5. Dienstverbanden.

Tot 1870 moest de vrijwilliger zijn geheelen dienstitijd van 12 jaren in het Staande Leger volbrengen.

Teneinde de beschikking te verkrijgen over eene reserve van het Staande Leger werd 1870—1874 het „Cardwell” *stelsel* ingevoerd, volgens hetwelk een deel van de 12 dienstjaren in het Staande Leger en de rest bij diens reserve wordt volbracht.

Overzicht van de samenstelling en de effectieven van het Staande Leger („Regular Army”),
volgens de begrooting 1927/1928.

LANDEN.	Infanterie.		Cavalerie.		Artillerie.		Overige wapens en dienstvakken. Sterkte.	Koloniale tr. en Indische troepen. Sterkte.	Totaal sterkte volgens begrooting 1927/1928 (off. inbegr.)
	Aantal Bat.	Sterkte.	Aantal Reg.	Sterkte.	Aantal Bt.	Sterkte.			
Moederland	66	56.936	13	6.146	127	19.276	23.987	—	106.345
Koloniën . . . . . (Gibraltair, Malta, Bermuda, Jamaica, Sierra Leone, Mauritius, Ceylon, Malaga, China).	9	7.930	—	—	15	2.248	1.842	2.710	14.730
Rijn	7	5.537	1	479	4	514	2.019	—	8.549
Egypte, Iraq, Palestina en Aden	9	7.935	3	1.714	8	1.316	2.481	1.577	15.023
Totaal zonder Indië	91	78.338	17	8.339	154	23.354	30.329	4.287	144.647
Indië	45	40.912	5	2.990	65	10.520	5.801	—	60.223
	136	119.250	22	11.329	219	33.874	36.130	4.287	204.870
		Militaire onderwijsinstellingen							4.918
		Personeel van het Departement van Oorlog (333), Commando-staven (504), permanente staven van 2e legerreserve, territoriale leger en „Officers training Corps”, (2099) .							2.936
		Personeel boven de organieke sterkte							1.999
		Totaal sterkte van het Staande Leger							214.723

OVERZICHT VAN DE VERDEELING DER 219 BATTERIJEN ARTILLERIE,
vermeld in kolom 6 van Bijlage 1.

Artilleriesoort.	Aantal vuurmonden per batterij en vuurmondsoort.	AANTAL AFDEELINGEN EN BATTERIJEN.					Totaal aantal batterijen.
		Moederland en Rijn.	Koloniën en Egypte.	Indië.	Totaal.	Totaal	
Rijdende-artillerie	6 13 pounders (6,5)	2 Afd. à 3 Bt. en 1 Bt. 1)	1 Afd. à 3 Bt.	1 Afd. à 3 Bt. en 1 Bt.	4 Afd. en 2 Bt.	12 Bt.	
Veld-artillerie	Per Afd. 3 Bt. met 4 18 pounders (8,38) en 1 Bt. met 4 4,5 inch hw. (12 hw.)	15 Afd. à 4 Bt.	—	11 Afd. met totaal 49 Bt.	26 Afd.	2 Bt.	
Veld-artillerie . . . . . (gemotoriseerd)	Idem	3 Afd. à 4 Bt.	—	—	3 Afd.	136 Bt.	
Berg-artillerie . . . . . (pakpaarden)	4 3,7 inch hw. (10 hw.)	4 Afd. à 3 Bt.	1 Afd. à 3 Bt.	6 Afd. en 1 Bt.	11 Afd. en 1 Bt.	1 Bt.	
Middelbare artillerie	Per Afd. 3 Bt. met 4 6 inch hw. (15 hw.) en 1 Bt. met 4 60 pounders	5 Afd. à 4 Bt.	—	2 Afd. à 4 Bt.	7 Afd.	28 Bt.	
Lucht doel artillerie	8 3 inch 20 cwt.	2 Afd. à 3 Bt.	—	—	2 Afd.	6 Bt.	
Zware artillerie	Verscheidene kalibers en ongehoorlijk aantal vuurmonden per Bt.	1 Afd. à 4 Bt. en 10 Bt.	—	—	1 Afd. en 30 Bt.	4 Bt. 30 Bt.	
Totalen		32 Afd. en 11 Bt. 131 Bt.	2 Afd. en 17 Bt. 23 Bt.	20 Afd. en 2 Bt. 65 Bt.	54 Afd. en 33 Bt. 219 Bt.	219 Bt.	

1) 1 der Afd. en de Bt. buiten afdeelingverband met 4 vuurmonden per Bt.

Voor de verschillende wapens en dienstvakken zijn de inlijvings-tijdvakken:

Infanterie:	{	Staaude Leger	7	jaar;	Reserve	5	jaar.
		" "	3 ¹⁾	" ;	" "	9	" .
Garde cavalerie:		" "	8	" ;	" "	4	" .
Linie cavalerie:		" "	6	" ;	" "	6	" .
Artillerie:	{	" "	6	" ;	" "	6	" .
		" "	3 ¹⁾	" ;	" "	9	" .
Genie:	{	" "	6	" ;	" "	6	" .
		" "	4 ¹⁾	" ;	" "	8	" .
Genietreinsodaten:		" "	3	" ;	" "	9	" .
Verbindingstroepen:		" "	6	" ;	" "	6	" .
Vechtwagens:		" "	6	" ;	" "	6	" .
Verplegingstroepen:		" "	2 tot 7	" ;	" "	10 tot 5	" .
Geneesk. dienst:		" "	3 ¹⁾	" ;	" "	9	" .
Veterinaire dienst:		" "	6	" ;	" "	6	" .

---

¹⁾ Het aantal inlijvingen met kort dienstverband bij het Staaude Leger, wordt nu en dan in verband met het voor de mobilisatie vereischte getal reservepersoneel nader geregeld (bij infanterie jaarlijks per regiment hoogstens 24 recruten met kort dienstverband).

Boekbespreking.

A new Europe by Dr. C. F. HEERFORDT. Translated from the Danish by W. Worster, M.A. *London*, GEORGE ALLAN & UNWIN LTD. Ruskin House, 40 Museum Str. W.C.

De Deense schrijver is, met vele anderen, van meening, dat de Volkenbond in zijn tegenwoordigen vorm, slechts weinig bevrediging geeft en nog zeer ver verwijderd is van het ideaal, waarvan de stichters van deze internationale organisatie droomden. Aan de hand van een gefingeerd voorbeeld, voorstellende een mogelijken toestand in Europa omstreeks het jaar 1950, wordt de aandacht gevestigd op de zwakke plekken in den Bond en op de nadeelen, welke aan de tegenwoordige organisatie zijn verbonden. De schrijver meent dan ook, dat ten deze verandering moet komen en dat zulks vooral noodig is in het belang van de kleine natiën wier veiligheid, bij den tegenwoordigen toestand het minst is gewaarborgd.

De door Dr. HEERFORDT voorgestelde reorganisatie beoogt het scheppen van een toestand, die — voor zooveel Europa betreft — overeenkomt met de steeds omtrent de Volkenbondsidee verkondigde, maar in de praktijk nog niet toegepaste, theorie.

Zijn systeem leidt tot de oprichting van een Europeeschen Statenbond, welke — wat organisatie betreft — geheel zou overeenkomen met de Vereenigde Staten van Noord-Amerika en dan ook zou kunnen worden genoemd „de Vereenigde Staten van Europa”.

De schrijver meent, dat het tot standbrengen van zulk een „Gemeencbest Europa” het eenige middel is, om Europeesche oorlogen voor goed te voorkomen. Hij dringt aan op het nemen van maatregelen door de verschillende Europeesche staten om te komen tot een nieuw Europa als door hem bedoeld, doch hij ontveinst zich geenszins de geweldige moeilijkheden, welke daaraan verbonden zullen zijn.

Voor hen, wier werkkring op het gebied van internationale verhoudingen ligt, is kennisneming van het zeer helder en aangenaam geschreven werk van Dr. C. F. HEERFORDT een gebiedende eisch.

v. O.
